

آلماس ایلدیریم

سٚخٚلٚش اثر لری

“اؤندر نشریات”
باکی—۲۰۰۴

بو كىتاب “آلماس يىلدىرىم. قارا داستان. شئ’رلر و پوئىمالار”
(باكى، “آذربايجان” نىشرياتى، ۱۹۹۴) نىشرى اساسىندا
تىكرار نىشرە ھازىرلانمىش دىر

توپلايانى، ترتيب ائندى و اون سوزون مۇلفى: **معارىف تيمور**
رئداكتورو: نىكپور **جالبىارلى**

۲۱ - ۱۶۸۹۴.۳۶۱ - د ج

آلماس ايلدىرىم. سىچىلمىش اثرلىرى. باكى، “اوندەر نىشريات” ، ۲۰۰۴ ، ۱۶۰ سە.

آلماس ايلدىرىمىن سىچىلمىش اثرلىرىدن عبارت اولان بو كىتابىنا مۇلفىن
مىللى اىستىقلال، آزادلىق، موستقىللىك اوغروندا موبارىزمىە حىسر اولونموش شئىرلىرى
توپلانمىش دىر.

شئىرلردە وطن ھىسرتى، تارىخى كىچىشىمىزلە باغلى پوئىتىك دوشونجىلەر اوز
پارلاق عكسىنى تاپمىش دىر.

ISBN 9952-416-03-1

© “ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”, 2004

موندريجات

آلماس ايلديريمين حياتى، موهيتى، شخصيتى (م.تئيمور)
وطنده

منيم اينجيم
آركاداشيم نافيه
نريمان
داغلار
داغلارا ويدا
آرخيمئد و من
قوركييه
او منيمدير ازلدن
قافقاز داغلارينا
بيرلشن ايكي نهر
او گوزمله
آ داغلار
اومروم خاراب اولدو هئي
نه اوچون؟
دورناجيق
دورنالار
ماييس گوزلينه
بير ائل آشيغي نين دنديكلى
هيندلى قيزى
هينديستاندا فيرتينا
قربه
پاريسه خيتاب
سئن چاغلار
شرقه
آنانين قيزينا
موستملكه اولموش شرقه
يارين
الويدا، باكى!
گيجگينه
“پوتيو مكين”
سليم خان
سورگونه
ياريمچيق قالميش شئير
بولودلار
اجى گونلر
من ده آغلاميرام
من
بير سس گلير اوزاقدان
تامارا
ساراي لار بيخيلاركن
كريمدا آخشاملار

داغ لار سسلنيركن
داغ لاردان خاطرملر
لزكى انلار ينده
بو غولمايان بير سس
منيم توركوم
كوپنت داغلارى
يارالى اولماسايدى
امودريا
بؤيوك شهيديميزه
“پراودا ووستوكا” يا
هانى؟
قريب قوشوما
موهاجىر تده
ايران قىزى
بير پارچا
آذرين دعاسى
گولجوكله حسبى-حال
منيم پروتستوم
مورادى كئچركن
باتان گونش
قافقاز
سوسون
قوربتده
باكى
بير گونده اولن ائكىز لر
منمى
اسير آذربايجانيم
بيلم كى
يورد هسرتى
شرقى
قوربانين اول بيلسم
قوز غون اوچون
سيلايا واراچاغام
بير گون
نئيليم
آ دوست
اؤلمكمى، ياشاماقمى؟
“دئرلر اوردا بير جنت وار”
قوربت مکتوب لارى
لنت شاپرليگيمه
قالخ، سئوگيليم
“قىزىل كؤلەر” دونياسينا
مقدس ايختىلال
بير گون گلهچك
آرازلا دردلشمه
قافقاز داغلارينا

من كيمم؟
شيكاييت
گۈزل يورد
كوسدوگوم باھار
موسكوا
الله نامينه
دۈنۈك قارداش
قارا داستان
ايگيدلرە چاغيريش
گنجلرە اوميديم وار

حياتي،محيطي، شخصيتي

آذربايجان ادبياتي تاريخينه آلماس ايلديريم كيمي داخيل اولموش شاعرين اصيل آدى ابدولهسندير. لاکين اوشاقليقدان اونو باباسينين آدى ايله آلماس چاغيرارميشلار. شئيرلريني آلماس ايلديريم ايمزاسيپلا درج انتديرديگيندن بو آدلا دا تانييميش و مشهورلاشميشدير.

آلماس ايلديريم ۱۹۰۷-جي ايل مارت آينين ۲۴-ده باكي ياخينليغينداكي قالا كندينده آنادان اولموشدور. اكينچي اولان آتاسي هاجي ابدولمهممديش نين قالا كندينده كيچيك تورپاق ساحهسي، ليدوينده ايسه بير-ايكي باليقي قاييغي واردى كي، بونلاردان الده انتديكي قازانچلا عائلهسينين دولاناجيغيني، چتينليكله ده اولسا، تعمين انده بيليردى. آناسي نيسه خانيم ائودارليقلا مشغول اولموش، اوشاقلاريني همين قازانچلا بويودوردو. ۱۹۱۳جو ايله آلماس آلتى ياشيندا ايكن عائلهلى شوولانا، ۱۹۲۰-جي ايله ايسه چمبركنده كؤچور. كيچيك آلماس ۱۹۱۴-۱۹۱۵-جي تدريس ايليندن باشلاياراق، جنوبى آذربايجاندا باكي نفت مدنلرينده ايشلميه گلميش فهملرين اوشاقلاري اوچون ايران حكومتى طرفيندن آچيلميش “ايتتبهاد” مکتببنده تحصيل آماغا باشلايير. بو مکتبده درس لر آذربايجان ديلبنده تدريس انديليردى، عيني زاماندا فارس ديلي فننينه ده گننيش يئر وئريليردى. اودور كي، آ.ايلديريم “ايتتبهاد” مکتببنه بيتيررکن فارس ديلبنده موکمل يازى و دانيشيق تجربهسي قازانميشدى.

۱۹۲۵-جي ايله “ايتتبهاد” مکتببنه بيتيرن اون سگيز ياشلى آلماس تحصيليني عبدالله شايقين نومونه مکتببنده داوام انتديرمهيه باشلايير. بو مکتبده درس دئين آشايق، س.حسين، ق.افنديو (قانتمير) كيمي گؤركملى ضيالىلارلا اونسيت، گنج آلماسين اينتئلئكتوال اينكيشافيندا، بدى ياراديجيلىق ايسئتدادينين پارلاماسيندا اونملى رول اويناير. آشايقين نومونه مکتببنده آلماس ايلديريملا بيرگه اوخوموش و دوستلوق ائتميش بوزوونالى آلباسقولو اليهوسئين او غلو ابدوللايو (نافى) (۱۹۰۵-۱۹۹۳) خاطرملرينده گؤسترير كي، طلبهليميز آراسينداكي دوستلوق، سميميت و مهربانليقدان بحث ائتمك لازيم گلسه، آلماس ايلديريمين آدى خصوصى قئيد اولونماليدير. او، آغير طبيعتلى، تواؤكار بير شخصيت ايدى. معلملريندن س.حسين و آشايقله داها چوخ اونسيتده اولاردى.

طبيعي كي، آ.ايلديريمين مکتب معلملريندن بو ايكي تانييميش يازيچي ايله داها چوخ اونسيتده اولماسى اوزونون ده ادبي فعاليتيه باشلاماسى ايله علاقه دار ايدى. گنج آ.ايلديريم “ايتتبهاد” مکتببنه سون صنيفلرينده آرتيق شئير يازير و هله او زامان جدى مؤوزولار سئچه بيلير و بو مؤوزولارين بدى ايفادهسينده شعرين تئكنيكاسينا ياخشى بلد اولدوغونو نوماييش انتديريردى.

آشايقين نومونه مکتببنده اوخودوغو ايللرده آ.ايلديريم هجاويد، ا.جاواد، ج.جايبارلى كيمي گؤركملى اديبلرله ده تانيش اولور، اونلارين اثرلريني موتاليه اندير. بو سنتكارلار ايجرىسينده گنج آلماسين روحونو ان چوخ اوخشايدان و اونا ياخين اولانى احمد جاواد ايدى. ا.جاوادين اينجه روحو، هسساقلى، آليجناب داورانيشي گنج شاعرين دقتبنه داها چوخ جلب انديردى. ائله بونا گؤره ده اوزونده شاعرليك يانغىسي هييس انتديكي گوندن ا.جاوادى اوزونه اوستاد بيلميشدى. اصلبنده او ايللرده تکهجه آ.ايلديريم دئييل،

بوتون ميللېتچى آذربايجان گنجلىگى “گۆى گۆل” مؤلفينه حئيران ايدى.

ا.جاواد او زامان يئنيجه تشكيل اولونموش “ادبيات جمعيتى”
نين مسؤل كاتىپى ايدى. آذربايجان ادبياتى نين يئنى قورولوشون طلبلرينه اويغون اينكىشافىنى تعمير ائتمى
قارشى سينا باشليجا مقصد قويان
بو جمعيتين اساس فعاليت ايسنيق امتلرين دن بيرى ده گنج ادبى
قولره كؤمك ائتمك ايدى. جمعيتين فعاليتينده تانيشميش سنتكارلارلا ياناشى، گنج شاعر و يازيچىلار دا ياخين دان
ايشتيراك ائدير، يئنى
اثرلرينى اوخويور، موزاكيملرده چيخيش ائدير دىلر. گنج آ.ايلديريمين
ا.جاواد صنعتينه و شخصيتينه بؤيوك رغبت و مهربت اونو بو
جمعيتين سيرالارينا كئيرير.

۱۹۲۶-جى ايلده “ادبيات جمعيتى” فعاليتى دايانديرير. بونا
سبب، جمعيتده يئنى قورولوشلا آياقلاشا بيلمهين (اصلينده بونو
هئچ آرزولامايان) ج.ممدقولوزاده، ا.هاقوئردينو، س.س.آخوندو
و س. “قوجامان” يازيچىلارين نفوذونون آرتماسى ايدى. “ادبيات جمعيتى” اؤز ايشىنى “قيزيل قلملر اتقاقى” نا
تهويل وئيرير. “ادبيات جمعيتى” نده آچيق-ساچيق ميللى فيكىرلى گنج شاعر آ.ايلديريم يئنى قورولوشون
(سوئت قورولوشونون) “آيىق-سايق” كئشيكچىلرينى درهال دويوق سالىر. آ.
سونرا آذربايجان پرولتار يازيچىلارى جمعيتى نين صدرى مصطفى قولينو يازيردى: “يازيچىلار آراسيندا
موساواتچىلارلا اشيق و توركييه چاوشلارى نين حقيقى شاگيردى بولونان آ.ايلديريم يئز آلماش اولدوغو ميدانا
چيخماقدادير. بونلار احمد جاواد و حسين جاويدلرين يولچوسودورلار. ميللى ادبيات ياراتماق مقصديله غملى
مرسيهلر يازان بو
كىمى گنج شاعرلردن ادبياتيميزنى تميرللمليگك.”

بو “تميزليك”، يوخاريدا قئيد ائنديگيميز كىمى، محض ۱۹۲۶-جى ايلده
فعاليت باشلايان “قيزيل قلملر اتقاقى” نين بونؤورهسى قويلور.
آ.ايلديريم ادبى فعاليتىنى بو اتقاقين عضوو كىمى ده داوام ائنديرميه

باشلاير. ۱۹۲۶-جى ايلده همين اتقاقين نشر ائنديديگى “گنج قيزيل قلملر” مجموعه سينده اونون آلتى شعرى
(“هيندلى قيز”، “شرق”، “يارين”، “ائى
هينديستان”، “تريمان”، “قربه”) درج ائديلير.

۱۹۲۷-جى ايلده اينديكى باكى دؤلت اونيؤرسيئتتى نين شرقشوناسلىق فاكولته سينه داخيل اولان آ.ايلديريم آ.
سونرا بو تحصيل اوجاين دان خارج اولونور.
سبب كىمى گويا اونون تاجير عائله سى نين اوولادى اولماسى گؤستريلير. اصلينده
ايسه، آلماسين آتاسى ابدولمهمد كيشى چمبرك نده خيردا آليشؤر يشله مشغول اولوردو كى، بون دان دا الله اولونان
قازانچ اونون عائله سى نين
ان زوروى احتياج لاريني زورلا اؤديردى.

آ.ايلديريمين اونيؤرسيئتت دن خارج اولوندوغو دؤور آرتيق ميللى دوشونجهلى ضيالىلارين تعقيب لاريني
گؤلنديگى، ميللى منليك شعورونون ايزلنديگى
ايلر ايدى. بولشؤويك رؤيى نين اؤزونه دوشمن سايدىغى سوسيال زومرلرى –
تاجيرلرى، سنايچىلرى، كئچميش دؤلت ممولارلاريني، ميللى اوردو ظابطلاريني، كند مولكدارلاريني، هابئله
اونلارين عائله عضولرينى ايزلمهيه، بيرينچى مقامداجا مهو ائتمهيه باشلاميشدى.

گنج شاعرین “چيغیرداش” لار سیاھی سینا سالینماسی نین دیگر بیر سببی
ایسه موخالیف ادبی-مدنی تدبیرلرده، بیغینجاق لاردا دؤرون، جمعیتکی حاکم ایدئولوگیانین طلبلرینه اویغون
گلمه یین چیخیش لار
انتیمه سی ایدی.

آلماس ایلدیریمین آذربایجان پرولتار یازچی لاری جمعیتین دکی فعالیتی بارده او زمانین دؤوری مطبوعاتیندا چوخ آزدير. آرتیق شخصیت کیمی کسکین، میلی و دونیوی موزولاردا یازان آ. ایلدیریمی آچیقجاسینا تعقیب اندیلیر، دوشونجهلرینی زورلا “سوونت ایدئولوگیاسی” باخیمیندان گوناھلان دیریردی لار. هم ده آ. ایلدیریم گنج، یئنی یئتمه اولسا دا، آذربایجان خالق جومهوریتی نین یارانیشینی دویموش و اونون سوقوتونون آجی سینی اؤمر و بویو اونو تامامیشدی.

س. مومتاز آدینا آذربایجان رئسپوبلیکاسی دؤولت ادبیات و اینجسنت آرخیوینده محافظه اولونان سند و ماتریال لاردا دا آ. ایلدیریمین همین جمعیت دکی فعالیتینه دایر اهمیتلی منبعلره راست گلمدیک. یالنیز ۱۹۸۰-جی ایللرین سونو، ۱۹۹۰-جی ایللرین اوللرینده رئسپوبلیکا مطبوعاتیندا درج اولونموش بعضی یازی لاردا ۱۹۲۰، ۱۹۳۰-جو ایللرین ادبی-مدنی موهیتی، همچی نین آذربایجان پرولتار یازچی لاری جمعیتین دکی آب-هاوانین حقیقی منظره سینی جانلاندیرماغا یؤنلدیلیمیش جهدلرین شاهیدی اولوروق. بو باخیمدان واختیله

همین جمعیتین رهبرلریندن اولموش (مسئول کاتب) خالق شاعری سولیمان روستمین “ادبیات و اینجسنت” قزنتی نین ۲۲ یانوار ۱۹۸۸-جی ایل تاریخلی ساییندا “زمانین اساس منیاری” سرلوههسی آلتیندا درج اولونموش خاطره-موساهیبه سینده وئرلیمیش فیکیرلر ماراق دوغورور. س. روستم بو موساهیبه سینده آذربایجان پرولتار یازچی لاری جمعیتی نین بیر چوخ گنج عضولری نین احوال-رویه سی حاقیندا معلومات وئرمکله یاناشی، دوستو آ. ایلدیریمین دا بو جمعیت دکی مؤوقییندن صحبت آچیر: “بیز، آذربایجان پرولتار یازچی لاری جمعیتی نین گنج عضولری ایستیریدی کی، هامی بیزیم کیمی یازسین، بیزیم کیمی دوشونسون، اینقیلابی تلیمی قوراسین... بیز یاشلی نسیل او زمان گنج سنتکارلارین یارادیجی لیغینی بزن دوزگون قیمتلندیرمیردیک. زمان قاریشیق ایدی. بعضی لری گیزلی فعالیت گؤسترن موساوات پارتیاسی نین تأثیری آلتینا دوشدو. بعضی لری ایسه حاق سیز تنقیدلره داوام گتیرمهدی.

بونون نتیجه سینده بیر نچه شاعر اؤلکه میزی ترک ائتدی. اوللارین هنج بیر، او دؤورون طلبی ایله دئسک، نه بورژوا یازچی سی ایدی، نه ده بی-خان اوولادلاری. آرالاریندا آ. ایلدیریم کیمی چوخ گوجلو و ایستندادلی شاعرلر ده واردی...”

آذربایجان رئسپوبلیکاسی نین امکدار معلمی، واخت ایله آذربایجان پرولتار یازچی لاری جمعیتی نین عضو اولموش هومای حسن زاده نین (قنید اندک کی، هومای خانیم همین جمعیته قبول اندیلن ایلمک شاعره قیز ایدی – م. ب. ت.) حاضر دا س. مومتاز آدینا آذربایجان رئسپوبلیکاسی دؤولت ادبیات و اینجسنت آرخیوینده قورونان خاطرملری ده،

آ. ایلدیریمین شخصییتی، کاراکتتری حاقیندا موجود تسووروموزو بیر قدر ده دولغونلاشدیریر. هومای خانیمین شهادتینه گؤره، آ. ایلدیریم اورتا بویلو، ساده و سلیقه لی گئیینن، آستا یتریشلی بیر گنج ایمیش. باکی دا او زمانلار چوخ پوپولیار اولان م. ا. سابیر آدینا کیتاب خانادا “کیتاب دوستلاری” جمعیتی نین تشکیل ائتدیگی بیغینجاق لاردا ایشتیراک اندر، شئیرلرینی اوخویارمیش. رسمی ایدئولوگیا ایله اوست-اوسته دوشمه یین بیر سیرا چیخیش لارینا گؤره، آ. ایلدیریم “خیردا بورژوا یازچی سی” کیمی، هنج ده خئیبرلی آقیبت ود ائتمه یین بیر دامغا دا قازانمیش ایمیش.

طبیعی کی، بنله بیر داغما صاحبی اولان گنج شاعرین تعقیبلره مروز قالماسی لابد ایدی. حتی یئنی اجتماعی-سیاسی موناسیبتلری ترنوم ائدن “هیندلی قیزی”، “شرقه”، “یارین”، “قره”، “کریمدا آخشاملار” کیمی شئیرلر یازیب چاپ ائتدیرمه سی ده اونو بو تعقیبلردن قورویا بیلیمیر.

باش سیاسى ایداره (قېو) شاعرى نظارته گۆتورور و هر آددیمینی ایزلمهیه باشلاير. ایستانبولدا “حیات” درگی سینده چاپ اولونموش “آ داغلار” شعرى پرولتار یازیچی لاری جمعیتینده، داهای سونرا ایسه “گنج قیزیل قلملر اتفاقی” ندا موزاکیره اندیلیر. پرولتار یازیچی لاری جمعیتی نین

صدری، او دؤورون نفوذلو تنقیدچی لرین دن ساییلان اکبر روحی، مصطفی قولینو آ. ایلدیریمی “میلی ادبیات پردهسی” آلتیندا مرسیملر، سئوگی قزل لری یازماقدا اتهام اندیر، اونو “موساواتچی لارین آشیقی”، “تورکییه قووش لاری نین حقیقی شاگردی” آدلاندیریر، “آرتیق بونا میدان وئرمیجیک” کیمی حمله لرله شاعری آددیم-آددیم ایزلیردی. قلبی، اوریی، وطن عشقی ایله دؤیونن آ. ایلدیریمی “اگر کنچمیش دن واز کنچرسه، سادهجه سؤز ده دئییل، ایشده ده بیزیمله اولارسا، باشقا مسئله، یوخسا بیزیم هوجوم لاریمیزا سینه گرمه لی دیر” کیمی فیکیرله بولشئویک مطبوعاتیندا چیخیش اندیرلر. حتی ۱۹۳۰-جو ایللرین اول لرین دن، آشقاباددا چیخان “زحمت” قزئتینده (۱۹۳۲-جی ایل، ۱۰ آقوست) اوخووروق: “آلماس ایلدیریم ایدئولوژی میز (سوونت ایدئولوگیسی – م.ت). اوچون زررلی بیر اینسان دیر. بیزه اینانماق شرتیله آرمیز دا قالماق دیلینده ایسه، بو آروسونو مطبوعات واسطه سی ایله بیلدیرمه لی دیر”. اونو احمد جاواد و حسین جاوید کیمی شاعرلرین یولونو داوام آندیرمکده گوناھلاندیریر، بو کیمی یازارلاردان پرولتار ادبیاتینی تمیزلمک لوزومونو کسکین شکیلده قنید آندیردی. وولقار سوسیولوژی تنقیدین نماینده لرین دن اولان اسد اییوبی ایسه بوتون اخلاقی اورمالاری اونودارق یازیردی کی، “آلماس کیمی لرین باش لاری سوونت چکیجی ایله ایزلمه لی دیر”.

بئله لیکله، “حیات منیدانینا پارتلاپیش لی گون لرده آتیلان و سوونت ایستیلارین دان قاجاراق”، آ. ایلدیریم بیر شخصیت کیمی وطنه باغلی لیق هیسسینی شخصیتی ایله بیرلشدیریر. آمان سیز تعقیبلره مروز قالان شاعر آذربایجان پرولتار یازیچی لاری جمعیتین دن خاریج اولونور و داغیستانا سورگون اندیلیر. آ. ایلدیریمین داغیستاندا کنچن ایکی ایلیک سورگون حیاتی بورادا ادبی موهیتین قاینار دؤورونه تصادف اندیر. شاعر بیر طرف دن پنداقوژی فعالیت گؤستریر، عینی زاماندا “داغیستان فوقراسی” قزئتینده یئنی شئیرلرینی درج آندیریر. بو شئیرلر داغیستاندا یاشایان آذربایجانلی لار، لرگی لر، چئنلر و باشقا خالق لارین نماینده لری ایچری سینده گنیش یاییلیر، سئویله-سئویله اوخونور.

سورگون دؤورونده آ. ایلدیریم همچی نین داغیستان پرولتار یازیچی لاری جمعیتی نین تشکیلاتلارناماسیندا، بو جمعیتین دریند اؤزی نین یارادیلماسیندا یاخین دان ایشتیراک اندیر، موزاکیرلرده فال لیق گؤستریر، یئنی شئیرلرینی اوخوور. آز بیر زاماندا گنج شاعر داغیستان ضیالی لاری، طلبه، گنجلر و زهمتکش خالق ایچری سینده بؤیوک نفوذ قازانیر. طبیعی کی، بو حال داغیستاندا سورگون حیاتی یاشایان آ. ایلدیریمین هر بیر آددیمینی ایزلمه یین سیاسی ایداره امکدش لارینی ناراحت ائتمه یه بیلمزدی. اونلار آ. ایلدیریمین بون دان سونرا دا داغیستاندا قالماسینی میللیتچی لیک، ایستقلال ایدئولاری نین داهایا قوووتلنمه سی نین تکانوئریجی عاملی کیمی قیمتلندیریر و بو موجود سیاسی رنژیم اوچون بؤیوک تهلوکه ساییردی لار. شاعرین داغیستاندا کی ادبی، پنداقوژی، اجتماعی فعالیتی نین میللیتچی، ایستیقلاچی فیکیرلری نین گنیش ووستی باش سیاسی ایدارنی شاعره قارشى یئنی قددار تدبیرلر گؤرمه یه سؤق آندیر.

اونون ۱۹۳۰-جو ایله باکی دا آرئشش طرفین دن چاپ آندیلیمیش “داغلار سسلنیرکن” کیتابی سوسیالیزم قورولوشونو، فهله-کندلی حکومتی انیهینه تبلیغات مقصدی گودن زیانلی ادبیات کیمی قیسا بیر زاماندا ماغازالاردان، کیتابخانلاردان بیغیشدیریلیر. ۱۹۳۰-جو ایلین اول لرینده ایسه آ. ایلدیریم داغیستان دان تورکمنیستانا سورگون اندیلیر.

داغیستاندا باشلادیغی پنداقوژی فعالیتینی شاعر تورکمنیستاندا دا داوام آندیریر. آشقاباددا ایران دان و قافقازدان کؤچورولموش تورک عائله لرینی اوشاق لاری اوچون تشکیل آندیلیمیش مکتبه درس دئییر. عینی زاماندا تورکمن ادیبلری، عالیملری، ضیالی لاری ایله سیخ علاقه لر قورور. یئرلی قزنتلرله، آشقاباد رادیوسو ایله سیخ

امكداشلىق اندىر، قارداش توركىمن خالقى نىن حياتى ايله ياخيندان تانىش اولور و البته كى، شئير يارادىجى ليغىنى داوام انتديرير.

او، بورادا ژورناليستلىك فعاليتى ايله اينتئىسيو مشغول اولور،
“زحمت” قزئتنده خىلى شئير و مقاله لرى درج انديلير.

۱۹۳۲-جى ايلين اولينده شاعر شاماخىدان عائله سى ايله بيرگه توركىمىستانا سورگون انديلمىش، اصلن. آذربايجانين جنوبيوندان – تيريردن اولان زيور آدى بير قىزلا عائله حياتى قورور. بو ايزديواجدان دونيايا گلن ايلك اوغلونا شاعر آذر آدىنى وئيرير.
ائله بورادا يئنى يئتمه، سورگون حياتى ياشايان، ميللى ليك روحو ايله يوغرولموش شاعر آلماس ايلديريمين ايلك اوولادينا “آذر” آدى وئرمىسى م. ا. رسول زاده نين “عصرىمىزىن سياووشو” آدى اثريندىكى آشاغىداكى فيكرى بير داها يادا سالىر: “او، پرى كيمى بير اوغول دوغدو كى، چوهرسى آذر هيكلينه بنزيردى.”
بورادان، بو آدقويامدان آيدىن اولور كى، آلماس ايلديريم بير شخصيت كيمى دؤورونون آجى سىنى، شيرىنىنى دادمىش، اوزوندىن اولكى سنتكارلارين اثرلرينى دريندىن موتاليه ائتمىش، “بو قوجا و سرت دونيانين عادتى بلهدير كى، گاه اينسانى يهرين بئلينده، گاه دا يهرى اينسانين بئلينده كزديرير” كلامى ايله باريشمالى اولموش دور.
لاكىن تالى توركىمىستاندا دا ا. ايلديريمين اوزونه گولمور.
اونو بورادا دا راحت بوراخمىرلار.

شاعر دايم تعقيب اولونور، ايزلنيلير و اونون توتدوغو ميللى ليك يولوندان ساپيندیرماغا چاليشىرلار. “زحمت” قزئتى نين ۲۷ آپريل ۱۹۳۲-جى ايل تاريخلى ساپيندا درج اولونموش “اوز حاقىمدا” آدى مقاله سيندىن معلوم اولور كى، و تئىننده ده شاعر ين النيهينه كومپانيا داوام انتديريلير، اونا موختليف دامغالار و وروردولور. حتى شاعر ين سورگوندىكى فعاليتينه نظارت ائتمك اوچون، آذربايجان سسر باش سياسى ايداره سى خصوصى نماينده سىنى آشقابادا انزام انديرير. “بو آگنتت اوز بدخاه وظيفه سىنى ايكي ايستيقامتده يئرینه يئتيريردى: بير طرفدىن شاعر ين هر بير آددىمىنى ايزلەيمەرك اوز ايداره سى اوچون دونوس هازيرلايير، ديگر طرفدىن ايسه توركىمنلر و ريسوبليكاداكى آذربايجانلىلار آراسيندا اونو كوزدىن سالماق اوچون مقاله لر يازيب نشر انديردى.”
ا. ايلديريم يا بولشئويك رئزىمى نين تكليفىنى قبول انديب، همين ايدئولوژى نين جيهه سینه كچمەلى، يا دا ميللى ايدئالا صادق قالاراق ايستيقلال موجدائيله سىنى داوام انتديرمەلى ايدى.

حيثيتىنى، شرف و لياقتىنى هر شئىدىن اوستون توتان شاعر، طبيعى كى، ايكنجى يولو – موجدائيله يولونو اينتيخاب انديرير. آرتيق توركىمىستاندا قالماق اوزو و عائله سى اوچون تهلوكملى اولدوغوندان موهاجير حياتىنى، يعنى خاريجه گنتمك يولونو سنجير. ۱۹۳۳-جو ايلين يونوندا حيات يولداشى زيور خانىمى و اوچ ايليلىق كؤرپه اوغلو آذرى ده گؤتوروب، خلوتى اولاراق ايرانا دوغرو ايستيقامت آلان قاچاقمالچى دوه كاروانينا قاتيلير.
اوزون يول قت اندەرك، قاچاقمالچىلاردان آيريليب داغ و تپەلرە، آياق لارى داش و تيكانلاردان يارالى، اوزلرى آج و سوسوز، اوزولموش حالدا ايران سرحدينه ياخينلاشىرلار.
سرحد منطقه سينده آلماس ايلديريمى درهال هيس اندير، ۲۴ ساعت سويوق سودا ساخلاييرلار. ايران سرهدچى لرى شاعرى بولشئويك آگنتى زنن اندەرك، اونا ۲۵ گون موختليف ايشگنجلەر وئيرير، سینه سينه قدر سويوق سويون ايجرى سينده سوال-جاوابا توتورلار. بوتون بو ايشگنجلەر ا. ايلديريمين سههتينه منفى تاثير كؤستريو و او، بؤيرك خستەليگينه توتولور.

نهایت، تئهران رسمى لرى نين گؤستريشى ايله شاعر آزاد انديليب، عائله سى ايله بيرليكه مشهده گؤندريلير. بئله ليكه، آلماس ايلديريمين حياتى نين و ادبى فعاليتى نين موهاجيرت دؤورو باشلانير. قئيد اندك كى، موهاجير

شاعرىمىز يارادىچىلىغىدا ايدئولوژى-سىياسى روحلا، كولتورولوژى، تارىخى مزمون قووشوغوندان، اونون شىخسىتىنىن اوڭرىنلەمەسى تەلىل مئودوندان ايرەلى گلىر.
بو دا ەنچ دە موھاجىر ادبىياتى يارادان شىخسىتىن سىياسەتە تابع
اىتدېرىلمەش “مى” دئىل، مىللى ايدئولوگىا (آزربايجانين ايسىتىلالى، آزادلىغى
و مۇستەقىللىغى) اوغروندا دۇيوشن يارادىچى شىخسىتىنى مويىنلش دىرن عامل دىر. محض بو عاملە خىدمەت ائىن
شاعرىن روھونو اوخشامايان ايران حىياتىنى مەشەدە، تەھراندا و تېرىزدە يوخسول كىچىرن گۇروروك.
چەك دېگى بو اىز تېرابلارى شىرلرىنىن بىرىندە بىلە ايفادە ائىر:

ھىسرت قالىب دوغما يوردون نازلى، موشىق قوجاغىنا،
گۇزلى ياشلى، بويون بوگوك و تنسىز مى اۆلەجەم؟
گۇز دىكەرك ياد ائللرىن شفا وئرمز اوچاغىنا،
بۇيلە قىرىب بىر پارچاقىق، كەنسىز مى اۆلەجەم؟

شىر پارچاسىندان گۇرونوگوك كىمى شاعر ايراندا، جنوبى آذربايجاندا بىلە اۇزونو ياد و كىمەسىز ھىس ائىر،
قەسەككى قوش كىمى چىرىپىر.
نەھىت، ايرانى دا ترك ائتمەك قارارىنا گلىر. بونا سەبب ايسە، قەدارلىغى و آمانسىزلىغى ايلە سوؤت ائفاقنى داکى
بولشۇيەك رەئىمىن دەن ەنچ نە ايلە فرەنمەين، ايران شاملىق رەئىمى ايدى. آ. ايلدىرىم او زامان تورەك دونىاسىنى
يۇگنە مۇستەقىل و دىمۇكراتىك اۆلكەسى اولان تورەككە جومھورىيەتە پناھ آيارىر.

۱۹۳۳-جى ايلدە تورەككە گەن آ. ايلدىرىم، بو اۆلكەنىن سىماسىندا
اۇزۇنە ايكىنچى وىن تاپىر. دىلى، دىنى، كولتور و بىر قارداش-باچىلارىنا قووشور. شاعرىن وىن ھىسەتە تەنە
اولان قەلى، آ. دا اولسا، راحەتلىق تاپىر.
بورادا مەزىل و ايشە تەمىن اولونور، عائەسىنىن گۇزرائى مويىن قەد
ياخشىلاشىر. عىنى زاماندا يورولمادان بىدى يارادىچىلىقلا مەشغول اولور،
شىرلر يازىر. تورەككە ياشادىغى تەقىب ۱۷ ايللىك موھاجىرلىك حىياتى
دۇورۇندە آ. ايلدىرىمىن “چىنارالتى”، “گۇبورو”، “بوز قورد”، “اوركون”،
“اۆزلىش”، “كومونىزملە مۇجادىلە” كىمى تورەكچولوك فەكرىنى يايان
مەملەردە، وان و مالاتيا اىالتلرىندە، ھەچىنىن بىرلەندە نەش
اولونان “قورتولۇش” موھاجىرەت درگى سەندە شىرلرى يايىملاىر. آذربايجانين مۇستەقىللىك ايدىئاسى ھىسەتە
بىرلەشەرك، الماس ايلدىرىمىن لىرىك شىرلرىندە قووشور و اونون شىخسىتىنىن تام اچىلماسى ايدىنلاشىر.
مىللىيەتچىلىگىن ھەز ماولونماسى ايلە باغلى لىرىك فەكرلر، آ. ايلدىرىمى داھا
چوخ ماراقلاندىرىر و وىنى آذربايجانين، سىرى-دەكى ھالى اونو اىنچى دىر.
ماھىت اەتبارى ايلە شاعر شىخسىتى، وىن ھىسەتە ايلە تام چولغاشىر.
۱۹۳۶-جى ايلدە بوتون بو فەكرلر شەره چئورىلەرك، اىستانبولدا “بوغولمايان
بىر سەس” ادى ايلە ايشىق اوزو گۇرور. بو كىتابداكى شىرلە شاعر موھاجىرلىك
حىياتىنىن اىلك ايللرىندە قارشى سەندەكى وىفەلەردن بىرىنى اوندە گۇرور كى،
آذربايجان بارەدە تورەككە اىجتىمائىيەتدە يارادىلمەش يالنىش تەسۋراتى داغىتەين، اوزىندە ايسە گەنچەكلىگى عەكس
اىتدېرن اوبىئەكتو رى فورمالاشدىرسەن...

۱۹۳۶-جى ايلدە آ. ايلدىرىمىن اكىز اوغلانلارى دونىايا گلىر. شاعر اوغلانلارىندە بىرىنە ائلدەك، دىگرىنە
يورداوار ادى قوبور.
آكادىمىك بىر نىيەت ائندىگى كىمى، “آتا اۆز اۆلادلارىنا وئردىگى بو نادىر
آدلارلا اونلار اۇزونون ان بۇيەك تاپشىرىغىنى تەمىن ائتمەك اىستەشىدى. يعنى اونلار، اۆلادلارى مۇتلق يوردا،
وىنە وارمالى، ائلدە، اوبادا گەزەلمە دىرلر!” تەسەف كى، شاعرىن بىر چوخ آرزولارى كىمى، بو آرزوسو دا
اورىندە قالىر.

اكيزلر آغير خستهلنير و بير گونده دوغولدوقلار كيمي، بير گونده ده دونيالاريني ديشيرلر. بو فاجعه من درين سارسينتي كنجيرن آ. ايلدير يم چكديكي ايزتيرابلار ي “بير گونده اولن اكيزلر” شعرينده بئله ايفاده اندير:

من دئيرديم كي، بير گون واريب آنا يوردونا،
اوپرسينيز انامين توز باسان مزاريني...
اؤزلديگيم او گونده من اولموش اولسام، بئله
سيز من سيز گزرسينيز باكي نين خزريني...
لنت اولسون منه يار اولمايان بو فلهيه،
دوشمن كسيلدى منده ياشايان هر ديلهيه.

۱۹۳۵-۱۹۳۶-جي ايللرده آ. ايلدير يم پنداكوڭي فعاليتيني موهاجيرتده ده داوام ائتديرير.
بير مدت پولو ايلقهسي نين قاراغا بوجاغي ايتيداي مکتبلرينده معلمليك ائتميش، ۱۹۳۶-جي ايلدن اومرونون سونونا قدر شرقي آنادولونون موختليف ايالت شهرلرينده كارگوزار، كاتيب ايشلميشدير.
او، ۱۹۳۶-جي ايلده ائلازيق اينسان ممورلوغوندا، ۱۹۳۷-۱۹۳۹-جو ايللرده كيبن و پولو تحقيقات كاتيبليك لرينده، ۱۹۳۹-۱۹۵۱-جي ايللرده ايسه قارباغان، آغين، خانكندی، بالي بي و موشان بوجاق بلديهلرينده، ۱۹۵۱-جي ايل پول آييندان دنكابر آيينادك تونغالي نين ايرمسي بوجاق بلديهسينده چالشميشدير. اولومون دن بير آي اول، ۱۹۵۱-جي ايلين دنكابریندا ايسه شاعر مالاتيانين قالا قصبه بلديهسينده ايشه كنجير يلميشدى. انله بو وظيفهده ايشلديگي زامان، ۱۹۵۲-جي ايل يانوارين ۱۴-ده، بازار اثرتمسي گونو موهاجير شاعر گوزلريني ابدى اولاراق يوموشدور. بو بارمده توركييهده چاپ انديلن بير نئچه قزئنده او جمله من “آذربايجان” درگي سينده بير صحيفه معلومات وئريلميشدير.

آ. ايلدير يمين حياتي اذيت و مشققتلى اولموش، بونا باخمياراق، اونون دوغما آذربايجانا مهابتي سونميش و او، آنا وطنين ايتيقبالينا، مستقيل ليگينه درين بير اوميد بسلميشدير. بو فيكirlرلى او، اوزونون معلملى ج. جاببارلى، ه. جاويد، ا. جاواد كيمي شخصيتلرين ياراديجيلىغيندا دا آختارميشدير. اصلينده سيمووليزمه مراجعت ائتديكده ده آ. ايلدير يم ياراديجي ليغيني و شخصيتي نين ماهيتي تام اچيلير. مسئلن، داغلارا مراجعتى، امدوريا ايله صحبتى، خزرين سيمولو اولان گولجوكله درلشمه سينده روس-سوئت سنزوراسيندان ياخاسيني قورتارماق يوخ، اونلارين مكرليگيني، ميللى منليك حاقيندا دوشونلرين باشلارينا آچديقلارنى فلاكتى تصوير اندير.
قافقاز داغلارينا مراجعتى بو فيكر يميزى تام آيدينلاشديرير.
بوتون بو فيكirlرله روس ايتيلاسيني، تاريخين درين قاتلاريندان آنالوگيا تاپماقلا سيمووللاشديران شاعر آذربايجانين يارالارينا سانكى ملهم آختارير.
شاعر بو ملهمى شئيرلرينده تاپير و وتمين مستقيل، آزاد، هورر ياشاماسينا بوتون وارليغي ايله اينانير:

سن آلديما اچيمدن ياراليام، يارالى،
بوراخ كئچسين گنج اومروم فيرتينالى، بورالى.
من بيليرم، سونوندا چيخمام اوزو قارالى،
يوردومون گنجلرينه اوميديم، ايمانيم وار.

معاري ف تيمور

وطن ده

منیم اینجیم

نه ایران دان، نه هینددن، نه افغان دان، نه چین دن،
من بیر اینجی تاپمیشدیم قافقاسلارین * ایچین دن،
اوپنادرکن، علیم دن دوشدو تورپاغا اینجیم،
نئرده منیم گنجلیگیم، نئرده منیم سئوینجیم؟
دویمادیم، اوچدو گئتدی او من دن چوخ اوزاغا،
تالنه قوشوم باشین دان اننیب دوشدو توزاغا. **
او زامان دان کی، منیم اؤز اینجیمی چالدی لار،
ساناسان کی، عشقیمی، سئوینجیمی چالدی لار...

اولونجا اؤز یوردون دان، تورپاغین دان، داشین دان،
گنج بیر شاعر نه آنلار، باهارین دان، قیشین دان؟
نئیلییم من روحومو چوخ ایستهین گونشی،
هاردا منیم ایلاهیم، هاردا کؤنلومون ائشی، ***
من نه ائدم گونشین دوغوب تا باتدیغینی،
اؤنومه زهر ساچان بیر گون یاراتغینی،
من او گون دن نه سئوینج، نه بیر هوس بیلیرم،
یابانچی ماهنی لار لا آغلا بیرام، گولورم!..

* مؤلفین ایملاسی ایمکان داخیلینده قورونموش دور.
** توزاق – تله، تور.
*** ائش – ائکیز، برابر، تای-توش، یولداش، یار.

آرکاداشیم نافی * بیر خاطره
اولماق او چون شئیرلریم دن
بیر پارچاسینی یازیرام...

سندن آیریلالی توتولدوم یاسا،
بو خسته کؤنلومده ناله لر قالدی.
گۆزلریم یاشاردی بولودلار کیمی،
ساریشین چؤهرمده ژاله لر قالدی.

فلک وارلیغیمی گنج ایکن ازدی،
قلبیمده المەر، آجی لار گزدی،
عمل قۇنچه سینى یاد اللر اوزدو،
یئرینده بییر انمیش لاله لر قالدی.

بییرلیکده بییر زامان سئویشمز میدیک؟
کۇنولدن نه کنجسه بۇلوشمز میدیک؟
اوز-اوزه دایانیب گولوشمز میدیک؟
ایندی آرامیزدا حاله لر قالدی...

۱۹۲۵، باکی

* نافى آلماس ایلدیریملا "اینتیلهاد" مکتبینه اوخوموش آلباسقولو الیهوسئین اوغلو آبدوللایئوین تخلصودور.
ایلدیریمین آذربایجانداکی یئگانه
آتوقرافینى اوزون ایللر بویو خاطره آلبوموندا قوروپوب ساخلايان نافى، ۱۹۹۳-جو
ایلین یونوندا ۸۶ یاشیندا بوزوونادا وفات اندیب.

نریمان

نریمان نریمانوون وفاتی
موناسییتیلە یازیلیمیش دیر

شرقە بېر سادەت آرادىغىن گون
نریمان، اوبىرىن پارچالاندىمى؟
گۆز قاپاق لارىنى بوماركن او گون
دوداق لارىن قوجا شرقى آندىمى؟

اوفوق دن آخدىنمى، سن دە سۇندونمو؟
ساردى اولوم رنگى دوداقلارىنى...
نریمان، اولوركن ھىچ دوشوندونمو
شرقىن ايسسىز* قالان بوجاق لارىنى؟

آه، شىمدى آيرىلدىن، قالدىن اوزاقدا،
كسدى آرامىزى اولوم پردەسى.
سۇيلە، گلپورمو سنە تورپاقدا
ويران شرق انلى نىن يانلىقى سسى...

اۋنوموزو كسن درمى، داغمى؟
اوچوروم لار بىزى قورخوداچاقمى؟
اطرافىمىز اولسا ظالم لار دولو.
يئنه ايزلىيرىز غىتدىگىن يولو.

* ايسسىز — بوش، كىمسەسىز.

داغلار

اۋپرکن آلتيندان فوسونلو بير ياز،
آخپيور دۋشوندن سئلر، آ داغلار!
ياشيل، زومرود گۈزلو ياماج لاريندا
آچيلير لالهلر، غوللر، آ داغلار!..

تاريخده نامى نين سېلىنمز شانى،
كاروانلار بوينونون قيزيل مرجانى،
سېننده كسرلر ائلر قوربانى،
كنچيرركن آغير ايللر، آ داغلار!..

تورپاغن جواهير، داش لارين آلماس،
چاملىقلار* گنپنميش ايكدن لىياس،
بزن بيلم نچين ساخلاير سان ياس،
قوز غوندان** اسركن يئلر، آ داغلار!..

چكىلميش قلىبنه اسكىدن مين داغ،
تيتريير عشقيني آنان هر دوداق،
ياييلير شيكسته سسلرى داغ-داغ،
نه سۋىلر بو قريپ ديللر، آ داغلار!..

زيرونده اويناين روزگارلار آجى،
ايللرله گۈرونمز باشى نين تاجى،
آنلات كى، دردى نين ندير ايلاجى،
ندير بو دوماندان توللر، آ داغلار؟

بوينوندا قيزلاردان رنگين بير دسته،
لالهلر داغيلميش يوللارين اوسته،
سن گل بو اولكەدن مين قوربان ايسته
سندن اسيرگمز يوللار، آ داغلار!..

۱۹۲۷، باكى

* چاملىقلار — شام مئشلرى.
** قوز غون — خزر دنيزى نين كۈهنه آدى.

داغلارا ویدا

ازلدن جان دئیهرک بو سئودالی اولکمه،
هر قاداسین آلدیغیم سانا ایان، آ داغلار.
اوخشارکن هر دردینی سؤز وئردیم اولوم دئییه،
اونونچون بو چکدیگیم درد بیپایان، آ داغلار.

دوغما یوردو ترک اندیپ آتیلدیم دیار-دیار،
گۆرمدم گنج اؤمروده یاشاناجاق بیر باهار.
دؤندو هپ دوشمن اولدو دوست دئییلن هر نه وار،
باری سن دوستلوغوندا مۆهکم دایان، آ داغلار.

قف، باکی... بو آیریلیق مانا اولومدن آغیر،
عالمه باهار گلدی، سنه یاغمور، قار یاغیر،
گوندوزلرین دومانلی، گنجهلر دیل سیز، ساغیر*،
بو بوغولان سسیمی وارمی دویان، آ داغلار.

هیجرینه تاب اندرسم، داغلاری دلهجهیم،
بیر قانلی سئزار کیمی من یئنه گلجهیم،
بیر گون ائلدگیز کیمی هایتیرا بیلجهیم،
آرتیق اویان، آ داغلار، آرتیق اویان، آ داغلار...

بیر گون گلر قوشاراق یوردومون هارایینا،
من آتش ائدجهیم دوشمهنین سارایینا،
نه دوشر یوردو باتمیش بیر ایگیدین پایینا؟
یا شرفلی ایستیقلال، یا قیزیل قان، آ داغلار...

۱۹۲۷، قیزیلپورون

* ساغیر – کار.

آرخىمىند و من

آرخىمىند دىيىر: “گۈزلىرىمە بوشلۇقتا
بىر نۇقتە، بىر اىستىنادگاھ گۈرۈلسە،
بىر دىمىرلە چىۋىرىدىم دۇنيانى...”
من دىيىرم: بۇ گىچلىككە، بۇ ياشلىقتا
اۋد گىمىرن گىچلىك مانا ئۇرۇلسە
بىر وورۇشدا دىۋىرىدىم دۇنيانى.

۱۹۲۷، باكى

قورکىيە

سەن، داشقىن دىنىزلىرىن قايلارلا چارپىشان،
يىلدىرىمىلار سۇندورن دالغاسىندىن ياراندىن.
شاھلارنىن ھۆكۈم ئىتتىگى يوخسوللار ئۆلكەسىندە
آج، چىلىپاق “آنا”لارنىن غەم، ياسىندىن ياراندىن.

ئۆلكەدە قان ساچىرىكن كىيازلىرىن قىرمانجى،
سانا دوشمەن كىسىلدى رومانولارنى تاجى،
اونونچون دۇنوب اولدو سۇزلىرىن، آدىن “آجى”
يوردسوزلارنى اوخشايدىن، كىمىسەسىزلەر ياندىن.

ازلدىن اينقىلاپىن سەن آيرىلماز ئىشىسەن،
بوز دىنىزلەردە سوزن فېرتىنلار قوشوسان،
سەن بو گون مىليونلارنى تانىمىش يولداشىسان،
دۇنمىز موبارىز كىمى ئۆز سۆزۈندە دايدىن...

او منىمدىر از لدن

اسمه، ائى ساباه يئلى، بۇيله موخالييف اسمه،
تئل لر ينى پوزدو غون او سئودالى يار منىم.
سۇز وئردىم گله جهيم، گل ده، يولومو كسمه،
او گۇى دنيز، ياشيل داغ، او گول لو ديار منىم.

كۇنلوم آلوو ساچار كن وولكان كىمى درين دن،
نه قورخوم بير يول سوزون، ايمان سيزين بيرين دن.
بير آه چكسم چالخانار، داغلار قوپار يئرين دن،
تاريخ لردن اون آلميش بير شوهر تيم وار منىم.

كىم كئچر دونيالارى مست ائدن او گۇزل دن؟
من اونون اۇز يار ييام، او منىمدىر از لدن،
يولوندا دۇيوشورم، واز كئچمم بو عمل دن،
يا او منىم اولاجاق، يا قانلى مزار منىم.

قافقاز داغلارينا

اولكوداشيم* لئيلايا

قاناديم يوخ، اوچوب گلسم ياخانا،
سينن دكي شاهين لره ائش اولسام.
يا دا مغرور بير قارتالين قوندوغو
كوكسونده بير اسيرديده داش اولسام...

گۇي بير بولود اولوب سنده گريلسم،
تورپاق اولوب آياغينا سريلسم،
بير گول اولوب سنين اوچون دريلسم،
يا اووچونون شيكاري بير قوش اولسام...

باخيپ دورسام اوزاق-اوزاق ايزلره،
قولاق وئرسم سني آنان سوزلره،
هسرتينله بولودلانا گوزلره،
سندن آخان بير داملاجيق ياش اولسام...

* اولكوداش — مسلكداش

بیرلشن ایکی نهر

تاریخ بویو آخدیغی یئردن آلیب ایزینی،
قوشموش دلی قوز غونا کور چاغلايا-چاغلايا.
گۆرونجه باش اوجوندا دردلی تورکمن قیزینی،
آراز دا درده گلیمیش یاس باغلايا-باغلايا.

قوجاقلاشمیش او یئرده، بیرلشمیش ایکی باجی،
بیری عشقیم، وارلیغیم، بیری باشیمین تاجی...

بیرینده قافگاس قیزی بیخامیش گور ساچینی،
یولوندا قوربان انتمیش منیم کیمی قاچینی*.
بیری ائش بولماز، تۆکسه گیزلی-گیزلی ایچینی،
یانارمیش اؤز دردینه قلب داغلايا-داغلايا...

بولوشدوق لاری تورپاق یئرده جنتین انشی،
بیری قلبیمدکی قان، بیری گۆزومون یاشی...

بیری توپلار سویونو مین درمدن، مین گۆلدن،
بیری نین باغری یانیق، اوزاقدان گلن سئلدن،
بیری منیم اؤز دلیم، بیری آنلاماز دیلدن،
یانارام آرخاسیندان، من آغلايا-آغلايا...

بیری منه دوغما یورد، بیری گیردیگیم قوجاق،
بیر منیم، بیری ده... او دا منیم اولاجاق!..

* قاچینی – نئچه سینی

او گۈزملە

خاتىرلارمىسان كى، اوردا بىر زامان
سنىنلە دىلەيە ئىزدىم*، گۈزلىم...
سەن مەن دىن يادىگار بىر شىئى ايسىتىدىن،
قوپارىپ قىلبىمى وئىدىم، گۈزلىم.

مەنى قىرە قدر گۈتۈرسەن دىئە،
زەھرىمى قاتمىشىدىن سەندۈغەن** مۇئە؟
مەن لىنت اوخودوم سەن سىز ھەر شىئە،
مەن ھەر شىئە سەنى گۈردۈم، گۈزلىم...

موغان يايلاسىندا، گۈى مەل دوزۈندە،
آخدى قانىم داملا-داملا ايزىندە،
گل وفا قىل، سەن دە بىر دور سۈزۈندە،
مەن سۈزۈم اوستۈندە دوردۈم، گۈزلىم...

كەم اولدۇن، مۇھرابىنا دىز قويدۇم،
خىزرىم اولدۇن، درگاھىنا گۈز قويدۇم،
قىرىپ دۈشۈم، تورپاغىنا اوز قويدۇم،
بىر سورمادىن ندىر دىدىم، گۈزلىم؟

ھارا گىتسەم آرخامدا بىر آھىم وار،
وارىپ باش قويمىغا بىر درگاھىم وار،
البەت كى، مەن دە بىر اللەھىم وار،
گۈن گلەر ھورر اولور يوردۈم، گۈزلىم...

* ئىزدىم - يىتتىم.
** سەندۈغەن - اوزاتدىغىن، تەكلىف ائىدىگىن.

آ داغلار

چیچکلی قوینوندا بیر باغچا تیکدیم،
سووارا-سووارا گۆز یاشی تۆكدوم،
گنجه-گوندوز امیینی من چکدیم،
یولدو منیوهسینی یئللر، آ داغلار!..

ندن کوسکون یاخانداکی بولبوللر،
هاردا مانا لایلا چالان او دیللر؟..
من سسلنس: ائلر، ائلر، آی ائلر،
عکسی-سدا گلیر: “ئللر...”، آ داغلار!..

سؤیله، نندن سس وئرمییر خزریم،
من کی، اونون هر دردینی یازاریم،
سورگون اولوب او غروندا هپ گزیریم،
قیسمتیم بو اوزون یوللار، آ داغلار...

سؤیله نندن دلی کوروم چاغلماز،
ایچدن جوشوب اوز گونونه آغلماز،
گۆی موغانیم نندن یاشیل باغلماز،
دردلیمی دیر او گۆی گۆللر، آ داغلار!..

سؤیله، شاهداغلاریم نندن یاسلی دیر؟
کؤکسوندکی قیلینچ، قالخان پاسلی دیر؟
شاعرلرین نندن هزین سسلی دیر،
قرب سازدا قیریق تنللر، آ داغلار!..

آ داغلار، آ داغلار، سؤیله، آ داغلار،
اولورمو آشنالیق بؤیله، آ داغلار!..
یامان گونوم یاخشى ائيله، آ داغلار،
سانا قوربان بو کؤنوللر، آ داغلار...

اۋمروم خاراب اولدو ھنى...

كىم دندى سانا كى، چىخىپ يولوما،
گنج ياشىمدا گۇندىرەسن اولومە،
آدىنى كىم قازدى بىلىم كۇنلومە،
گل كى، سىزىز اۋمروم خاراب اولدو ھنى...

سن گۇتدىن، آردىنجا بوينوم بوكولدى،
آخدى، آخدى گۇز ياشلاريم تۇكولدى،
اىللر، دوستلار، بىر-بىر چكىلدى،
ھەممىم بىر قەدە شراب اولدو ھنى...

دوغموشكن سولئيمان تاختينا گونش،
نە بىر موشفيق ھەممە، نە جاواد بىر ائش.
ندىر بو ايچىمدە سۇنمەين آتش؟
كۇنلومدە اوميدلر سىراب اولدو، ھنى...

من بىزگىنم سىزىز ھەر بىر گونومدىن،
كۇنول آسى * بختە اولان كىنىمىدىن.
كنچدىم اوگروندا تانرىمىدان، دىنىمىدىن
باسدىغىن يئر مانا مۇھراب اولدو، ھنى!..

* آسى – اوسيانكار

نئى اوچون؟..

من آرتىق نه يازىم يوردوما داير،
دوشمن زهر ساچير، دوستلار گيزلنير.
بىلمم اوز يوردونو سئون بىر شاعر
نه اوچون بىر جاني كيمي ايزلنير؟

گيزلى يول كسمديم، قاچاق اولمادىم،
ساكيت بىر حياتى پوزمادىم من كى،
هئچ كيمه قانلى بىر بيچاق اولمادىم،
هئچ بىر قتله فرمان يازمادىم من كى...

بس نئچين قرييم بو دو غما ائلده،
مهبىسى دورد يانيم، من كى بو غولدوم...
ملون بىر زاماندا، محكوم بىر ايلده
اللهيم، من نئچين شاعر دو غولدوم؟..

دور ناجیق *

بو گونلر منیم دردیملر باش دان آشقیندی یئنه،
دقت انتسنیز اگر سیز چوهرمین رنگینه،
ان آغیر بیر کدرین دویاجاق سیز ایزینی،
دردیم گتیریر جوشا قلبیمین دنیزی. بورالار.
ایچیمدکی توفانلار، فیرتینالار، گاه یارالار.
هر بیر اندا کؤنلومو گاه اوزر، گاه یارالار.
هر باخیش دان قلبیمه ساپلنار درین بیر اوخ،
هنیهات، ینتیم قلبیمین هنج بیر تسلی سی یوخ...
بو گنتدیگیم یول لارین اوجو یوخ، بوجاغی یوخ،
بلالی باش قویماغا بیر آنه قوجاغی یوخ...
دورنا، گل قبول ائت، سن بو چارپاشیق اویونو،
تنهلی سؤز اونونده بوکمه زریف بوینونو.
کوسمه، سئودالی دورنام، هر دردیملر بلالی، گل،
گل بیر لیکده بولالیم باش-باشا تسلی، گل.
غنتمه دورنام، گنتمه، دور، آخی یوللار دولاشیق،
بیر دینله، باخ نه دیور باشی بلالی آشیق...

* ایلک دفعه چاپ اولونان "دور ناجیق" شعرى بو ایللر عرضینده امکدار معلم
هومای حسن زاده نین حافیظه سینده یاشاییردی.

دورنالار

اوچورسونوز آلنى آچىق، اوزو آغ،
باغرىم چاتلار سىزدن آلماسام سوراق.
يورولاندا اولور سىزه اوتوراق
گول كنارى ياشىل چمن، دورنالار.

قاققىلداشېن، قوئ ياتانلار آيىلسېن،
ازىنلر قالخېب آدم سايىلسېن،
شۇهرتېنېز بو انللره يايىلسېن،
ائى باش ووروب گولده چېمن، دورنالار.

آرزوم بودور كسىلسېن گوز ياشىنېز،
هر بلادان اوزاق اولسون ياشىنېز،
چېچكلنسېن تورپاغىنېز، داشىنېز،
توخونماسېن سىزه دوشمن، دورنالار.

من اوزومه سىزى سىرداش سانىرام،
آرزونوزو دوشونورم، قانىرام،
حالينېزا اود توتورام، يانىرام،
دردينېزى گل بولك تن، دورنالار.

ماييس گۈزلىنە

يۇنى پرولتار ادبياتىمىزىن
پيونئرى سولئيمان روستمزاڧىيە

باشىندا ايىكدن بىر قىزىل اۋرىك،
دۈشۈندە لالەلر، گۈللەرلە گلير.
بىر باھار گۈلۈشۈ منىمسەيەرك،
لۇنتالى، قىويىر جىق تۇللەرلە گلير.

قارشىيا چىخانلار داغىلىر دوزە،
چۇكر موژدچىلر اۋنۈندە دىزە،
وئرمەيە بىر خبر گۈنشدن بىزە،
نۇشلى، سۇيدالى دىللەرلە گلير.

گۈلۈش – سىماسىندا پوزولماز بىر شان،
گۇرنلر حوسنۈنە وئرمەدە مەن جان،
قولاغىندا سىرغا، بوينۈندا مرجان،
انلر نىشانلىسى انلرلە گلير.

ايللرلە كوسولو قلىبى آجىدان،
انلر سۇوينچ اومار قويدوغو تاجدان،
چىچكىلى درەدن، زومرود ياماچدان
دالغىن، آشيب جوشان سۇللەرلە گلير.

بیر اتل آشیغی نین دندیکلری

(قوبادا بیر گون)

گونش سوزگون تنل لرینی بیغینجا داغلار آردی،
بنزهدی بیر یانیق قلبه، آخار سولار قارالدی.
بوروندو بیر یاس تولونه چمن، چاییر، داغ، دره،
قاناد چارپان هر ینتیم قوش چکیلدی انگین لره.
دیلیر کؤیلو* قیزلاری نین یاس بورورکن اوزونو،
بیر هیچقیریق توتدو آخان پینارلارین** گوزونو.
قارا گوزلو گنج قیزلارا قایغی وئرن بیر آخشام
خبرینی وئردی گؤیده ایلک اولاراق یانان شام.
باشلاریندا دؤرد یوز ایللیک بیر کؤلهلیک کؤلگهسی،
آلنی آچیق ایختیارلار قاش چاتاراق انگینه،
باخیبورلار اوفوقلرین قان لکملی رنگینه.
گنج ایگیلر آت اویناتماز، قئیپ انتمیشلر سئوینجی،
آه بو دیلیر اوبالارین هاردا گؤمولدو دینجی؟
اوزون یولدان یورغون-آرغین، بت-بنیزی بولاشیق،
علینده بیر اوچتئللی ساز گلدی بیر قوجا آشیق.
گورونجه هر گنج، ایختیار آیاغینا واردی لار،
گورونن بیر خیزیر کیمی اطرافینی ساردی لار.

— گل، گل آشیق...

— نئردن بؤیله؟

— اوزاقمی گلدیگین یول؟

— گل روحوموز آجیق لی دیر، باری بیزه نشه بول!..

آشیق گولدو آجی-آجی:

— نشمی؟ من گورمدیم،

بو یوللاردا او مور وئردیم، بیر سئوینجه اثرمدیم.

نشه هاردا، بکلنیرمی جهنمده بیر باهار؟

— بس سازی نین تنل لرینده؟..

— اینیلتی لر، هیجرانلار...

— بیز قملیگیک، نشملن دیر،

— منه دئییل، سازا سور...

ساز بو اتلین قلبی، روحو، هنج اولمورمو اونا زور؟

سنین کؤنلون نه ایسترس...

— یوخ بارماق لاردا بیر ایش،

یالنیز دردی تنل لرین دیر هر نغمه، هر سؤیلیش...

آشیق بیر آز راحتلاندی، توپلاندی کؤی باشینا،

آنلادی کی، اتل مونتریز او دیل سیز یولداشینا.

بیر آه چکیب آلدی اله، گوز دیکهرک داغلارا،

* کؤی — کند.

** پینار - بولاق.

آتشلى بىر قوشما قوندو
او تىترىك دوداقلار:
— دورنام اوچدو گىتتى اوزاق انلله،

گىتتى، بىلم ھاردا قالدى، گىلدى...
چوخ يالوارديم آشيب-داشان سئلره
اوجا داغلار دومان آدى، گىلدى...
دورنان اوچدو، منىم بوينوم بوگولدى،
خزان گىلدى، گوى يارپاقلار توكولدى،
لاله سولدى، يازىن باغرى سوكولدى،
بولبول اولدى، گول سارالدى، گىلدى...

دورنام اوچدو اوزاق داغلار آردينا،
اوغرادىمى بىلم شىمال قوردونا؟
انلله بىر باھار، منە فيرتينا،
گونش سۇندو، قاش قارالدى، گىلدى...

عكس اندىنجه بو شرقى قارشىيا قىرىق-قىرىق
ھامىن گۇزلرىندە تىترەدى بىر آيرىلىق.
بىر آخشام قىربايلىگى سىنرىكن اوللار،
دالدى كوسكون باخيشلار دومان چوكن يوللار.
بىر شىخ شامىل ھىددى قونونجا دوداكلار،
ايختيارلار قاش چاتىب داخدىلار شاه داغلار...

ھېندلى قىزى

يئنه سوردوم او گۈزل قىز جىغازى،
يئنه ھىجران اونو سارمىش دئدىلر.
پورخز نمىش* يازىق اومروندە يازى،
بىر يقين ماتم اولموش دئدىلر...

سىزلا يىرمىش يئنه قلىبىندە سىتم،
چىر پىنيرمىش يئنه درد ايله الم،
اونو پىك اغلا تىيورموش آجى غم،
اىنجىك قلىبىنى يورموش دئدىلر...

قوجيوركن قارا سىس ائللىرىنى،
اوزادىن شرقە كىچىك اللرىنى.
پوزويوركن آجى يئل تئللىرىنى،
قائناشيب دردى جوشارمىش دئدىلر...

خىر پالاركن اونو هر قانلى بىر ال،
اينلىيرمىش او سياه ساچلى گۈزل،
چاغىرير: "آذرى قىز، قوش، بانا گل."
گۈزو بىر نورو آرارمىش دئدىلر...

او سولوق ياورونو شنلن دىرمىك،
غملى، گولمز اوزو ھپ گول دورمىك،
او آخان ياشلارى بىر آن سىلھىك
اىنقىلاب اوردوسو وارمىش دئدىلر...

* پورخز نمىش – پايىز لا دولو

ھىندىستاندا فېرتىنا*

دئىرلر اوزاق ھىندىستانىن گۈل سىنەسىندە،
زىنجىرلەن دوغما ئاللىر قان قوسار، آغلار.
قوجا ھىندىن بىر ھېچقىرىق وارمىش سىندە،
اۋۇقۇلۇردە سىلنىرەن اويانان داغلار.

انگىنلرى اۋۇتن قارا گۈزلۈ بولۇدلار،
آخىب گۈنەن دىرى قاندا شىكەيت ائىلر.
اىلەك باھارىن دوغۇشۇنو گۈرمەين اوتلار،
قېرىن آجى روزگارەن دان حەكايە ائىلر.

اوردا چىلپاق آنەلەرىن سىنەسىندە آج
ياۋۇرۇلارىن ياپراق كىمى سولمادا اۋمرو.
سارىلارەن كۈلەلەرىن اومزونا** قىرباج،
تورپاق لارى چىنەمىرەك كىچىرىر امرى.

اوردا قوجا ھىندى دىنىزى اسبى، قاينار،
ساحلەرىن قىلى قىرىق قاسىرغالاردان.
چايلارىندا آخىب گۈنەن مەيىتەر اوينار،
اۋ دىنىزەن اۋدۇغۇ قان، سوۋۇرۇغۇ قان...
فېرتىنا وار،
فېرتىنا وار،
پارچالاندى گۈي...
اۋۇقۇلەرىن بىلەدىرەلەر دۈلدۈ قىلىنە،
قۇپاقەدى فېرتىنالار،
ايشە باندە گۈي،
بو قۇدۇرمىش قاسىرغالار نە ايسىتىر، نە؟
چىنلاندە يىر،
چىنلاندە گۈي،
چاتلادە داغلار...
بولۇدلارەن اوز-گۈزۈندە تەلاش وار، تەلاش،

قۇپۇدۇ بۈيۈك بىر زەلەلە،

پارتلادە داغلار...
اۋۇرستەن جىرەنەن قۇپۇدۇ بۈيۈك داش

* مەنەلەردە بو شەرىن س. رەمانلا بىرگە يازىلدىغى ادەا ائىلەر.
** اۋموز - چىگىن

فیرتینا وار،
فیرتینا وار،
كۆپوردو چایلار،
بیر سئل آخدی مئیتلردن اوممانا دوغرو.
سان یئریندن دئوریلەجک قانلی سارایلار،
قوجا هیندین چاتلادی باخ،
چاتلادی باغری.

کینلی بومبئی، اسکی قانقون، اوقانلی دئەلی
بیر ھرز آلدی فیرتینادان، قیزیشدی عصیان،
اسیرلرلە زنجیرلی بیر اۆلکەنین اھلی،
گوندوزلرە ساچدی آلوو، گنجەلرە قان...
قوپدو چیلغین فیرتینالار
جوشدو آخیملار...
اود گتیرن گنجەلرین قلبی قودوردو،
قوشولدو بو فیرتینایا اوزاق، یاخینلار،
اینگیلیسلر بوتون یولو باغلادی، دوردو –

“ھیند بیزیمدی!”
“چک علینی!”
دالغالاندی سس،
“او بیزیمدیر،
قیر زنجیری،
گۆتور کمندی!..”

سس وئردی بو دالغین سسە ھر اینلەمین کس،
ساردی قانلی بیر عصیان ھر شەری، کندی.
قوپدو قریبن اۆلوم ساچان قانلی روزگاری،
قان داملادی فیرتینانین اودلو گۆزوندن،
عصیان ائدن ھیندلیلرین کسکین باشلاری،
آخدی قانقین قان لکەلی جوشغون اوزوندن.
فیرتینانین قلبی قودوز، دورماز، اینلییر،
قوت آلیر عصیان دولو قاسیر غاللاردان.
“ھیند بیزیمدیر!..”
یاللیز بونو، بونو دینلییر،
یان، ائی ملون بریتانیا، قیریل، تۆکول، یان!

ساوریلارکن تورپاق اوستە چاناق-چاناق قان،
یانیر، اودلو ھیندیستانین قلبی یانیر، باخ!
سۆیلە ایگید ھیندیر سونا اۆیونمەسین چوخ.
ھیندی آلمیش دیشینە بیر کینلی فیرتینا
قانادلانیب عصیانلارین مینمیش سیرتینا،
ائلە آزغین بیر عصیان کی، داشسا دنیزلر،

يئنه بۇيوك مقصدينى دورمادان ايزلر،
ائله چيلغين بير عصيان كى،
قورخ سن اوزون ده،
پارتلاماسين لون دورانين ملون گوزونده
“يا آزادلىق و يا اولوم...” هايقيران عصيان،
“هيند بيزيمدير، چك الينى...”
دئين زورلو فيل
تاپداغيندا سوروكلنن بير اجيز دئييل،
بير گون گلر قزبلنيب توتاجاق سنى،
خورتوموندا اوممان لارا اتاجاق سنى.
فورست ايكن بيغ شلنى، باشينى آل، قاچ،
او كولهليك زنجيرينى هينديستان دان آچ!
بوخسا اولوم امان وئرمز، بيخار تاختينى،
باخ اونسوز دا اوغور سوزلوق سارميش باختينى.
يان، ائى ملون برىتانيا، قيريل، توكول، يان.
هيند قورتولور،
يارين اولور.
آزاد هينديستان.

قربە

يئنه قانلا دولموش آفاقين،
جاناوار گۆزلرينده كين پارلار.
ايتى جايناقلى قانلى پنجهده،
ديديلن، پك چوخ آغلایانلار وار.

ائى سپاه اوزلو وحشى افریت،
نه گۆزل، كيرلى شؤهرتين واردير.
وارليغيندان اوساندى بير خيلقت،
حاکمین قان ايچن کرال لاریدير.

او کرال لار، او کينلى جلالدار
حؤکم ائدن فارسدا، چينده، هر يئرده.
قوپويور اولکهلرده فريادلار،
نئرده ويچدان، عدالتين نئرده؟

وارليغين هر دميرله، داشلارلا،
پارچالانسین دا قانلى ياشلارلا،
نه دئييم، آه، او گۆزلرين باتسين.
سنى، ائى قرب، فلکلىر آغلاتماز،
بير قدر بکله سن ده، سن ده بير آز،
سنى يالنيز بير آغلادان اولاجاق
او دا البت، قيزيل، قيزيل بايراق.

پاریسه خیتاب

ائى قودوز آتلاس لارين ياخاسيندا قیوریلان،
آلۇولو فرانسائین دامار لارینی سوران،
موھیتلرە قان ساچان “مدنیت” اوجاغی،
تاریخلردە ان بۇیوک فاجعلر قوجاغی.

سینن دکی توفان لار، فیرتینالار، بورالار،
باخ منیم دە قلییمی زامان-زامان یارالار.
او وحشی گۆبیینده قان لارین چاغلادیغی،
کۆکسونده کۆلملرین اینلەمیپ آغلادیغی،

میلیون لار لا آج، چیلپاق سورونن اینسان لارین
یئر آلتیندا گیزلیجه بوغدوغو گۆز یاش لاری،
“آلتون” دئیە زۇوق اوچون کسین قوربان لارین
گنجملری سننایا فیرلادیلان باش لاری،

“حاقیم” – دئیە عصیان لار، تتیل لرلە قایناشان،
“اۇلوم” – دئیە آجیق لی تالئییلە اویناشان،
آجیز لرلە ایلمک، گولمک آسان دئییل دیر،
اونلارین دمیر قولو دیک باش لاری اییل دیر.

قورخ کی، سالون لاریندا ایچیلن قان لی شراب
منیم ییخدیغیم چارین ایچدیگینه دۇنمەسین.
مۇھتشم سارای لارین دۇنوب اولماسین خاراب،
دونیا یا کین پوسکورن تاجین یئرە ائنمەسین.

سۇن * چاغلار ...

پارىس كوموناسىنا

من اۇمر ومده پارىسىن گۇرمامىش اوزونو،
انممىش او وحشى، چىلغىن شانتان لارىنا.
قوجمامىشا، آج گۇزلو قەبەلرەن دىزىنى،
باخممامىشام سارايدا ووران فانتان لارىنا.

اوردا كى، سېنەسىندە سودمەر دىل سىز چوقۇق،
آج و چىلپاق آنەلەر سوكاك لارا آتىلار.
اوردا كى، آلتون دىنە گىنج قىزلار قىوريلاراق،
بىر ساعىتلىق زۇوق اوچون كاباك لاردا ساتىلار.

اوردا كى، آشيب-داشان دلى، قودوز سۇن چاغلار،
عكس اندر قەقەسى ھىچقىران گىجەلەر،
دردىنى بۇلن دىل سىز قارا داشلار، تورپاق لار
جاواب وئرمز سوردوغو گىزلى بىلمەجەلەر.

اوردا كى، ناپالئون لار آتش ساچىپ دورموشدو،
چئویرمىشدى دونيانى آجىزلرەن باشىنا،
لودوويكلەر حۇكمونو قان اوستونده قورموشدو،
بويانمىشدى ظلمدن تورپاق لار گۇز ياشىنا.

او يۇردە كى، حالا سۇن قان ايچكىسىلە يئنە،
سولارىندا بوغولموش مئىيەتلەرلە اويناشىر،
اوردا “بىشەر” نامىنە، “مدنىيت” نامىنە
دونىاداكى ان چىركىن رزالتلەر قايناشىر.

اوردا اللى دوققوز ايل بوندان ازل ايرماق لار،
جوشغون بىر اينقىلابىن ماھنىسىنى دىنلەدى،
عصرلەر بويو گولمز سارى، سولغون دوداق لار
اوخوركن او ماھنىنى پەك درىندەن اينلەدى.

اوردا يالنىز بىر باھار چىچەك آجدى، ياز اولدو،
دۇندو آنجاق بىر يازلىق تار گىجەلەر گوندوزە.
آغلايان لار گولرەن گۇز ياشلارنى آز اولدو،
ھەر كىس ايناندى دوردو سۇيۇلنن شىرىن سۇزە.

ايلەك اولاراق كۈلەلەر زنجىرلەر آچاراق،
مۇھتىش سارايلارەن قىردىلار قاپىسىنى.
ايلەك اولاراق پارىسىن قاپىسىندا آل بايراق
قوردولار لىشلەر اوستەنە قوربانلار ياپىسىنى.

* سۇن – سۇنا چايى

آچیلدی بیر گون یئنه فیرتینانین قانادی،
قارا قانلی اوفوقلر بوروندو بیر چارشافا،
سنناتین دلی قلبی یئنه جوشدو، قانادی
آتیلارکن باغرینا مینلرجه قانلی قافا...

هفتهلرله پاریسین سوکاکلاریندا قانلی
اؤز اوسیانین قالدیران چیلیق لئش لر اوزاندی.
اونونچون “گؤزل” پاریس دیل لره دوشدو شانلی،
تاریخلردن سیلینمز یرنج بیر آد قازاندی.

او زامان دان باغریندا فیرتینالار، بورالار،
قودوردوقجا داشلاری، تورپاق لاری اینلییر،
بو درد اونون قلبینی هر گون بیر آز یارالار،
دلی، جوشغون آتلاس لار ماهنی سینی دینلییر.

شرقە

آنە، آرتىق بو گون سن آغلاما، گول...
چونكى قوينوندا اويناشان بولبول
جوشاراق اينجه بير ترننومله،
سنه بير باخ نه سويلويور، دىنل...

بو گون او غروندا چاربيشان، ووروشان
ياورولار، قونچملر، گوزل قيزلار،
هره بير يىلديريم، يانار وولكان
كىمى گورلار، جوشار، چاخار، قاينار.

درملر، داغلار، اولكلەر آشييور،
بير يىغين اودلو ياورولار قوشويور.
قوشويور اينلەين او فريادا،
قوشويور ھېسى، ھېسى ايمدادا.

سيس، دومان دان سيليندى، باخ يوللار،
گليور ھې دمير قيران قوللار،
بير جسور قيز علينده بير بايراق،
گورلو بير سسلە دايم ھايقير اراق.

سۇلبير: “دورما، قاچ، چكىل، دوشمن...”
باخ ناسيل تيتريور سفيل دوشمن!
تيتريور خيردا قورخاجاق لار تك،
قاچماق ايستر رزيل قاچاق لار تك.

قاچييور بلکہ، دورمادان قاچييور،
سانكى داغلاردا بير دومان اوچويور.
آن... آن... يئتر باخيپ دورما،
اودلو بير قلبى گل ياخيپ دورما.

يئتر آرتىق ورملة اللشدين،
بيتدى هر شئى – ھې آيرىلىق، ھيجران،
سندە وار شيمدى علم، حاق، اورفان
نه قدر باخ بو گون گوزللشدين.

آنانین قیزینا

ائی اسکى دن برى یاسا بورونن،
شرفلى آنامین گولوزلو قیزی،
آل شفق لر ایچره ایندی گورونن
شرق اوفوق لری نین پنبه ییلدیزی.

بیر زامان یوردومون قارانلیق قالان
بو جاق لاریندا سن آغلاماز میدین؟
هورریت عشقیله جوشوب چیرپینان
آنامین اوریین داغلاماز میدین؟

فقط ایندی هاردا او درین-درین
هزین نالهلرین، اینیلتی لرین؟
سؤیله، آغ گون لره چیخدینمی بور گون؟
ظلمون هیکلینی بیخدینمی بو گون؟..

مۇستەملىكە اولمۇش شىرقە

قانلى پىنجەلەردە گۈز ياشى تۈكمە،
ئى سىياھ اۋرتۇكلو گلنى شىرقىن!
ظالمە يالوارما، بوينونو بۈكمە،
ازجا آچما داھا غلىنى شىرقىن.

چۇكدوسە اورتاپا ھىجران، آغلاما،
اولدوسا ائللرىن ويران، آغلاما،
ونردىنسە سىن بىر چوخ قوربان، آغلاما،
بىياز لاتما سىياھ تىلنى شىرقىن.

اوشىمدى اينلەين ناشادلارنىلا،
اوقلىبىن دن قوپان فرىادلارنىلا،
اوايگىد چۇھرى اۋولادلارنىلا،
پارچالا، ياخ قارا تولونو شىرقىن.

باخ يىننە جوشويور آخان چاىلارىن،
“قالخ” دىيە سىلىپىر ھىمالاىلارىن.
اينان كى، قوينوندا عصياندىر يارىن،
آيدىن انت عصيانلا يولونو شىرقىن.

سىلكىن، تا قىرىلسىن دىمىر قەھسىن،
ئروتىن ايشلىتسىن “حاق” دىين سىسىن،
ظالم دوشمنلرى ياخشىن نەھسىن،
قالدىر يوكسكلرە يولونو شىرقىن.

ئى پارچالانمىش شىرق، ئى گۈزل آنا،
بىنزە دىنزلردە قوپان توفانا،
آجىز يوخ، جسور اول، ھايقىر دوشمانا،
ازمەسىن اينلەين ائلىنى شىرقىن!

يارين*

(شرق اوچون)

خزان پنجه سينده سارا لان گول لر،
شوبه سيز، شنلنېب گوله جك يارين.
هسرتله چيرپينان خسته كۈنول لر،
پك دادلى نشملر سورمك يارين.

قير يلاجاق كيرلى، دمير قفس لر،
داها گل ميه جك او يانېق سسلر،
قاران ليق لارداكى اينلەين كسلر
ياشلى گۈزلرېنى سيلەجك يارين.

شرقه حۈكم اندركن قابارلى اللر،
قۇنچەلر وئرمك سولوق عملر.
بىر شىلىك گۈرمەين او ايسسيز انلر
سادت نه ايميش، بيلەجك يارين.

* يارين – ساباه

الويدا، باكى!

(توركوستانا گندركن)

الويدا، ائى موشفيق آنا، الويدا...
بو آندا قليبمده نه درين غم وار،
ايچيمده بير سيزى، گوزومده نم وار،
الويدا، ائى موشفيق آنا، الويدا...

سندە كئچىپ گئتدى ايگيرمى دورد ياشيم،
بير زامان بلادان چىخمادى ياشيم،
سن اولدون همدميم، دردلى يولداشيم،
لايلالار سويلدين مانا، الويدا...

من سانا ياد دئييل، دوغما اوغولدم،
اوز قاتيندان گول ياخاندان دوغولدم،
گوناهيم، “جان” دئديم سانا، قوولدم،
آجىمادين بو قوربانا، الويدا...

يوخ اولدو چمبركندى* گوزلردن،
باتيب گئتدى پىرونزلى* ايزلردن،
كىم نه آنلار بو چارپاشيق سوزلردن،
بونلار بير خاتىرات مانا، الويدا...

بير زامان قوينوندا من ده ياشايم،
سوكاكدان-سوكاك* سسلندى آديم،
بيلمىم سونجكمى سن دكى ياديم؟
بلكه ده دؤنم سانا، الويدا...

باخ نه دئيير بيئنه بو جوشغون خزر،
قوينوندا شىمالدان گلن ياد گزر،
بو بير درد كى، منى اؤمرومجه ازى،
سالير منى حالدان-حالا، الويدا...

* چمبركند، پىرونزلى – باكى محللرلى
** سوكاك – كوچه

اوزاقدا قارالير قيزلار قالاسى
سۇىلر كى، باشىمىن چوخ دور بلاسى،
نئردە اۆز اوغولو، ايگيد بالاسى،
آجىسىن دوشدوگو اودا، الويدا...

منيم گوناھيم يوخ، منى باغيшла،
چوخ چارپيشديم، دوشدوم توفانلا، قيشلا،
بزن سلام گوندر سن ده بير قوشلا
گئتديگيم يئر توركوستانا الويدا...

الويدا، انى گۆزل باكى، الويدا!
ساغليقلا قال، سون سوزوم بو، الويدا!..

من كرىمىن ساحلىنى
گىزىپ-گىزىپ دولاشىدىم.
ياشىل، دىلېر تېلەردىن،
اوجا داغ لاردان اشىدىم.

يالى بويو قارا دىنىز
دالغالانېب كۆپيۈر.
ساحلدىكى گىجگىنەنىن
اتىيىن دىن اۋپيۈر.

گىتېر ركن سولار دىلە
ساحلدىكى داش لارى،
گىجگىنەنىن گۆزلەرىندە
سال لانىر گۆز ياش لارى.

گىجگىنە، او ماجرالار
ياوروسونون بىشىگى،
قارا دىنىز ساحلىندە
توقاي خانىم كۆيۈشۈ.

كۆھنە ساراي لىوادىيا
ساغ بۇيرونە تىكىلى.
باغ باشىندا ساندالىيانىن
قىزىق بويىن بۆكۈلۈ.

سول بۇيرونە اوچوب گىئىن
بىر فېرلانقىچ بىواسى.
كۆچىن عصرىن كۆچىپ گىئىن
گۆزۈ ياشلى دورناسى.

گىجگىنە، او دىلېر قىزىن
آدلادىغى تېلەر،
ماھنى سىنى دىنلەر ايمىش،
دردىن بىلەن لېلەر.

توقاي، يالى بويىندا بىر
بۆيۈك تاجىر سانىلېر.
ھەر ياندا آقازانمىش دىر،
ھەر طرفدە آنىلېر.

اونو بىلكە ايمپىراتور

بۇيۇك بېلىر، تانيردى.
اوتاغىندا سىلسىلەلەر،
چىلچىراق لار يانيردى.

آدلى خان لار، بىزادەلەر،
كنياز لاردان قوناغى.
هۇكموندىدى داغلارداكى
قاچاق لارين بېغناغى.

“قىز سالونو” سوسلنيردى
اسير دوشن قىزلارا.
ساف آلتون لار سسلنيردى
كىسەلرە يوزلرە.

شرق ائلين دن گلن قىزلار،
ساتيليردى بىلرە.
عكس انديردى گۆز ياش لارى
اولدوزلار، آيلارا.

زۇوقو اوچون بوتون قول لار
صرف انديردى اۇمرونو.
تورپاق لارى چىنەدەرک،
كنچيرىدى امرينى.

قارا دنيز، قارا دنيز
كۇپوروردو، جوشوردو.
گمىلرلە گلنلرين
ايمدادينا قوشوردو.

گلن قول لار بوينو بوكوك
سالاملاركن ساحلى،
او مولووس * گنجەلرين
كىلىدلنيردى دىلى.

II

گىجگىنە ساحل بويندا
بىر بالىقچى نين قىزىيدى،
گۆزلرى گۆى دنيز رنگى،
ياناق لارى قىرمىزىيدى.

* مولووس – لکلنمىش، موردار لانمىش.

او ھر گون آخسام چاغیندا
چىخاردى ساحل دوزونە،
گۆى دنیزدن اسن روزگار
تۆکردى ساچین اوزونە.

اوندا بیر تاتار قیزینین
محضون، دېلېر اوزو واردى،
گیزلی سئوگی اولدوزونون
گۆزلىنده ایزی واردى.

بزن سورار دالгалاردان
سئودىگىنین دوراغینی.
دالغاجیق لار گلیب دېلە،
وئرمیدى سوراغینی:

— خاسای، خاسای، ایگید خاسای
دنیزلرین انلچىسى دیر.
گلمەیهجک سنە بو آی،
اوزون یول لار یولچوسودور.

خاسای یوخسول بیر تاتاردی،
سورمیشدی گنج اومرونو.
اوموزوندا داشییاردی
توقای خانین ھر امرینی.

گمیده بیر موزدور کیمی
چاپالاییب دوراردی او.
بزن جوشغون دالغالاردان
گیجگیننى سوراردی او.

تیتىرك، دورغون گۆزلىرىدن
سیجاق اینجىلر داماردی.
سئودىگینى سالیب یادا
ساحللىرى سالاملاردی...

او زامانلار قارا دنیز
فیرتینالى، بورالییدی.
سولار جوشغون، اسبیدی،
داشقیق قلبی یارالییدی.

اوزرىنده اسن یئللر
کۆپوروردو توفانینى.
گمیده هیچقیران قوللار
جوشدوروردو عصیانینی.

ساحلده سرت قاپالاری
كۆكوندن بېخماق ايستردى.
قان لكەلى بو ياللاری
عصيانلا بو غماق ايستردى.

III

يئنه بىلكنلى بېر گمى،
ياخينلاشېردى كۆرپويە.
اسيرملر گلدى دئيه،
گۆلرېن آرتېردى غمى.

توقاي خانين گۆزلرېندە
سار آلتون پارېلتىسى،
گلنلرېن اوزلرېندە
هيجران ياشى، الم ياشى.

زنجىرلنېپ آپارېلدى
توقاي خانين ساراينى.
گۆى سرولر سس وئردىلر
زنجىرلرېن هاراينى.

قىز سالونو دولدو يئنه
شرقىن يئنىم قىزلارېيلا.
اينلەيەرك ساتېلدىلار،
دللاللارېن سۆزلرېلە.

IV

بېر گون يئنه گىجگىنەين
دردلرى جوشدو، چاغلادى،
چىخدى قالين اورمانلىغا
گىزلى آغلادى، آغلادى.

بېر آزالىق توقاي خانين
قىز اوولايان اووچوسو،
قارشى چىخدى گىجگىنەيه
اولدو اونون آليجىسى.

قىز چىرپىنىپ قارشى دوردو،
چوخ يالواردى، چوخ آغلادى.
فقط توقاي خانين قوردو
توتدو قوللارېن باغلادى.

قاچماق اوچون يولو باغلى،
يئتمزدىلر هاراينى.

دوشدو علی، قولو باغلی
توقای خانین سارایینا.

او سئودالی کریم قیزی
دوشدو قیزلار سالونونا.
دردلی گنجهلر اولدوزو
بوروندو غمدن دونونا.

باخدی باش اوجوندا دوران
توقای خانین گؤزلرینه.
دلی، چیلغین مجلس قوران
کنیازلارین اؤزلرینه.

بیر یاندا قول اسیرلر،
بدنلری بوتون چیلپاق.
بیر چوخونون اوموزوندا
قامچی لارین قویدوغو داغ،
قیوریلبلر ایلان کیمی،
آتشده قیوریلان کیمی.

اسیر دوشن گجگینه نین
سارای دولاندی باشینا.
حنیران-حنیران باخیب دوردو
توتولدو هپ گؤز یاشینا.

اورینده سئودیگی نین
گوناسیز عشقی جانلاندی.
آتاسینی سالیب یادا،
قیوریلدی، قیوریلدی، یاندی.

او شیمدی بیر اولو کیمی
زاوالی، بوینو بوکولو.
یورغون پریشان تئللری
آچیق اوموزا تۆکولو.

باخیبور بیر دورنا کیمی
گؤزلرینده پاریلتی لار.
عکس اندمز قولاغینا
سارایداکی گورولتولار.

توقای خانین داماریندا
اڭهتیراس جوشدو، قاینادی،
باخیب دیلبر گجگینه یه
زؤوقو یئریندن اوینادی.

امر ائلەدى دوران قولا
آپاريلسين اوتاغينا.
او هر زامان ھازىرلانمىش
اسيرملر ياتاغينا.

كنياز لارين علبنده مئى
اويناداراق گولوشدولر.
سونرا دوروب زنجىرلنن
گۈزلىرى بولوشدولر.

ايلان كىمى قيوريلاراق
هره چكىلدى بير يانا.
دوداق لار كىنلى، مۇھترىس،
دامار لار گلدى ھيجانا.

هر بوجاقتا، هر گوشە
يوكسلى نالە، ھىچقىرىق.
ات چىگنەين دىشلرلرلرلرلر
اوزلر اولدو قىرىق-قىرىق.

V

توقاي ھلە گىر ممىشىدى
او زنجىرلى اوتاغا.
گىجگىنە بير سولا باخدى،
بير دە قانلى ياتاغا.

پنجرمىه ياخىنلاشىپ،
باخدى ساحل بويونا.
آي نورونو سپىردى
گۈى دنيزين سويونا.

گنجملرلرلرلرلرلرلرلرلرلر
خفيف-خفيف اسىردى.
گىجگىنەينلرلرلرلرلرلرلرلرلر
اومىدىنى كسىردى.

دالعالارلرلرلرلرلرلرلرلرلر
اولدوزلارلرلرلرلرلرلرلرلرلر
سئودىگىنى خاتىرلاتدى
آيىن سولغون باخىشى.

او بېر هفته بون دان اول
ماوی گوزلو او دېلېر
بېر گنجهده ددشیردی
سئودیگیله برابر.

خاطرملر خیال کیمی
گلیب کچدی گوزون دن.
او، آیریلماق ایستمیردی
سئودیگی نین ایزین دن.

قلبین دکی قیریق-توکوک
عمللری دیریلیردی.
او زنجیرلی حیات اونا
بېر جهنم گورونوردو.

بلکه داها سون اولاراق
اومید اونا گولمز ایدی.
بلکه داها خاسایجیغی
اونو گوره بیلمز ایدی.

او یاشاماق ایستر ایدی،
او یاشاماق ایستیریدی.
تالی اونا سون اولاراق
قانلی بېر یول گؤستریردی.

دوداق لارین چئینه میرک
آجی-آجی دوشونوردو.
او آندا بېر گوموش خنجر
گوزلرینه ایلشیردی.

آلیب باخدی، هنوز قانی
سیلینمیش دوروردو.
توقای اونا اسیرملر
سینه سیندن ووروردو.

او آن ایدی یان اوتاق دان
بېر اسیره اینلهدی.
قالخیب-انن نفه سینی

دېل سيز گنجه دېنلهدى.

او آن ايدى توقاي خانين
گورلو سسى ياخلاشیر،
او گونامسيز قيز جیغازین
سون نفهسى باغلاشیر.

بوتون اؤمرو گؤمولسونمو
جاوان ايکن تورپاغا؟
يا دؤنسونمو ياتاق لاردا
چيگننن بير ياراغا؟

يا دؤنهرک بير ايگيده
اونا قارشى دورسونمو؟
قان داملايان پولادجيغى
سينه سيندن وورسونمو؟

قرار وئردى، گؤزلرينده
قان ايزلرى اوينادى.
اوريينده قودوز كيمى
بير اينتيقام قاينادى.

قان لكهلى پولادجيغى
باسدى يوشاق قوينونا
ساچ لارينى داغيداراق
دوزدو بياز بوينونا.

توقاي گيردى، گؤزلرينده
وحشى زؤوقون نشهسى،
گيجگينه نين ايشوملرله
بويالييدى چؤهرهسى.

قارشىلاييب توقاي خانى
سوروكلهدى ياتاغا،
بو آندا بير دلى فرياد
عكس ائيلهدى اوتاغا.

بير آه چكيپ دوشدو يئره
اينله يهرک توقاي خان،

آخدى بياز ياتاغيئا
كىن پوسكورن قىزىل قان.

— وورولموش دور توقاي، — دئيه
سس-كوى دوشدو سارايا.
بوتون قوللار، اسيرملر
قوشولموش لار هارايا.
گىجگىنەن قىلى قودوز،
قان چۆكموشدو گۆزونه.
دىلى كىمى باخماداپدى
گلنلرلىن اوزونه.

عليندىكى خنجرىن دن
داملايىردى قىزىل قان،
يوخسوللارلىن گۆز ياشىندان
لاختالانمىش رزىل قان.

ذاتاً بۆيۈك پاشالارلىن،
كنيازلارلىن، بىلرلىن،
ذاتاً بوتون تورپاقلارلىن
دنىزلرلىن گۆزلىرىن.

تارىخلارلە ساويدىغى
قان گۆز ياشى دىيىلمى؟
سلطانلارلىن ايچدىگى مئى
حاقسىزلارلىن آل قانى

كۆلەلرلىن گۆز ياشىدىر
اسيرلرلىن فغانى.

توقاي خانى ھې بولاشمىش
گۆرونجه آل قانىئا،
بوتون سرخوش كنىازلارلىن
قورخو دوشدو جانىئا.

اسيرملر، بوتون قوللار
سارايا كىن ساچدىلار.
او كۆلەلىك زنجىرىنى
قوللارىندان آچدىلار.

او زاماندىن توقاي خانىن
قىز سالونو بوش قالدى

او يوزلرجه قيز چنگنن
وحشى ساراي لوش قالدی.

گونلر كئچدی، آيلار اؤتدو،
بیر چوخ ایللر دولاندى.
قارا دنیز ساحللىرى
قیزیل قاتلا بولاندى.

بیر گون دلی بیر زلزله
قوپدو، یئرلر سیخیلدى،
او موهتشم شن ساراي لار،
او قاپی لار بیخیلدى.

او زامان دان او یئرلره
دالغالار باش اییرلر.
یاواش-یاواش گيجگینه نین
ساحلینه دییرلر.

او زامان دان او سارايدا
گيجگینه نین یادی وار.
گيجگینه یوخ، یالنیز اونون
شن دیل لرده آدی وار...

“پوتیومکین”

(تاریخی پوئمادان بیر پارچا)

قارا دنیز قارا گۈزلر کیمی دالغین، قایناشیر،
اوزرینده اسن چیلغین روزگارلارلا اویناشیر.
أفوق قارا دومانلاردان بیر چادرایا بورونموش،
گۈی اوزوندن آخیب گئدن او سئودالی، او گوموش
ای سولارین گۈی باغرینا سولغون بیر نور سپیور،
دالغایق لار اوینادیقجا، قارا دنیز کۈپیور.
بیر فیرتینا موژدهسی وار افوقلرین گۈزونده،
قاسیرغالار رقس ائتمده گۈی دنیزین اوزونده.
“پوتیومکین” این پولاد دۈشو آغ کۈپوکلر ساچاراق،
ایرللییر گۈی سولارین باغریندا یول آچاراق...
ایرللییر... سسلرکن سولار اونا فیزیور.
ایرللییر... دالغالارین هوجومونو پوزویور،
ایرللییر... گونهرک ایچیندکی عصیان،
دۈیوش گرمیش پولاد دۈشلر فیرتینایا، توفانا...
ایچیندکی بهریونلار آند ایچهرک دریندن،
قوپارمیشلار او دیک باشلی لئیتنانتی بیئریندن،
آلمیش اله “پوتیومکین” این سوکانینی اوسیانکار
بهریونلار ایلیک اولاراق او بییرتیجی، جانوار
لئیتنانتا قیزغین هوجوم آتشینی آچمیشلار،
قارا دنیز سولاریندا دلی بیر کین ساچمیشلار.
او اوسیانکار “پوتیومکین” این ایلیک آچدیغی آل بایراق،
ایلیک اولاراق “شاها” عصیان تئللرینی ووران او،
ایلیک اولاراق وحشیلییه کۈکس گریب دوران او،
او قهرمان “پاتیومکین” این چلیک قلبی دۈیونور،
قارا دنیز اونون اولمز قوروروپلا اۈیونور،
آلمیش اونو کۈپوک ساچان دلی مغرور قوینونا،
سالمیش اونو قاسیرغالار، فیرتینالار اوینونا.
بورأدیغی قارا، قالین دومانلاردان یاس داملار،
آل بایراغی اۈین یئللر ساحلیری سلاملار...

سليم خان

(تاریخی پوئمادان پارچالار)

چۇچۇنلى ا.ب-پ-يە

خيالىمدا بىر انتميش،
ايختيار داغلار يېنىز
سنىنلە كزديگيم او،
بختيار داغلار يېمىز...

گيريش

او زامان كى، قافقازين ايختيار داغلارينا
اوقۇق لردە آغ باشلى قارا دومان چۇكويور،
او زامان كى، بولودلار شېمشكلە اۇپوشىرك،
آخىب گۇندن آرغونا گۇز ياشىنى تۇكويور،
او زامان كى، گۇزونو قيرپاراق نازلى گونش،
ياسلانير ياواش-ياواش قوجا داغلار آردينا،
او زامان كى، قانادين چارپاراق هر يېنىم قوش
چكىلير اورمانليغا، گۇي بوداقلار آردينا،
او زامان كى، گولوزلو ديلبر چۇچۇن قيزلارى،
دۇنرلر آددىم-آددىم بولاقلار يېنى باشيندان،
كۇپوكلرلە قاينايان ايرماقلار يېنى باشيندان،
بوداقلار يېنىدا چينلار اولو چۇچۇن ماھنىسى.

چۇچۇن ماھنىسى

آيلاي-لا-آيلاي-آيلاي-لا-والاي
يالاي-لا-آيلاي-والاي-لا-آيلاي...
بوداقلار يېنىدا چينلار اولو چۇچۇن ماھنىسى.
او زامان كى، قهرمان، ايگيد چۇچۇن ائللىرى
دوغما يوردون سئويملى تورپاغيندا سوروندو،
اوندا دمير هاسارلى وئدونولون يوللارى
چار گۇندرن آغ آتلى كازاكلارلا بوروندو.
او گونده كى او جلالد پولككونيكين چكمەسى
ديدى بيزيم چۇچۇنن تورپاغينا، داشينا.
او زامان دان سليم خان دوغما يوردان آيرىليب،

ديرماندى او ووقارلى، قوجا داغلار باشينا.
اونون يوشاق ياتاغي قارا داشدى، تورپاقدى،
توك ياستيغي كۇتوكلر، ماوى گۇلر يورغانى.
آجاندا چۇچۇنديگى سارى، سولغون يارپاقدى،
ايچديگى سو چۇلر يېنى ياغمور گۇزلو دومانى.

او زامان كى، دومان لار تۆكۈلۈردۈ داغلارا،
يوكسليردى درەن آج قوردلارين سسلرى.
او چىنىندە توفنگى چكىلىردى داغلارا،
بوراخمازدى ياخىنا اونا دوشن كسلرى.
چوخ گئىئرال، پولكۈونىك دوشدو اونون ايزىنە،
امر انلەدى سلیم خان يوواسىندا توتولسون،
لاكين او اورىنىنى آلاق اۈز دىشىنە
كىمىنى بوراخمازدى اوزرىنە آتلىسىن.
او زامان كى، تالانمىش، مخمر دونلو اوباسى
ظالم لارين علين دن گىزلى-گىزلى ياناردى،
اوندا بىزىم سلیم خان قاچاق لارين باباسى
باشى قارلى داغلارين زيرومىنى قوناردى.
آيلاى-لا-والاى-آلاى-لا-والاى...
دىنلر كن بو ماهىنى، باخدىم، چئچن داغلارى
قافقاس لارين پوزولماز قورورونا بوروندو.
منه نقل اندر كىمى تىترەين دوداق لارى،
گۈزلىمدە سلیم خان ياپىنجىدا گۈرۈندو.
او بزن وئدونولون يول لارىندا آت اوستدە
درەلردن آدلایىب، تپەلرە دىرمانىر،
بزن دە قارتال كىمى سن ايكى قاناد اوستدە
شاهىن لرىن قوندو غو زيروملرە دايانىر.
گئجەلر گۈزلىرىنە اويغو گىرەمىش دىرلر،
ساعت لار جا باخىرەمىش كندى دوغما يوردونا.
اوزاقمىش خوراچوى دان اونون گزىدىكى يىرلر،
وئرەمىش آرخاسىنى قارلى داغلار آردىنا.
من گۈرمىم بون لارى، منىمچىن بىر ايختىار
تىترەك دوداقلارىيلا سۈيلىمىشدى چئچندە،
سلیم خانى تانىيان، اىستەين هر بختىار
سورسون داشا، تورپاغا خوراچوى دان كئچند...
بىر گون يئنه رىكار، اوزون دىللى بىر چئچن

خاين دىلين اوزادىب يالتاقلاندى مارشالا،
دئدى: – ياتما بو گۈجە، داغلار دادىر، سلیم خان...
يئنه بىر تور قورولدى او چئچنلى قارتاللا.
چالىندى تونج، بارابان اوردو دۈندۈ دىزە،
زنجىر كىمى ساردى لار دۈرد طرفى، دۈرد يەنى.
سلیم خانىن پاپاغى گۈرۈندۈ داغ باشىندا
مارشال آغزى كۈپۈكلۈ، گۈرونجە سلیم خانى

– دور! – دئدى، – قاچاماز سان، قىمىلدانما، تسليم اول.
يوخ سەنە آرتىق آمان، هونرىن وار، چىخ اوزە.
سنى او اۋيوندوگون، دوردوغون دىك قايادان
بىر قارتال كىمى آلىب فىرلادارام دىزە.
سلیم خان گولومسەدى: – هايدى، قوچاق مارشالىم،
آل اوردونو، چكىل گنت، جان-باشىن سىز لامادان.

سن اۋزون قورخ، ياتديغين او قارا گنجەلردە
 باخ ياستيغين آلتينا، يوخمو اوردا سليم خان.
 ايگيد مارشال، اورماندا چوخ قوربانلار گورموشم.
 كى، اونلار يالنىز بير قورد بالاسى هوركودور.
 چوخونو گوز آچينجا ديك آلنيندان وورموشام،
 بو باشيمدا گوردوگون ايگيد چنچن بوركودور.
 اخماق او دلى شامدير كى، سنى قويמוש حاكم
 حاقسيزجا حوكم انتميه بو چنچن انلارينده.
 هايدى باشلا، باخاليم، قورخاق كيمدير، قوچاق كيم؟
 هونرليس، سن دايان او دوردوغون يئرند...
 چاليندى تونج، بارابان، هوجوم امرى وئريلدى.
 سس دوشدو او دومانلى، قوجا، كسكين داغلارا،
 هر كس ساندى كى، ارتيق ايگيد قارتال وورولدو،
 سليم خانسا گونيب اوجا، كسكين داغلارا،
 نيشان آدى مارشالين دلى مغرور باشيني،
 ووروش داها توتمادى، سريلى مارشال يئره،
 آغ اتلى كازاكلارا اود دوشدو بيردن-بيره،
 اوندا چنچن داغلار چاتدى گرگين قاشيني،
 سليم خان گولومسهييب ياپينجيبا بوروندو،
 آندى دمير چينينه جان يولداشى توفنگى.
 كنيازلارا اود ساچان چنچننيستان قاچاغى
 اوجا، قارلى داغلارين ديك باشيندا گوروندو...

خاراچوى

خاراچوى، خاراچوى، ديلبر خاراچوى،
 قاچاق سليم خانين دوغما يوواسى.
 داغلارين باغريندا آتميش گويه بوى،
 ايگيد چنچنلرين ياشيل اوباسى.
 اطرافى دومانلى داغلار لا موها*
 اوستونده بولدولار قانادلى بير آت،
 دومان اوچماددير ديك زيروملره،
 بير يعنى باشلارى دؤندرن دره.
 درهين قليبندە گوز ياشى چاغلار –
 قايلاردان سيزان سرين بولاقلار.
 قافقاسين ان گوزل، ديلبر گوروشو،
 بو قوجا داغلار كى، اوردو يوروشو
 كيمى دوزولموش دور آرخا-آرخايا.
 اوچرومون باشيندا دوران هر قايا
 مغرور بير گوركمه بورونوب دورور،
 تورپاغيندا قورور، داشيندا قورور،
 باخديقجا اينسانين قلبى دؤيونور.
 دونيايا ايشوملر سالان داغلار لا
 اؤيونور بو قوجا قافقاس، اؤيونور.
 خاراچويدا سليم نجيب و يوخسول
 * موها – اهاته اولونموش

بىر گىنج تانابىردى، گۈرنلر دئىر،
اۋمروندە وئرممىش ھاقسىزلىغا يول،
كىمسەدن مەرھەت اومماز، باش ايمز،
ارلر مچلىسىندە اۋزونو اۋيمز.
آتىلمىش زىمىتە اون دۇرد ياشىندا،
بىر بۇيۇك عائىلە باردى باشىندا.
او قوجا باباسى ساچ-ساققالى آغ،
سلىمى اۋزونە سانىردى داياق.
عليندە دوخسان بىش ايللىك بىر اسا،
ھەر آخشام گۈزلردى اونون يولونو،
تارلادان دۇندوگو بىر آز گىنج اولسا،
تيتىرك اللرىنى قالدېرىپ گۈيە،
ايگىد نۆھسېنە دعا اوخوردو،

قاشلارېنى چاتىپ بولا باخىردى.
او ھەر آخشام بولاق اوستە كىچىندە،
گۈزل قىزلار اونا قاش-گۈز آتاردى.
اۋزونو سۇدېرىمك اوچون چىچىندە
گۈزللردە بۇيلە بىر عادت باردى.
بىر چوخو اوركىدن اونا مفتوندو،
بوتون گىنجلىك اونا بلكە مديوندو*
سلىم خان، سلىم خان – ايگىد بىر اوغول
گۇرمك اىستىمزدى چىچىنلىنى قول.
زۇوقونو اوخشاردى ھەر توتىن باجا.
آناسى آلتىمىش ياشلى بىر قوجا،
سلىم خانلا ھەر گون چۆلدە برابر
گاھ توخوم سېردى، گاھ شوملاردى يىر.
باجىسى فاطمە ھەر گون گونورتا
عليندە دوز، چۆرك، ياغ و يومورتا،
ياللىن جىغىرلاردان كىچىپ او تايلا،
آپارىردى اونلار اوچون تارلايا.
ترلى سۇيىنچلرلە، شىن گولوشلرلە
ھامىسى بىرلىكدە اندردى ناھار.
بۇيلەلىكلە ھەر ايل گلىب كىچىردى
داغلارېن قلىبىندە آچان بىر باھار...

* مديون – بورچلو

سورگون

بیر گون چاردان امر اولوندو
آغ آتلی بیر قازاغا،
خبر وئرین، چنچن یوردو
کؤچورولسون اوزاغا!

یاپیلارکن اوللارا
کین دولوسو بو خبر،
چاتیپ دوردو قاشلارینی
هر چنچنلی ایگید ار.

قلبی قیریق آنهلرین
دولدو یاشلار گوزونه،
ایختیارلار باخیپ دوردو
ایگیدلرین اوزونه.

ناسیل اولدو چار نامینه
بؤیله امر وئیلدی؟
چنچنلرین سورگونلوگو
ندن روا گؤرولدو؟

بیر قانونمو دوغما یوردو
ترک انله سین چنچنلی؟
تانی بیزه چوخمو گوردو
بو تورپاغی، بو ائلی؟

بیز کؤچموروک اوزاقلارا،
مسکنیمیز بو بیزیم.
یئر وئرمریک کازاکلارا،
تورپاق بیزیم، سو بیزیم...

خبر چاتدی پولکونیکه
امرہ قارشى چيخمیش دان.
بیر آز کئچدی اوچ آتلی
کازاک انندی یوخوش دان.

بو چنچنلی خاين ظابط،

بايقوش كيمى او غورسوز.
هايقيرينجا سوسدو بوتون
چولوق، چوجوق، گلين، قيز.

قورناز ظابط علين دكى
كسكين امرى اوخودو،
آنهلرين آغ تئلينه
قارا لچك توخودو.

چارين امرى بودور دئدى:
هايدوت چنچن ارلرى،
اليب پوزغون آنهلرى
ترك انتسين بو يئرلرى!

يئتر آرتيق بو اولكمنين
وارى، بوخو تالاندى
يئتر آرتيق چنچنلىلر
قولدورلوقلا دولاندى!

– بيزمى قولدور؟
– او، ياراماز!
– سنده چنچن قانى يوخ!
– بو تحقيره داياويلماز!
– ظلم ائوين سونو يوخ!
بيزمى چاپديق بو اولكنى،
ياخود كازاكارلار، روسلار؟
بو بوھتانا داياينيرمى
كازبنكلر، ائلبروسلار؟

بوتون بير كند دالغالاندى
دنيز كيمى داشدىلار،
امر اولوندو كازاكارلار
هپسى آتش آچدىلار.

قويدو قانلى بير فيرتينا،
اولوم حوكمو وئريلدى.
قارشى دوران اپگيد گنجلر
بير-بير يئره سريلىدى.

آنهلرين كوكونو آچيق
قان لكسى دوشونده،

توتولموش بىر ھېچقېرىغا
اۋلار بىر باشىدا.

ايختيارلار سىنەسىندە
اۋچ يۈز ايللىك اۋدلو داغ.
ساچلار قانلى، گۈنشە
انتىمدى الويدا...

آخشام چۈكۈ، ماۋى گۈل
پردە چىكى اوزونە،
بىر ھېچقېرىق قوندو آخان
پىنارلار بىر گۈزۈنە.

“كۈچ اندىلر” ياۋاش-ياۋاش،
يول اوستونە چىخدىلار.
ياشيل، دوغما يوردلار بىر
سون باخىشلا باخدىلار.

ايختيارلار دوشدو اۋنە،
چولوق-چوجوق ھې يايا.
قىز، گللىلر دۈنە-دۈنە
باخىردىلار آرخايا...

يول آلدىلار انگىنلرە
بو داغلىمىش دستەلر.
يوللاردا جان وئە-وئە،
گۈز يۈمۈردۈ خستەلر.

دول قالانلار گۈزۈ ياشلى
سلاملاردى داغلار.
اندىلار ھې بايقوشلار
بوراخىلان باغلار.

بىر ايختيار چىخىپ باخدى
بىر تېمەن گۈرىيە،
گۈردۈ يانير اۋد ايچىندە
گۈل ارييە-ارييە.

سون اولاراق يانان يوردو،
ھىسرتلە سىلاملادى،
گۈزلىرىدىن ايكى داملا
اود دامجىسى داملادى.

چارىن امرى بويىموش – دئدى
دوغما يوردو بوراخ، گىت
نئرون اولسا بئلە آرتىق،
ياشاماز بو سىلتنت...

دئىھ گۈزدىن قىيىب اولاراق،
توز ايچىندە ايتدىلر.
تالى اوچون اوفونلرى
دولاشاراق گىتدىلر...

* * *

خوراچوى، خوراچوى، دىلبر خوراچوى،
ايگىد چىچىنلرىن دوغما يىواسى،
داغلارنى قوينوندا آتمىش گۈيە بوى،
زىھمت سئونلرىن ياشىل اوباسى...

اطرافى دومانلى داغلارلا موھات،
اوستوندى بولودلار قانادلى بىر آت.
دومان اوچمادىلر دىك زىروملرە،
بىر يىنى باشلارى دۇندىر درە.

درەنىن قوينوندا گۈز ياشى چاغلار –
قايدان فېشقېران بوزلو بولاقلار.
قافقاسىن ان گۈزل، دىلبر گۈروشىو،
بو قوجا داغلار دىر اوردو يوروشو.

كىمى دوزولموش دور آرخابا.
اوچوروم باشىندا دوران ھر قايا،
مغور بىر گۈركمە بورونوب دورور،

تورپاغىندا قورور، داشىندا قورور.
باخدىقجا اينسانىن قلى دۇيونور،
چىچكىلى داغلارلا، قارلى داغلارلا
اۇيونوب بو قوجا قافقاس، اۇيونور.

آغ ساچ بىر ايختيار نجيب و يوخسول،
اومرونده وئرمميش ھاقسىزليغا يول،
كىمسەدن مرھمت اومماز، باش ايمز،
ارلر مچلى سىندە اوزونو اؤيمز.
آتيلمىش زحمتە جاوان ياشىندا،
بىر بؤيۈك عائلە باردى باشىندا.

او اوز زھمتىلە خوش دولانيردى
سلىمى اوزونە داياق سانيردى.
اوندان كىچىك او غلو سلطان موراددى،
او غوللار او غول يوخ، آلودو، اوددو.
سليمخان، سليمخان ايگيد بىر او غول،
گۇرمك ايستمزدى چۇچۇنلىنى قول.
او دا جوجوقلوقدان داغلارا مفتون،
ائلىنە مرھمت، شفقەت ديلردى.
اونو سسليبردى كۇپوكلو آرغون،
ھاقسىزليغا قارشى سوسماز بىر اردى.

گۇرونجه يوردونو اودلار ايچىندە
قلبي چيلديريردى، جوشوردو قانى،
قاليركن وئۇنئو يادلار ايچىندە
داماررىندا آشور-داشيردى قانى...
او آچىق گۇروردو چۇچۇندە ھر گون
يوخسول كندلى لرین تالاندىغىنى،
دوياردى، آت اوستە كۇچندە ھر گون
گۇلرین باشىنا دولاندىغىنى.

بزن وئۇنئويا دوشندە يولو،
گۇزلریندن نيفرت اودو ياغيردى.
تالانمىش گۇررکن ساغى و سولو
ھسرتلە داغلارا دوغرو باخيردى.

او زامان وئۇنئو مۇھكم بىر قالا،
اوردا پولكوونيك اولوردو ساكين.
داغلار باش اييركن او “آغ قارتالا”
چۇچۇن اۇلكەسىنە سالىردى بىر كين.

اوردا حيات واردى: دوخان، رۇستوران،
سرخوش ظابطلرین اللرىندە قان،
قان دولو قەملر سسلنيردىلر.
چۇچۇن قانى سوروب بسلنيردىلر.

اوردا فاهيشه‌لر، شانسوننتكالار...
چالغين دوخانلاردا قيامت قوپار.
اوردا اوركنسترو، كلوب، كازينو،
ايلنجه‌لر يوردو، سيس‌لى وئدئو،
هر گون زؤوق ايچينده آتى لاردى هپ.
اوردا پولكوونيكين بوساتى واردى.
جنته اوخشار بير حياتى واردى.
اوردا كازاك‌لارين قوردو غو مجلس،
چار سولدا تالارى نين سوردو غو مجلس.
اوردا چچئنلرين آلنميش حاقي
قول‌دورلار اليله چالينميش حاقي
اوردا نيكولاين بويرو غو واردى،
كين ساچان دلى بير “قويرو غو” واردى.
هؤكموندى بوتون چچئن يوردلارى،
بيغاراق باشينا بياز قوردلارى،
او “دلى قارتالين” وحشى قوربانى
تالاييردى بوتون ائلى، اوبانى.
اورادا چچئنلر آغلار دوروردو،
دره‌لر سسلنيب، داغلار دوروردو.
دومانلار آجىقلى، يئللر آجىقلى،
تئرئكده قودوران سئللر آجىقلى!

دره‌لر قورخولو، اوفوقلر قانلى،
انگينده قاش چاتان داغلار دومانلى.
سان بير فيرتينايا توتولا جاقدى،
اؤلومله قوو غويا آتيلاجاقدى...

يارىمچىق قالمىش شئىر...

او زامانلار چوجوق ايدىم، طبيعتىن قوينوندا
تام آسوده ياشار ايدىم، تانىماز دىم ايسىتىداد.
فيرانار دىم دايم كۇنلوم سىخىلمايان يئرلرده،
ادىم آلماس، قورخو بىلمز، شجاعتلى بىر اوۇلاد.

خوش سۆزلەرلە آتام، آنام ائوده منە ھەر زامان
ھېسىن-دەن چوخ نەم، بابام، نىسبەتلەر ائىزدى.
دامدا باجا بىر دىو ايمىش سىككىز باشلى، قوجامان،
ھەر بىر كىشى، دىندار اولماز، اونو يىنەر، — دئىردى.

گۆي گورولدار، شېمشىك چاخار ايفرىتەلەر يىرىندە،
آج يالقوزاق گۆزو سانكى قارانلىقتا گۆيرمىش.
آزاندە، دىو چۆلدە قالان چوجوقلارنى بوغازلار،
تەنرى بىلمز، راحت دورماز اينسانلارنى يىيرمىش...

بولودلار

لئرمونتوودان ايقتيباس

ائى لاجيورد گۇىلرين ابدى يولچولارى،
مىرواريد زنجير كيمي اوفوقلر آشارسينيز.
سيزدى منيم كيمي دوغما، عزيز وطن دن
قوولدونوز، اونونچون جنوبا قوشارسينيز؟

كىمدير قووان سيزلرى، تالئى، يا قارامى؟
و يا گيزلى بير هسرت، آچيق بير قره زى وار؟
بوخسا بو گئنىش گۇىلر گزميه سيزه دارمى؟
گئنى آخشاملاردا شيطانلارين بزى وار؟

يوخ، يوخ... سيز بو بهر سيز تارلالاردان بيقدينيز،
اونون اوچون اوزون بير يولچولوغا چيخدينيز...
يابانچىدير سيزلره ايزتيراب و ائھتيراس،
سيز او بوشلوق ايچينده آزاد دوغولورسونوز.
سيزلر كى، منيم كيمي دوياماز سيز كدر، ياس
نه بير وطنينيز وار، نه ده قوولورسونوز.

آجى گونلار

آج چىلپاق ايشچىلار بوتون گونونو
چاليشير اونلارچىن آلىن تىرىلە.
اۋزونه بورج بىلمىش ايتىن گونونو
دۇيوشور ھىمجان زىربىلە.
چاليشير، اۋزو آج، عائىلەسى آج،
چاليشير، آلدىغى موزدو، حاقي نە؟
چاتمايىر انجاق بىر يىمك حاقينا.
ھئىف حاقي وئرن يوخ، فقط نە انتسىن؟
شىكايت انتمىيە كىملەر گىتسىن؟
يوخ، اونون گوجو وار، قودرتى دە وار،
يا اۋلوم، يا حيات وئرسىنىمى قارار؟

او زامان روسيا اودلار ايچىندە
وورشلار ايچىندە چالخالانيردى.
آجلىغىن كابوسو گر مىشدى قاندا.
ھر ياندا فلاكت، ھر ياندا اۋلوم،
ھر ياندا كىن، زھر ساچان بىر حيات.
يوخسوللار بو ظلمە “يىتەر” دىمىشلار،
سورونمك اۋلومدن “يىتەر” دىمىشلار.
يا اۋلوم، يا حيات بودور سان دىمك
چار ايسە ساراي دان گولومسەيىرك،
اۋلوم امرى وئرمىش، بوتون بىر اۋلكە
اتىلمىش توفانلار ايچىندە بلەكە.
ھر يىردە ايشچىلار دالغاناراق،
زنجىرلى حياتا كسىلمىش آسى،
شهر اولموش بىر اينقىلاب يوواسى،
ايشچىلار ايچىندە بىر ھىمجان وار،
“قارا كوتلەلر يىن” سۆزونه قارشى
بۇيوك مىليونەرلار ناراحات اولموش،
يىرىندىن قوپاجاق سانكى زاوودلار،
نۇكرى گۇرونجه اۋزونه قارشى
قىزىشمىش ھىددىتى، ايكى قات اولموش،
بىر چوخ زاوودلاردا ايشلار قىرىلير،

بىر چوخ يىغىنچاقدا مېتىنىق قورولور.
ناتىقلار جوشاراق سۆىلر آزادلىق،
بىر چوخو ھايقىرير: حاقي وئرىن بىزە!
چوخ يىردە ايشچىلار داينانير اوزە.
اھ، بونو بوغماغا قان لازىمدير، قان،
عجبا، وارمىدير بۇيلە بىر ايگىد
كى انتسىن بو آسى قەھرى ساكىت؟
وار، اوت قودرتىلى بىر نيكولاي وار،

هۆكمويله تالانچى، امريله قددار،
او بوتون اولكنى بوغماغا قادير.
اونونچون شهرين دوخانلاريندان
او غرو، باش كسنلر ييغيلميش لاردير.
هر گنجه محله، دالان لاريندا
يئنى بير حادثه، بير لؤوه واردير.
هر گنجه قول دورلار، دسته توتاراق
كنار مهلهلره هوجوم اندردى،
قارشى چيخان لارى بوراخمازدى سان،
بوتون عائلى سويوب گئردى.
هر قاتيل بيليردى، چارين قوشونو
بير جزايا محكوم اندمز اونو.
او زامان هر قاچاق بير هؤكمراندى،
هر قوچو آيريجا بير قهرماندى.
بؤيله بير شهرده كيم باش قالديرير،
پوليس دن خبرسيز بير باش قالديرير.
كيم دنمز كى، چارين والى سى او غرو؟
ايشچى لر سؤيلركن:
بومو چارين بيزلره
بخش ائتديكى “عدالت”،
“چكىلمز بو زالت،
بو ظلمه قارشى آرتيق
بيلينمز نه ائتمهلى؟
ميليون لارين سسيله
يئرلرى تيتيرتمهلى...
اونونچون توپلاشمالى
“بولشئويك” فيرقه سينه،

بير ليكده سس وئرمهلى
رهيرلرين سسينه.
بو چيخيلمز حياتدان
اونلار قورتارار بيزى
دو غرو يول بودور بوتون،
زاوودلارى بيخمالى
بوتون ساهيبكارلارى،
هيچاندا بوراخمالي.
او وحشى آلچاق لارا
ان كسكين جاواب بودور.

— اوت، دو غرودور.
— يوخ، دئييل!
— يوخ، دو غرودور!
بير بولشئويك هيبدتله
آتيليب چيخدى اوزه

– بو تئروور چولوق سىزه
هئىچ بىر علاج وئىرمىز.
ساھىبكارلار بو ايشىدىن
هئىچ بىر زىرر گۆرمىز.
اونلار بوتون زىررى
دۆلىتىدىن آلاچاقلار.
انچاق يىننە آچ قالان
ايشىچىلار اولاجاقلار...
آركاداشلار، دورونوز،
باش سىزلىق ائتمىيىنىز.
بولشويك يولو دوغرو،
باشقا يول گىتىيىنىز.
فقط تئروور يىستىلر
جوشدوقچا جوشدو قانى
“زاوودلار يىخمالى...”
سىسى توتدو هر يعنى.
باشلاندى تئروور چولوق
فابرىكا، زاووددا،
بىر چوخ يىرلر آلىشىدى،
مەھولوب گىتتى اوددا.

“تئروور” – دىئە يوزلرلە
ايشىچىلرى توتدولار.
باغلايىب ال-قولونو،
مەھىسلرە آتدىلار.
مىليونلر زىررى
بوتون دۆلىتىدىن آلدى،
يىننە ظلم، تىجاوز،
اچلىق يىرىندە قالدى.
گونلر كىچىك اولكەدە
آسايىش اولدو “برپا”
يىننە ساھىبكارلار يىن
اىويندە زۇوق و سفا.
يىننە دە كۆھنە دامغا،
امىرلرە وورولدو
وارلىلار قالىپ چىخدى،
اودوزان يوخسول اولدو...

من ده آغلاميرام

... من كى، حالا بير گنجم، اوميديم وار، شانيم وار،
دامارلاريمدا جوشان، آخان قيزيل قانيم وار.
مادام كى، كوكسوم دمير، آغلاماق، نئچين، ندن؟
سورونمرم حياتين اوچوروملاريندا من.
قالدير اراق باشيمي ايندى موهيته باخديم،
باخديم كى، سورونميين سونو يوخدور، بوراخديم.
قاپاديم بير مزارا اوكسوزلوگون داشيني.
گوزلر يمدن سيلميشم امير سيزليك ياشيني.
عمللر يمله ائتديم، گوز ياشينا الويدا،
قلىيمده ايندى اوميد، بير يوكسك بولودلو داغ
اؤنومده گورونميين نه اوچوروم، نه قازيق،
اوميدسيزليك ايچينده آغلانلارا يازيق...

من

توخونما، توخونما، دردلى دىر باشىم،
بوراخ، اۆز ياراما درمان ائدم من.
اوزاقدا قالديقجا تورپاغىم، داشىم،
جنت اولسا بو دونيايى نئدم من؟..

منىم ايمانىم بىر، عشقىم، اۆزوم بىر،
بىر چىشمەن آخدىم، قابىنار گۆزوم بىر،
تورک اوغلو تورک من، مردم، سۆزوم بىر،
يول وئر، يول وئر، اۆز يوردوما گئدم من.

بیر سس گلیر اوزاقدان

بیر سس گلیر اوزاقدان، او یارمی گلدی دیله،
بیر خبرمی یوللاندی بو یارالی بولبوله؟
بولبول، یولون دوشرسه منیم دوغدوغوم انله،
بو یانیق اینیلتیمی داغلارینا سال دا گل،
قلبیمه آلماق اوچون قاداسینی آل دا گل.

من گلرکن او یوردون مؤوسومو سون باهاردی،
گولشنده گول یئرینه قیزیل تیکانلار واردی...
دورما، بولبول، بو هیجران دردلی باغریمی یاردی،
گئت، بیر آن اولسا دا، گئت، سینه سینده قال دا گل،
کؤنلومه سالماق اوچون دردلرینی آل دا گل.

دورما بولبول، وار دا قون قارلی داغلار باشینا،
تورکومو سال او یوردون تورپاغینا، داشینا،
آل بو گؤز یاشینی، قات او یارین گؤز یاشینا،
دؤنرکن ساچلاریندان بیر-ایکی تنل چال دا گل،
سولغون دوداقلاریندان گیزلی بیر سؤز آل دا گل...

تامارا

عشق سىز قالان بىر دىل كىمى گۆز دىكەرك انگىنە،
گىزلى-گىزلى ھسرت چكىپ آغلارمىيان، تامارا؟
دالىب دىلىپ آخشام لارىن ياس دوغورسان رنگىنە،
اشىب-داشان دريال كىمى چاغلارمىسان، تامارا؟

يادىندامى بىر باھاردا اوز-اوزە گلدېك وجدە،
سن منە بىر عشق اوخودون، ائتدېم بو عشقە سجدە،
سەن دىن باشقا آلمادېم مەن اىلك باھاردان بىر موژدە،
سەن كۆنلومو زنجىرلەين باغلارمىسان، تامارا؟

يادىندامى مانا سوندون گۆى بورژومون سويونو،
اىلك اولاراق مەن قوجموشدوم او يوكسەلەن بويونو،
بىر قەرمان شامىل كىمى گودسەم اولوم اويونو،
مانا ايمانلى بىر اومىد باغلارمىسان، تامارا؟..

سارای لار بیخیلیرکن

اینتیلابی شاعر لاهوتیه

قاسیرغالار، بوران لار، فیرتینالار ایچینده
ایلرله دینلدیک بیز آجیق لی هارای لاری،
دمیر آتاری چاپدیق اودلارین قوجاغینا،
بیز بیخدیق، بیز دئویردیک او قان لی سارای لاری.
او سارای لار کی، اوردا قان لی پئیمانلرده
ایچیلدی یوخسول لارین زهرلی گوز یاش لاری،
او سارای لار کی، رنگی قیزیل قانلا بویانمیش،
اینسان کلله لرین دن یارانمیش دیر داش لاری.
بیز وورارکن زرینی جوتباش لی آغ قارتالا،
بیر تکانلا بیخیلدی اونی بسله یین یووا.
من بیلیرم، سنین ده قلبینده بیر آرزو وار،
او یول چکین گوزلرین اوزاق بیر یوردا دالمیش.
آییرمیش بیر دونیانی ایکییه، باخ بو داغ لار،
بیزده باهار آچیلیمیش، او یئری بوران آلمیش.
من بیلیرم قوینوندا قایناشیر اوزاق اوممان،
عصیان لارین ایچینده کئچر گونلر و آیلار،
من بیلیرم او تیتیرک دوداق لاریندا ایران،
وار اونون دا قوینوندا بیخیلمالی سارای لار...

کریمدا آخشاملار

م. موشفیقه

انئركن قیزیل گونش قوجا داغلار آردینا،
باخارديم حئیران-حئیران او دیلبر تیملردن.
بوی آتینجا دنیزدن نازلی آی، سئودالی آی،
سان بوسملر آلیردی لپملر لپملردن.

اوه، آخشاملار، آخشاملار، هله دیلبر آخشاملار.
گور ناسیل بیر یئردیر کی، انلر اوردا آخشاملار.

ساحلده یوکسک بیر یئر، قدیمدن قالما سارای،
اوزاقلاردان باخماغا گلیرلر بوردا آیا،
سرولر آراسیندا دوغونجا سئودالی آی،
ان موقتهدیر بیر رسسام قوی گلسین تاماشایا.

اوه، من ده ساعتلارجا دوردوم او گوزل یئرده،
دالیم شن طبیعتین او دیلروبا رنگینه.
دوشوندوم انلیم نئرده، کریم نئرده، من نئرده،
خیالیم اوچدو همن اوزاقلارا، انگینه...

آی تۆکدوکجه نورونو گوی دنیزین اوزونه،
ساحلده کی گيجگینه یالديزلارا باتاردی.
چار پدیقا دالغاجیق لار قیرلانغیجین دیزینه،
گوزل دیلبر اوزاقدان مین بیر ایشوه ساتاردی.

لیوادیادا زووق آلان بیر ایشچی نین علیندن
چینلایان قارمون سسی عکس اندرکن گنجیه.
کتیریرکن خاطره بو یئرین کنچمیشینی،
هر کس حئیران قالیردی بو دادلی بیلمهجهیه.

بو سارایدا بیر زامان مؤهتریس کنیازلارین
علینده قان دولسو پییمانلر یاناردی.
آغ قارتالین عشقینه سسلنیرکن قدملر
گنجملرین قلبینه اولوم زهری سوناردی.

بو سارايدا بىر زامان... سۆيلىدىلەر، دۇدىلەر.
كىنلى گىئۇراللار بىر او وحشى سىنەسىندە،
مىسوم كرىم قىزلارنى زۇق اوچون دىرىلدىلەر،
بىر ھىچقىرىق سۇنرەن بوغولان نەسىندە.

خىيالا گىلەرمى ھىچكى، ھامان بو سارايدا،
گۈي كۈملىكى بىر ايشىچى گىلە دە دىنەلەجىك؟
و يا كندلى بىر يوخسول، شاھلار بىر گزىندىگى
گۈي سىرولر اىچىندە ياتىپ سىرلەنەجىك؟

داغلار سسلنيركن

ائى اوزاقدان گلن يولچو، بۇيله ساپقن گنتمه، دور،
چوخ يولچولار سينهميزده ائتدى چاپقن، گنتمه دور...

باشيميزدان فيرتينالار گليب كئچدى، اولمديك،
تورپاغيميز قان اودارق داشلاريميز قيزاردى،
سلطانلارا يول وئرمديك، شاهلارا يار اولمادىق،
سينهميزدن كئچن يولچو دومانلاردان آزاردى...

هر گون يئننى بير اوردو
كوكسوموزده يول آچدى،
هر گون يئننى بير قارتال
قاند آچدى، قول آچدى.

بير گون بيرى گلدى – “منم بو دونيانين آغاسى”،
گوى ياخاميز بنش گون اولدو آنجاق اونون اويناغى،
اوقودورموش اوردولارين بيتمز اولدو قووغاسى،
زيروهميزده ايز بوراخدى شاهينلرين جايناغى.

هر گون يئننى بير تانرى
چيخيب گوروندو گوزه.
شاميللر جانا گلدى،
پناه گتيردى بيزه.

چوخ زامانلار باشيميزدان شاهين اؤتدو، سار كئچدى،
چوخ حاكملر حؤكم ائيلدى، ياخشى، يامان بيلمىدى.
عرب گلدى، بو يئرلردن كازاكلارلا چار كئچدى،
لئرمونتوون هيدهتتيندن ياشيل قافقاس گولمىدى.

بير چوخونون تاختينا
يوللار آچان بيز اولدوق.
بير چوخونون باختينا
اولوم ساچان بيز اولدوق...

گلنلر كئچدى گنتدى، تورپاق قالدى، داش قالدى،
قارتاللار اوچدو گنتدى، ميدان يئننه بوش قالدى.

باخ وارمىدير اونلاردان زرره نيشان، بير اثر؟

نه قيلينج وار، نه قالخان وار، نه ميدان وار، نه ووروش

او چارپيشان اوردولارين اويناغيندا يئل اثر،

گننه ميدان بيزيمدير، باخ، بوساتيميز قورولموش.

ائي اوزاقدان گلن كس،

قاييت گنتمه بو يولو.

سن ده اتتمه گل هوس،

غضبميميز قورخولو.

۱۹۲۹، دربند

داغلاردان خاطرملر

م.ك.الكبرلييه

دون قارشيمدا نوازشكار گولر اوزلر اوينادي،
قالبمديكى اوميد يننه جوشدو، جوشدو، قابنادي،
اطرافيمدا لزگي، قوموق، آوار، لاک، ترکمه،
اويناق گؤزلر، شن دوداقلار، هپسى يابانچى غمه.
اوزاقلاردان اوجا داغلار عكس اندرکن گؤزلره،
چيخديق ياشيل تپهله، مخمر دونلو دوزلره.
آل گنيملى قيزلاريميز هپسى وئريب قول-قولا،
چيچک دربر دوزمک اوچون ساپمادايدي ساغ-سولا.
اورمانلاردان آخيب گلن، قايلاردان سيزان سو،
گؤي مخمرلى درملرين سوکوتونو پوزان سو،
سسلنديکجه، قلبمیزين چيرپيناردی تنللىرى.
او سئودالى آل مابى سين لالهلرى، گوللىرى،
دوزوللو بيلديزلار کیمی سياه، قيوريم ساچلارا.
باشلاريندا چلنگللى بنزردى آل تاجلارا.
بيردن-بيره قارشى چيخدى مين بير ييللىق ياپىلار،
حالا آچيق دورمادايدي قالين، دمير قاپىلار.
ديو گؤدهلى هاسارلارين چيخديق سوکوک باشينا،
باخيپ دوردوق تاريخلرين تورپاغينا، داشينا،
قلبي قيريق خرابلر مين بير داستان اوخوردو،
کنچميشللى ياد ائتديرن افسانلر توخوردو.
بير واخت واردى زؤوق آلاردى رزالتدن، ظلمدن،
ايندى بو بيخيق سوتونلار خبر وئيرير اولومدن،
نه خانلارين مجلسلرى، نه ده شاهلار ديوانى،
نه ده حاقا قارشى چيخان، “گوناهكارلار” ديوانى،
نه فريادلار، اينيلتىلر، نه زنجيرلى اسيرلر،
يالنيز آغلار سينه سينده اولوب گندن اسيرلر...
گزيب، گزيب چوخ دولاشديق، قيزلاريميز يورولدو.
قارشى چيخدى آل لچکلى بير تپه،
گول-چيچکليلىر تپه...
هپسى بيردن هالقا ووردو. جوشغون مجلس قورولدو،
چالغى جوشدو، اينجه، شاقراق لزگينکلر وورولدو.
اويناماقچين اينجه چوبوق الدن-اله آتيلدى،
ايشوه، نازلار ساتيلدى.

بير لزگينکه چاغيرماقدا لزگىلرى “کيره”دن،
بير لزگينکه خبر وئيرير خاساويورتدان، “سورا”دان.
بير لزگينکه اويناديردى چئچنلرين ائلينى،
بير لزگينکه قاباردى نين خاتيرلادير ديلينى...
نازلى گونش چکيلديکجه اوزاقلارا، انگينه،

بويلانيردى قىزىل داغلار سارىمتىراق رنگىنە.
داغىن زومرود ياخاسىندان باخان كيچىك اوللار،
يازىن دىلېر آخشامىندان اينجه بىر زۇوق آليرلار.
يالنىز بيرجه كۈھنە قالا دوشونجىيە دالمادى،
يورغون، آغير آددىملارلا بىزدن اوزاق قالمادى.
آرخاسىندان درىن درە، سرىن سولار آخاردى،
اتىيندن ايكي دربند بىر-بىرىنە باخاردى.
داغ باشىنا چىخانلارىن ايلشدىكچە گۈزلىرى،
ايكي شەرى بىر-بىرىندىن سىنچە بىلر اۈزلىرى.
گون باتاركن بولاقلاردان سرىن سولار ايچىردىك،
اۈمروموزدن بىر گون بىللە اينجه، شاقراق كىچىردىك.
بىز دۇنركن آخشام ماۋى كۈملگىنى گىيىردى،
اوزاقلاردان داغلار بىزە دىك باشىنى ايبىردى...

لڭگى انللىرىندە

گولشەن اوچون

من اۇمرومدە گۇرمەشەدەم لڭگىلەرنى انلىنى،
دورمامەشەدەم اوجا، قارلى داغلارنى دىك باشىندا.
شارابانلا كۈچمەشەدەم جوشغون چاپىن سىلىنى،
چاپمامەشەدەم ات اوستوندا شالبوز داغىن دۇشوندە.

دون مەنە بىر قوجا لڭگى بىر حكاىە سۆيلىدى،
بو انللىرىن دىلە گەلمەز ان حەقىقى شەننىدان.
قارتال لارنى اۆلكەسىندەن مەن بىر مەثال دىنلەدەم،
سۆنمەن بىر آتش دويدوم جوشغون لڭگى قەننىدان.

كۆھنە دونيا بو يەرلەردەن آتەپ گەتەمەش كۆركونۇ،
باغرى يەنىق مەنارلەر سون ماھەننى بىستەلەر،
ھەتتا قوجا لڭگى آتەمەش خەنجەرنى، بۆركونۇ،
بو داغلاردان اۆتوب گەر آل لەچكىلى دىستەلەر.

يەلنىز مەنەم سۆگەلەمەن ماھەنى سەننى دىنلەپ،
بو يەرلەردە كۆھنە ھەتتا جەن چەكەشەر، يەنلەپ.
جوشغون چەتەلەر آشەپ-دەشەر، تورپاقلار قەن وئەر،
اوجا داغلار دىارەنە يەنجى سەر، جەن وئەر،
گۆزل بولاق تەل-تەل-تەل اولور گۆى چەنلەر يەچەندە،
تەراكتورلار بىزنىرەن يەسەنلەر يەچەندە.

سۆر اندەنجە داغ دۇشوندە او دىلرۇبا آختەننى،
دەمارەندە سۆدەلى بىر شەەر قەنى قەينەدى.
مەن او يەردە بولەدوم يەلنىز قەلەمەن شەن بەختەننى،
گەنجەلەك عەشقى جەنلەندە كۆنول تەل-تەل اوينەدى.

آدلەيىنچە دەرلەردەن، تەپەلەردەن آت اوستەدە،
مەن او گۆندەن بو يەرلەردە باشقا بىر ھەل گۆرمۇشەم.
سەر، آخشەم گۆز يەتتەرىپ بو يەختەر داغلار،
شەن، بختەر داغلار،
زەنجەرلەيەپ اورىيەمى بو انللىرە وئەمەشەم.
اونونچون دور كۆنول سۆرەر آشەپ-دەشەپ، جوشماغى،
قارلى داغلار آشماغى...

بوغولمايان بير سس

داغيستان دان آنمه مكتوب

دنپير لر منه كي، گننه هر آخشام،
او تيترك اللرين رازي-نيازدا.
بيليرم يولومو گوزلديگيني،
من گله بيلمديم سنه بو ياز دا...

دنپير لر هر ساباه آلنين مؤهورده،
گننه يالواريرسان رسولللاها...
بير شئي اومماييب بو ديل سيز دهرده،
اوميد باغلاميشسان بويوك آلاها...
باخيرسان دايا ساغير گوي لره،
دردى دردين كيمي آغير گوي لره.
بزن قولاق وئريب اذان سسيه،
دييشير بوسبوتون او بت-بنيزين،
اوز توتوب مسجيدين مينار سسيه
كؤهنه سجدگاها بو كولور ديزين...
عكس اندر مئهر ابا سؤنوك بير نيدا،
جان وئريب دورورسان دوشدوگون اودا.

بزن اوز چئويريب قارا كبهيه،
اوخورسان عصرين سون دعاسيني.
بلكه ده كئچن گون دؤنهجك دئيه،
اونوتمازسان اونون الويداسيني.
قاش لارين آلتين دان باخيپ شيمالا،
آغلارسان يوردونون دوشدوگو هالا...

بزن كيپريگينده ايكي داملا ياش،
چيخارسان او توزلو يول لار اوستونه.
قالبينده چيرپينار گيزلي بير تلاش،
دئرلر كي، بير دعا اوخورسان منه،
تيترك دوداق لار لا منى انارسان،
يانارسان، يانارسان، آنه، يانارسان...

لاكين منيم دوشدوگوم فيرتينالار، بوران لار،
مئهراب لاردا عكس اندن دعالاردان نه آنلار؟
عصرلرله ايزلنن او قارانليق، اسكي يول،
چيخارمادي بيزلري بير نجاتا، عمين اول.
نه چيخدى توربه سيندن تاپينديغي مبدين؟

من آنلاماق ایستتم نه مذهب، نه یول، نه دین،
منیم یالنیز اومیدیم تورک قلبی، ایرادهسی،
منیم یالنیز توتدوغوم میللتیمین حاق سسی.
من یالنیز ایمان انتدیم قوللاریمین زورونا،
بو زور منی قورتاریب، چىخاراجاق یارینا
داغلاری تیتردیرکن قلبیمین داشان کینی،
ائه، سن کی بیلمزسن بو گنج قلبیمدکینی...
من اتمیشام او کؤهنه، اسکی گؤرکومو، آنه،
دینلهسنه اوزاقدان جوشان تورکومو، آنه!

۱۹۳۰، شامیلقالا

منیم تورکوم

اشیقم، جیسمیم اگر بوزلو جهنمه یانا،
داشیماز قورخولو داغلار بو توکنمز یاسیمی...
گۆر ملکله وئرملر جنتی-الایی مانا،
سؤی لرم: ایستمم اول جنتی، وئر قافقاسیمی!

قافقاسین عشقی بوتون زر دولو دونیا دگر،
دئسلر یوردو اونوت، آل “یئنی دنیا”یی* اگر،
سؤی لرم، عشقیمی وئر، حاقیمی وئر، یوردومو وئر،
دینله سین قوی بوتون عالم بو بو غولماز سسیمی!

۱۹۳۰، شامیقلالا

* “یئنی دنیا” دندیکده، شاعر کوممونیزمی نظرده توتور.

كوپۇت داغلارى*

من سانا گلمىش اوزاق بير ائلدن،
منى ده سىننه آل، كوپۇت داغلار!
بو اودلو قلىمده داشقن آرزو وار،
گل منه بير لايلاي چال، كوپۇت داغلار!

هر يانين بير چىشمه، گۆي چمن، چايير...
آرتىق من نه يازيم تصويره داير
گلميش حضورنا اسير بير شاعر،
سئوگىمى قلىبنه سال، كوپۇت داغلار!

بير خاتىرات دئيه قالسين درينده،
آدىمى عكس ائتدير درملرينده،
من گئدر اولسام دا، سن اؤز يئرینده
عصرلر بويونجا قال، كوپۇت داغلار!..

* كوپۇت داغلارى – آشقاباد شهرى نين ياخينليغىنداير.

يارالى اولماسايدى

كىم اووچو نىتىلە گزردى بو داغلارى
سىنەسىندە جان آلان مارالى اولماسايدى؟
كىم شاعر ھىسرتىلە سوزردى بو داغلارى،
ايچىن دىن قىزىق، يارالى اولماسايدى.

اوف... دومان چۆكدو يىنە بو كۈنول داغلارينا،
كىم گىتىرمىش آدىمى سولغون دوداقلارينا؟
كىم دوشردى حياتىن گۈرونمىز آھلارينا،
بو كۈنول او كۈنول دىن ارالى اولماسايدى؟

كىم مەنى سالدى بىلىم دايانىلماز بو دردە،
ئىردە مەنىم ئۆز يىوام، ئۆز ئىلىم، گونوم ئىردە؟
ئەم مەنى دوغوروب ياشاتماسايدى اوردا،
يا ايچىمىدىكى بولبول اورالى اولماسايدى...

۱۹۳۱، آشقاباد

آمودريا

آمودريا، منى آل،
او جسور داغلارين قوينونا سال!
آمودريا، دینله،
من سنين دردينله،
گنج ايکن چکمه دهيم هيجر ايله ياس،
آمودريا، منى آل، باغرينا باس...

گل اوووت توغيانيمي،
سن دويارسان کي، منيم عصيانيمي.
من دنديم کي، دلي، جوشغون خزره،
گنت قوجاقلاش و يار اول،
من دنديم اولکملري
گول دورن بير باهار اول.

دنمديم بوزلو شيمال ايستگينه
اويلاق،
بيزدن اوزاق
بير يئره دول.

سرتيه سن قانلي شيمال،
سني ده انتديمي قول؟
کسرک بول لاريني،
باغلاييب قول لاريني
سني ده انتدي کوله؟

آمودريا، نيه بس
وئرمير سن منه سس؟
يا نئچين دالغالارين گلميز عصيانلا ديله؟
سؤيله گوز ياش لاري، قان سنل لري بو غموشمو سني؟
قوجا شرق داغلاري قان اودماغا دو غموشمو سني؟
بوخ، بوخ آرتيق دؤندر
او قودوز سنل لريني،
بوياسين آل قانا، يا آل چيچيه
دوغما تورک انل لريني!

آتيليب فيرتينادان-فیرتينايا.
چئينه زنجيريني قير،
سنة ان دوغروجا يول، ايسته، بودور!..

داشاراق،
قانلى آتشلرلە دىرناقلاشاراق...
ياشاماق
ايستر ايسن، آل سانا حاق!
بۇيلە لال آخما، سوکوتدان دوغاماز ايستىقلال!
بو آخشام ايستمم اولسون جان سيز،
بىر عمل پارلاياماز قوربان سيز،
آمودريا، منى آل،
او جسور دالغالارين قوينونا سال.
بوراخ، آلسين منى روزگار اولومه،
بو غاراق عشقىمى قان،
اولاييم من قوربان.
و قانيمدان قاتاراق سئل لرينه،
آخ بو تورک ائلارين...
بلکه بىر گون ياشايير بىر ايدئال،
بلکه بىر گون بوى آتار ايستىقلال...
يئنه قوى حؤکم ائله سين تورک آغزى،
او غوزون يازديغى فرمان كاغىذى!
آمودريا، منى آل،
قوپاجاق فيرتينانين قوينونا سال.
سن بوراخ دوشمانى گيرسين قانيمما،
قانا گيرمک ياراشير اوز شانيمما،
بس نندن قورخو دويوب، هورکوم من؟
آتامين اوغلو، ايگيد تورکم من!...

۱۹۳۲، آشقاباد

بۇيوك شەھىدىمىزە

مونىر كارى اوچون

اۋزون بىر نور ايكن “قانلى اولدوزون”
ضولمت اولدو غونو قاندين دئدىلر...
تورك اوچون يارانميش بو قوجا شرقە،
يئنى بىر گون دوغار ساندين، دئدىلر.

گۈز دىكىب قارالان داغلار آردينا،
باخيىب قريىسدين دوغما يوردونا،
اوركدن قىزاراق “شىمال قوردو” تا
آلتون اوردولارى آندين، دئدىلر.

وطن بىر چىراقدى، سن بىر پروانه،
دولانيىب باشينا قىياردين جانا،
بىلمىدىمى دوشر يورد سئون قانا؟
سن ده ميللت اوچون ياندين، دئدىلر...

قويارق ميللتين قلىبىنى داغلى،
دوزدولر قورشونا قوللارى باغلى،
آلتاي قهرمانى، توركستان اوغلو،
دونىايا دير بىر جاندين، دئدىلر.

“پراودا ووستوكا”يا

ياديندامى، اون ايل اول دوغولدوغون زامانلار،
او زامانلار سنین سسین بۇيله شاقراق دئيىلدى.
سېلىندىكجه اوفوقلردن قارا سېسلر، دومانلار،
بىزه قارشى چىخان دوشمن قوتىنلە ايىلدى.

عكس ائندىكجه گورلو سسین اوبالارا، يوردلارا،
دالغالانان تارلالاردا آغ قوزالار جان آلدی.
آمان سىز بىر زربه ووردون “ساغ”، “سول” گودن قوردلارا
يايىلدىقجا يارپاقلارین شورا شرقى شان آلدی.

...ون ايل اول اوخودوغون ماهنى بىزیم مارشیمیز،
بو مارش ايله اون ياشینی سئوینجىلە ائتدیم تامام.
سن گنج شرقین گونشيسن، ایشیق لاری قارشیمیز
بیتیردیگین اون یاشینا “زحمت”ایمیزدن سلام.

هانی؟

آخشام اولور، قوشلار دۇنر یووايا
منیم دۇنوب قوناجاغیم دال* هانی؟
ساباه اولور چوبان انئر اوبایا
منیم قالخیب-انجیم یول هانی؟

یاز گلینجه داغلار دومان قوشانیر،
درملردن سئلر آخیر، بوشانیر،
کۇنلوم دئییر اونسوز ناسیل یاشانیر؟
سۇیلر – منیم دوغولدوغوم ائل هانی؟

هسرت قالیب باهارینا، قیشینا،
سوردوم اونو اوچوب گلن قوشونا،
باخما، دوستوم، گۇزلریمین یاشینا،
منی اوندان آییراجاق قول هانی؟

* دال - بوداق.

قريب قوشوما

قريب قوشوم، بو گلشين نئرمەن،
اوچوب گلدين هانسی داغدان، درەن.
من آنلامام کؤکسون دکی یارادان،
بیهودەدیر، منده ملهم آرام،
ملهم اولسا، قویارام اؤز یاراما...

هانسی جلالد او کؤسونو دیشلەین،
اسکی بیر یارامی اؤیله ایشلەین؟
او سس نه، ایچینده درده باشلایان؟
بیهودی دینلتمه مانا نوانی،
من نه بیلیم کیملر یاخمیش یووانی...

کیم دوست اول، یارانا کیم ایلیشه؟
بیر انش بولسام، بو دردیمی بؤلوشه.
گل آلدانما اوزوم دکی گؤلوشه،
دال روحوما، کئچیردیگیم آنی گور،
گیر قلبیمه، ایچدن آخان قانی گور...

ائی آذری تورک... ائی وطنداشیم...

سنین قارت اولونموش حاقیندان دوغان داشقین لیغینا تر

جومان اولاییم دئییه هایقیردیم... نه یازیق کی، بو هایقیریش سونوندا

قیریق-تۆکوک چیخان هیچقیریقلاریمدان عبارت بو غوق بیر سس اولدو...

آه... بو سسده بئله سنی، هم سنین عشقینی، هسرتینی،
قربیلیگینی آراجیق دا اولسا یاشادا بیلدیمسه، نه موتلو مانا!..

آذربایجانلی

آلماس بیل دیریم، ۱۹۳۶.

ايران قیزی

قیرلاردا* نئی سسیله باشلا بیر آخشام،
دالار ماوی لیکلره سارا لان انگین.
گۆزل قیز، او گول اوزون نه قدر رنگین؟
ائه، اولسایدیم من ده بیر نشهلی خییام،
ایلاهی بیر عشقله گلهرک وجده،
اندر دیم جان آلان گۆزلره سجد...

پارلا بیر خوراسانین آلتون قوببسی...
بئش گونلوک اؤمرونوز وار، سان گلیر اؤلوم.
قالدیر اوزون دن قارا حجابی، گولوم،
دینلمه گل او غملی، بو غولموش سسی،
چیخ بولدولار ایچین دن قالما اؤرتولو،
سولماسین سینن دکی تبریزین گولو...

آخشام مینارلردن وئریلیر اذان،
گۆزلرینده پاریلدار میرواری یاشلار،
سؤیله، نئچین چاتیلیمیش او قلم قاشلار؟
تو غیان ائدن دردینی یوخمودور یازان؟
باخیب دالغین گۆزلره داغیلیر هوشوم،
سؤیله، گۆزل شهریار، نندن سرخوشام؟

من کی، چوخ دان ایچمدیم قافقاز شرابی،
یا نئچین دؤنر باشیم، آخار گۆزلریم،
سن کئچدیگین یوللارا باخار گۆزلریم،
چارشاف آلتین دان بزن اندیب ساوابی،
گؤستریرسن آی کیمی او گول اوزونو،
سالییرسان خیالیما اودلار قیزی نی.

بیر زامانلار منیم ده یاشیل قافقاسدا
سنه اوخشار نازمین بیر انشیم واردی،
سسین دن کور جوشاردی، آراز چاغلاردی،
دئرلر کی، ایندی قالمیش المده، یاسدا
باخار قریبسه یمرک دوغما یوردونا،
گؤندر سلامینی سن داغلار آردینا...

یول اوزون، عمل اوزاق، اؤمروموز قیسا،
بیر گولو چوخ گۆردولر بیزه دونیادا،
گۆزل قیز، وئر ایچیم جوشغون بیر باده،
کیم بیلیر بلکه دؤنم بیر ده قافقاسا،
گل سن مانا اویله بیر تسکین لیک وئر کی،
اوخویاییم یوردوما دایر بیر تورکو...
* قیر – چؤل، سهر، دوزن.
۱۹۳۳، مشهد

بىر پارچا

لنت اشارىما، ھىم سۆزلىرىمە،
ئىي وطن، گل دە گۈرون گۈزلىرىمە!
گل گۈرون، دوغسون حىياتىمدا شافاق،
من وتىنىسىزىمى دوغولدوم؟ بو نە حاق؟..

۱۹۳۴

آزرىن* دواسى

ھسرت قالىپ دوغما يوردون نازلى موشفيق قوجاغيئا،
گۈزلىر باشلى، بويون بوکوک، وتتسىزىمى اۋلەجىم؟
گۈز دىکەمرک ياد ائللرىن شفا وئرمز اوجاغيئا،
بۈيلە قىرىب، بىر پار چاجىق کفنسىزىمى اۋلەجىم؟

اولو تانرىم... گوناھىمى بو، باھار گلدى، من چاغلادىم
بو بىر ائلىن دىلىدىر، ياد بىر سۈزە اويدوغوم يوخ.
دونىا سئودى، من دە سئودىم، ائللر گولود، من آغلادىم.
سئودىم، اما دىزلرىنە بىر دفعە دە باش قويدوغوم يوخ.

تانرىم! مانا چوخمو گۈردون اود سوووران تورپاغىمى؟
جنت سنىن، کبە سنىن، بىر مزارلىق يوردومو وئر!
جهنمدن آلسىن بوراخ دونىا منىم سوراغىمى،
منە يالنىز بىر ايچىم سو، باش قويماق بىر آز دا يئر.

۱۹۳۴، تىرىز

* شاعرىن اوغلونون آدىدىر، حال-حاضر دا ايستانبولدا ياشايدىر.

گۈلجوكل * حسى-حال

دالغىن ماوى گۈز كىمى درد آندىران دالغالار،
جوشدوقچا كۈنول جوشار، دورما، آمان دىر، گۈلجوكل!
چوخدان برى قلىبىمىن تىللىرى اوينامادى،
دردىم باشىمدان آشقىن، حالىم يامان دىر، گۈلجوكل!

آچ قوينونو، اوزاقدان گلەشم، چوخ ياساىلىم،
ائلى، يوردو چالينمىش ** بىر قارىب قافقاساىلىم،
زىنن انتمەكى، يوخسولام، كورلويىم، آرازلىم،
باكىدان آيرىلالى ياخىن زامان دىر، گۈلجوكل!

دولاشىب توركوستانى، ايرانى آددىم-آددىم.
قلىبىمى اوخشاياچاق بىر بىلد ** بولامادىم.
سندىمى عكس اندهجك بىلمەكى، ايندى يادىم،
كۈنول اوزگە بىر آشقا بلكە دوشمان دىر، گۈلجوكل!

يولسوز بىر آشيق كىمى سانماكى، سنى بولدوم،
من اوزاق بىر “گۈيگۈل” اون يولوندا بۇيلە سولدوم.
بو دوغرو دور، بىر دوستون اوغروندا قورىبان اولدوم،
بو بىزىم انتدىگىمىز اهدى-پىمان دىر، گۈلجوكل!

ائە... هر بىر آشيانىن، هر بىر دوستون ايشى بو،
كىمسەدە يوخ دور گوناھ، دونيانىن گندىشى بو،
منىم دە ايلك عشقىمىن فىرتىنالى قىشى بو،
كۈنلۈمدە يالنىز قالان كسكىن ايمان دىر، گۈلجوكل!..

* گۈلجوكل – ائلازىغ ايلقەسىندە بىر گۈلون آدى دىر.
** چالينمىشام – قارت اولونموش، اوغورلانمىش.
*** بىلدە – (عربجە بىلد) شەر.

منیم پروتستوم

جمعیتی اقواما آچیق مکتوب

دینله، سن ائی حاق دئییه ظلمه ائش اولان یووا،
بیر میللتین فردیگیم، منیم ده بیر سسیم وار.
داغلاری آل قانیملایا بویانمیش بیر اولکده
آنلاسان یاشاماچین نه قدر هوسیم وار...

اونون "روس" دئیگی یئر تورپاغیمدیر، داشیمدیر،
اونون باشینداکی تاج منیم دؤولت قوشومدور.
ژنئوده سوندوغو مئی، او منیم گۆز یاشیمدیر،
ائه، بیلسیدین باشیمدا نه بلام، نه یاشیم وار.

باکی... او منیم کیم، او منهرابیم، او یوردوم،
یولوندا قانلی چارا ایللرجه قارشی دوردوم.
روس زنجیرینی ایلکین من چئیندیم، من قیردیم،
دونیا یا موژده یازدیم: آزاد بیر قافقاسیم وار...

بیر گون بیر "دوست" گؤروندو، بیزه بیر باده سوندو،
سوندو دا، باشیمیزا "تولکو" گئتدی، "قورد" قوندو.
یاندی عملیم، عشقیم، وطنیم، اودا یاندی...
اورتادا قان، پوخته لئش، آتش، کول، دومان قالدی.

تفو... تاریخه تفو... ترسینمی دولاندی؟
اولکهمیز پارچالاندی، باغرینا اود قالاندی،
میللتلرین نامینه زنگین ائلر تالاندی.
داغلارا عکس اندن سس: یالنیز آه، آمان قالدی...

آرتیق او نازلی ائلده توتتهجک بیر اوجاق یوخ،
آنهلرین گۆز باشی آزمايان بیر بوجاق یوخ،
ائیواه کی، باش قویاجاق نه بیر دیز، نه قوجاق یوخ،
آنلادیق کی، دونیادا یاخشییوخ، یامان قالدی...

دینله، سن ائی دونیانین حاق آرایان دیک باشی،
او بیر وحشی حؤکمدار، ایچدیگی قان منیمدیر.
بیر قولدور بیر زنگینی اولورمو آرخاداشی؟
سانا بیر جان وئریرسه، البت او جان منیمدیر.

منیمدیر او ساجدیغی آلتون، پارا، چالینمیش...
مجلسده حاقیم دیور، او حاق مندن آلینمیش،
“موسکوو” دئییب کئچمیین، آیق لارا سالینمیش،
واری-یوخو تالانمیش آذربایجان منیمدیر.

دونیا بیلیر بو حاقی، نئچین نندن دانیلیر؟
اونون چاپقین اولدوغو هپ ایچیندن تانینیر.
میللتلرین دوشمنی بیر دؤولتمی سانیلیر؟
اونا قارشی هر زامان کسکین عصیان منیمدی

دینله، سن ائی جاهانا حاقی گؤسترن ماسا،
داغیستانلی، گورجولو حاکم بیزیک قافقاسا.
عالمه خبر اولسون، او گر بیزیم اولماسا،
یولوندا تۆکولهجک سون داملا قان منیمدیر.

وئرین منه یوردومو اولسون جنت بو جاغی،
بیر دؤولت قوراییم کی، سولهون دوغما او جاغی.
باشیندا دالغالانسا اوچ بویالی بایراغی،
او زامان زنن اندرم بوتون جاهان منیمدیر.

بوراخین قوجا شرقی بیر آز دا یاشاسین هورر،
یئتر کی، عصرلرین آلتیندا اولدو اسیر،
دونیا ایستیقلال دئییر، بو اونون دا حاقی دیر.
بو او غوردا یئنی لمز قوت، ایمان منیمدیر.

بوراخین پارچالانسین ظلمون حاق سیز یاپی سی،
سیلینسین یئر اوزوندن کوممونیزمین کابوسو،
میللتلره آچیلسین اوز یوردومون قاپی سی،
اینسانلارا هورریت! بو دیک، شان منیمدیر!!

مورادی كئچركن...

آخىيور دالغالارين هر درمدن،
بو يوروش حۇكمونو آلدن نئرمەن؟
آغ كفن اورتولو داغلاردانمى؟
سانا قان اوددور اجاق وحشى دوداقلاردانمى؟
دور، موراد، دور،
يئتر آخدين دليجه،
او نه چۇهرن دكى قان؟
ببر گولوش او غرونا ببر عشقى بيخان،
دلى ببر قلبين او ببر ايشوسىمى؟
گل موراد، بو غما منيم گور سسىمى.
دور، موراد، دور كى، قودوردون، آزدن،
سن منيم قتلیمه فرمان يازدين.
گل موراد، گل ده ديشدير بو يولو،
اولما ظالم فليين امرينه رام.
بو يولون ان سونو دهشتله، فلاكتله دولو،
منى بو غماقسا مرام،
گل قوپار قليبىمى وور داش لارا، وور،
يئنى قوربان ساناراق اينله، قودور...
لاکين افسوس، نه يازيق، كئچدى كئچن،
جانلى ببر تئل قوپاريب آلماق اوچون قليبمدن،
شيمدى بوخ سنده هونر
نه يازيق، كئدى كئچن...
شيمدى من
نه سنين ساندیغین آجيز بيريم،
نه كرملىر كيمى ببر سرسرييم.
كى دوشوب يالوار اييم ديزلرينه،
يوخ، يوخ، آرتيق او ريلالار دولو
دور غون گۇرونن گۇزلرينه.
آلدانيب گيرمم، او ببر قينلى توزاق،
نه يازيق، كئچدى كئچن، قالدین اوزاق...
دور دئديم،
دورما، سن ايسترسه قودور...
آل دا باس باغرينا بوز چۇللرينى،
توپلا گل داغلارين آغ سئلرينى،
قاپلا دور ساغ-سولومو؛

نه يازيق، سن كسمزسن يولومو.

نه يازيق، كئچدى كئچن...

شيمدى من،

فیرتینالاردان دلى ببر زووقه دالان،

دالغالاردان گوج آلان،

قان، آتاش، دالغا، بوران اويناغى بىر شانلى قوشوم.
مانا قان ايچمىي امر انتدى بو گون هايقىرىشىم.
چونكى قان ايچمىن حاق الماياجاق،
اجيز اولسام، مانا يئر قالماياجاق.
باخما كۈنلۈمدە بو گون بىر سىرا ياسلار ياشاير،
او بۈيۈك كورلر، آرازلار داشىيىر.

آپرىل ۱۹۳۵، كاراكوچان

باتان گونش

سن بئینیمده دوغان قیغیلمیدان اود آلدین،
ائی روحومو، عشقیمی بئیم بوراخان گونش،
سن گندهلی اؤمرومه فیرتینالار اولدو ائش...

نئرده، هانکی بیر اوفقون درینلیگینده قالدین،
بو دوغرومو قلبیمی دوندوردو بیر بوزلو ال،
یا بو ندیر کؤنلومه ساپلانیب قالان عمل؟..

آشیق لرین بیر داها سنی بولماسین دئییه،
بو دوغرومو کئچدیگین یئرلری بیخدی، یاخدی،
یا بو نه، آرخان سیرا قانلی ایزلر بوراخدی؟..

دنیرلر کی، وارلیغین قارışدی بیر کؤلگهیه،
بس بو نه، مهبوس کیمی ایچیمده چیرپینان جان،
سنمیسن، قریب وطن، سنمیسن آذربایجان؟

۱۹۳۵، کاراکوچان - ائلازیغ

قافقاس

بیر زامانلار پوشكى نین دیندیریب المینی،
اونا منفا* یئرینده گۆزل بیر جنت اولدو.
سئوینجیندن آز قالدی قیرسین دا قلمینی،
او بیر حاکم روس کیمی جوشدو، سن درده دولدو.

بیر زامانلار سؤیلەدی، قورورلا گلدى وجده،
“قافقاس آلتیمدادیر، من اوزریندهیم” – دئدی.
کاز بئکین دیک باشیندان سانا ائدەرک سجده،
قوپاردیغین اهلاری بیر سئوینجله دینلەدی.

من نه بیر لئرمونتووام، نه بیر قادیر پوشکینم
کی، بیر روس قلمیله مده انلیم ادا نی.
من یالنیز یارانمیشام آلاق اوچون قادانی.

قلیبمده “وحشی” دئییه چئچنلره یوخ کینیم،
آذری، گورجو، داغلی بیر روح دئییه آنمیشام،
من یالنیز سنین اوچون اولمیه یارانمیشام.

۱۹۳۵، کاراکوچان / انلازیغ

* منفا – سورگون.

سوسون

دئدى-قودو يايان لارا

يوروگوروك، يولوموز تىكان، چالا، داغ، دره،
قلىبميز آلو آدى بىر سۇنمز ائھتيراسدان.
يوروگوروك، بو يولدا قوربان لار وئره-وئره،
وارليغيميز كول اولدو دوشدوگوموز بو ياسدان...

سوسون، سىز بارى سوسون، گلسين دىلگه داغلار،
تيتىرەسین آجى لاردان زهر سونان دوداق لار.
وطن آتشدە، قاندا، آراز جوشار، كور آغلار،
سىز لر اوتانمادىنيز او تالانميش قافقاسدان.

۱۹۳۵، انلازيغ

قوربتدە

من تورپاغى آتشلە بوغرولان بىر ديارين
دوغدوم ياد چىكمەلرلە چىننن ياخاسيندا.
اۋمرونو اودوب كۈچن ھر قىشېن، ھر باھارين
ايچىندە من آغلارام يالنىز اونون ياسىندا...

باسدىغىم ھر تورپاغىن قوۋى جنت اولسون اوزو،
من اونو بىر آن اوچون تاپدايىب كۈچەجەيم.
وارسېن دا بوز باغلاسىن ھر بىر چىشمەنن گۈزو،
من يىننە او ايچدىگىم آغودان ايچەجەيم.

وارسېن ھر چىچىك، مانا وئرسېن باھارى موژدە،
قلىمىدىكى داغلارېن گىتتمز باشىندان قىشى.
من اندىم عشقىمە ياد بىر مېدە سجدە،
بوراخ، گىتتىگىم بولون توفانلار اولسون انشى...

من قوربتدە اولرسم قلىبنە سالما چىل*،
سۈيلە، دوستلار گۈممەسېن نشىمى تورپاقلارا.
ياخاراق ووجودومو كول اندىب وئرىن يىلە،
بلىكە بىر زىررە آلسېن روزگار بىزىم داغلارا.

بوخ، من اولمىك اىستىم، گۈرمەدن دوغما يوردو،
من اوردا آغلامىشام، من اوردا گۈلەجەيم.
سۈيلە، قوۋى سئوينمەسېن كرئىلېن وحشى قوردو،
من توفانلا دوغولدوم، توفانلا اولەجەيم!...

۱۹۳۶، ائلازىغ

* چىلە – بۈيۈك درد، ازاب.

باکی

بیر زامان لار آدینا عشق اوخودوم ائللره،
شیمدی آرتیق قلبیمین ایچینده اینله، باکی...
اوغروندا چارپیشان لار قول لاری باغلی گئتدی،
من یاناراق کول اولدوم سنین در دینله، باکی...

بیر گون ایستیقلال دئدین، بیز آتیلدیق قوو غایا،
سن باغریندا قانلی بیر یئر آچدین موسکوا یا،
کیم دئدی چئوریلەسن لئش قوخان بیر یووا یا؟
کیم دئدی بیر موژیکین امرینی دینله، باکی؟

دونیانین آتش دولو سینەسی منم دئیە،
ایلک اولاراق آتشی وئردین پرومئتی...
او زنجیرلندی قافا، سانا جان دئیە-دئیە،
گۆمولدو کۆنولره عشقی سنینله، باکی...

سن زومرود بیر تاج ایکن بیزیم قوجا قافقاسا،
دوشمەنە سئوینج وئردین، بیزی دوشوردون یاسا.
عشقیمی قانلا بوغدو، من دوستمو دئییم روسا؟
اودلو کۆکسوم قابر میش داشان بیر کینله، باکی...

یانارکن سباینلده هر آخشام یاشیل مایاک،
یولومو ایللر ایله گۆزلەمین آنم اویاق...
تالئیە باخ، اوزاق لار یاخین، یاخین لار اوزاق،
اوزاق داغ لار آردین دان گل منی دینله، باکی...

۲۵ یول ۱۹۳۵، ائلازیغ

بىر گۈندە ئۇلن انكىزىلر

آنەلرینە

ائىلگىز و يوردىوار * اوچون

من دئىيردىم كى، بىر گۈن وارىپ آنا يوردونا،
اۋپرسىنىز انامىن توز باسان مزارىنى...
اۋزلىگىم او گۈندە من اولموش اولسام، بئله
سىز من سىز گزردىنىز باكى نىن خزرىنى...
لنت اولسون منە يار اولمايان بىر فلکيه،
دوشمن كسىلدى منده يىتیش هر دىلەيه...

من دئىيردىم عشقىمىن گۈل آچمايان باھارى،
سىز بئله فنيز لىب، يىتیشەجك، گۈلەجك.
اۋمرومە قار غىمىشكن سىزە گۈلمەدى بارى،
دىنىنە اويمايدىم يول سوز، ايمان سىز فلک،
جۇورونە تاب اندرسم داغ لارى دلەجەيم،
اونا بىر گۈن امرىمى دىنلەمە بىلجىم...

آرتىق اونلار گۈمۈلدو... آغلاما، يازىق آنا،
بو بىر تالى جىلوھسى، چكەلى از ابىنى،
بىر گۈن حساب سوراركن هر گندن قوربانينا،
تانرى اولسا دا، قافلار كنجىرر غضبىنى.
آغلاما... دويولماسىن قوربتىن چتىن لىگى،
آغلاما... قىر يلماسىن قلىبىمىن متىن لىگى.

بىر گۈندە ايكى قورىان... زىررەجە توتمايدىم ياس،
من بو يول سوز حۈكمۈ دە يىنە سرخوش دىنلدىم.
آه... بىر گۈن دۈنە بىلىسم سەن، ائى نازلى قاققاس،
من يالنىز سىن عشقىن، ھىر تىنلە اينلدىم...

بو اينلىش دونيادا قھرىن ان ايمان سىزى،
يالنىز بو اينلىش دىر قلىبمە آچان سىزى.
باشقا بىر شئى دىنلەم، مانا يوردومدان اوخو،
آنلات اونون عشقىنى، اونودايىم ياسىمى...
سن آلدیرما قلىبمە ساپ لانان بو جىفت * اوخو،
اوخو مانا روھومو، جىسىمى، قاققاسىمى...
اۋلن اۋلدو، اۋلمەين ھىر تىم چىر پىنان جان،
اوخو، گۈزۈمدە توتسون دو غدو غوم آزر بايجان...

۱۹۳۶، كبان - ائلازىغ

* جىفت - جوت.

* ائىلگىز و يوردىوار ائىلدە گزىمەن، يوردا وارىمادان: شاعرىن بىر گۈندە
اۋلن زواللى اوشاق لارى دىر.

منمى؟..

سورمايىن كىملەردىنم، ھارالىيام، آ دوستلار،
كۈنۈلدىن فېرتىنالى، بورالىيام، آ دوستلار،
قىزىل بىر قورشون آلدىم، يارالىيام آ دوستلار،

جۈرۈنە تاب اندىرسىم، داغلارنى دىلەيمىز،

قوربان قىل اندىرسە، يولۇدا اۋلىيمىز...
دىمىيىن، سىز دىمىيىن، تا قىلىپدىن داغلىيام،
من دونيايا اون* وئرن آلتايلارنى اوغلىيام،
او تورپاقدا دوغموشام، او تورپاقدا باغلىيام.

اىستىم بىر يابانچى گۈز دىكسىن بىر داشىنا،

يول وئرن، يول وئرن قونايمىز او داغلارنى باشىنا...
ائى بىللارلا اوزاقدان ھىسرتىنى چىكىمىز،
اوغرىندا گىزلى-گىزلى گۈز ياشلارنى تۈكۈگۈم،
نە بو، دىن سىز تالنىيە بۇيلە بويون بوكدۈگۈم؟

گۈزۈممۈ كۈر، قولۇمدا قوۋۇتتىمى يۈك منىم؟

ھارداسان، ائى كىچىشىم، گل، قىلىمە آخ منىم!
منمىم آلتايلاردا باشى گۈلرە دىن؟
تارىخى منمى يازدىم، تارىخى منى اۋىن؟
منمىم ايندى بۇيلە تۈكۈلە باش اين؟

ھانسى ظالم، او منىم قوللارنىمى بوكدەجك؟
ھانسى قوت، او منى زىچىرلەر چىكەجك؟

* اون — شان، شۇھرت.

اسیر آذربایجانیم

نئرده منی گول قوینوندا دوغوران،
خمیریمی گوز یاشییلا یوغوران،
بئشیکیمده “لایلا بالام” چاغیران،
آذربایجان، منیم باختسیز آنام اوی،
نئجه بیر ایل هسرتینله یانام، اوی؟!..

سلام دئسم، روزگار آلیب گؤتورسه،
آغری داغدان آلاگوزه اوتورسه،
گور سسیمی گوی خزره یئتیرسه،
خزر جوشوب زنجیرینی قیرار اوی!..
حؤکم انتسه، بو سرسم گئدیش دورسا اوی!..

خیر آلسام موغانیمدان، میلیمدن،
نازلی باکیم، او نئفت قوخان گولومدن،
کیم دئمیش کی، دوشموش آدی دیلیمدن،
آذربایجان، منیم انشسیز یوردوم اوی!..
اؤلمز عشقیم، ایچیمدکی دردیم اوی!

گؤنلومه تک کبه یاپدیم سنی من،
سن سیز نئدم قوربت ائلده گونو من،
سن سیز نئدم اللهی من، دینی من،
آذربایجان، منیم تاجیم، تاختیم اوی!
اویانمازمی کور اولاسی باختیم اوی؟!..

بىلىم كى...

اوغلوم آذرە
گون گليب تا سون وعدەلر يېتىنجە،
قەر اولاسى بو آيرىلىق يېتىنجە،
باغچامىزدا سارى بولبول اۆتونجە،
ايستىكلىرىم اولاجاقمى، بىلىم كى...

گون سوسلر كن آلنن داكى ناخىشى،
من آردىنجا دىرمانىر كن يوخوشو،
داغلارا سالدېغيم اۆزلىمىن* قوشو،
گليب سنە چاتاجاقمى بىلىم كى...

قووشار كن يورد بايراما، دوگونه،
چالخاناجاق ائل اۆيونه-اۆيونه،
سن ائرينج* گۆزلىدىگىم او گونه،
منىم اۆمروم چاتاجاقمى، بىلىم كى...

* اۆزلىم - ھسرت.
** ائرينجە - يېتىنجە.

يورد ھسرتى

من يوردومو آندىقجا دريندن،
قلبىم قوپويور سانكى يئریندن،

يوردوم... او ايلاهى اوجا قافقاس،
ونرميش منه ايلهامى ازلدن.
سوندوم اونون ائشقیله يوركدن
آتش دولو بير جامى ازلدن.
من روح آلامام باشقا گوزلدن،
عشقیم!.. او ايلاهى اوجا قافقاس...

قافقاس!.. او ياشیل سينهلى داغلار،
هيجران دوياراق دوشدوگو ياسدان،
قاچ يوز سنهلىک ماتمى ساخلار،
بير رمز اولاراق كوردن، آرازدان.
قوز غون اونو ھسرتله قوجاقلار،
درديله جوشان دالغالار آغلار...

ھئيھات... نه يازيق، بير قانادىم يوخ،
بير آتلىق اوچوب داغلارى آشسام،
ترلان كيمى گوى گولده دولاشسام...
آزغين پوسودان بير آتيلان اوخ،
قلبدن وورولوب يئرلره دوشسم،
بير لھزه او تورپاقلا اۇپوشسم...

تورپاق، او ياشیل كۆلگهلى تورپاق،
قوينوندا مزارىم دا سرينلر.
روزگارلا دوشن هر سارى يارپاق،
روحومدا جوشان شارقينى دينلر...

شرقى

اۋت، قومروم، اۋت، سن كى، مەن دىن بختىار،
ھىچ اولمازسا، قوناجاق بىر يىوان وار،
سەن بىر ياشىلىق، سەن بىر داغ لار،
نە بىر يورد ھىسرتى، نە سىلا* دىدى...
بىر لارى كور فلەك ھې مەنە وئردى...

سەن قانادىن وار، مەنە قول قىرىق،
سەنە گۈزەل بىر سەس، مەنە ھىچ قىرىق،
سار دىقچا كۈنلۈمۈ مەنە بىر لىق
قار دوشموش داغ لارا بىر بىر باشىم،
بىر بولود اولمايىر بىلە يولداشىم.

اۋت، قومروم، اۋت، سن كى، مەن دىن بختىار،
قانادىن وار، ھورلوگون وار، يىوان وار،
اۋچ، مەنە بىر مەنە اۋ داغ لارى سار،
سەنلەن اۋ يوردا بىر نوا شىرقىسى،
ھوررىت شىرقىسى، يىوان شىرقىسى...

* سىلا – وطن.

قوربانين اولاي بيلسم

آغلاما، آغلاما، ائي گوزلري بولودتلو يار،
باري اوزاقدان اولسا، قاداني آلا بيلسم...
بيري ترلان كيمي قونسام او قار ياللي داغلارا،
بيري اووچو وورسا، دوشسم، سيننده قالا بيلسم،

قوربانين اولاي بيلسم...

يننه ياشلار گوزوندو او دالغين گوزلرينده،
بيري قوربانمي گئدن وار او بوز دنيزلرينده؟
ايللر بويو بيري باهار گورمهين دوزلرينده،
گول كيمي آچيلسام دا، گول كيمي سولا بيلسم،

من سنين اولاي بيلسم...

دون بيري يارالي دورنا بيري خبر وئردى آجى،
دئدى: “داغلارين ايسسي، يوخ قومروسو، توراجى”
بيري درده دوشموشسن كى، بولونماز ميس آجى...
او دردينه بيري ملهم، دير درمان بولا بيلسم،

من سنه گله بيلسم...

قوز غون اوچون

بیر زامانلار وجده گلديم جوشغون سسیندن،
دینلديکجه دردلرینی ساریلديم سازا.
ایلهم آلیب دالغالارین کیشنمه سیندن،
دیار-دیار سور وکلندیم درد یازا-یازا...
ایچیمدکی درین سیزی یادینمی، قوز غون؟
دوداغیمدا دونوب قالان آدینمی، قوز غون؟

سؤیله، سنه ندن “دلی خزر” دئمیشلر؟
کور تالنیین الدن-اله گزر دئمیشلر،
سنی سئون اؤز جانیندان بئزر دئمیشلر؟
یئتمز اولدو بوللارا گۆز دیکدیگیم، قوز غون،
بیتمزمی بو کور فلکدن چکدیگیم، قوز غون؟

سؤیله ندیر اوزوندکی او قیزیل لکه؟
قانمی وئردی یاراسیندان قوجدو غون اولکه؟
خیالینمی گۆزلریمده بو ماوی کؤلگه؟
ائی اوزاقدان قاداسینی آلدیغیم قوز غون،
گور سسینی دوست ائلینه سالدیغیم قوز غون..

سىلايا* ۋاراجاغام

يول وئىر، چىكىل اۋنومىن، ائى يولومو كىسەن داغ،
گون گىلى، يىتتىر آرتىق، سىلايا ۋاراجاغام...
ال منى قوينونا، ائى دوغويا آخان ايرماق،
من ده آخىب او دردلى تورپاغى ساراجاغام...

يىتتىر آرتىق، چوخ اولدو قوربت ائلدە قالدىغىم،
ايرىلىق سىتمىلە قىور يىلىب بونالدىغىم،
چىخ، گۈرون گۈزلريمە، ائى قاداسىن آلدىغىم،
فرهاد كىمى يولوندا داغلارنى ياراجاغام...

ياغى اولدو سانماسىن آلدىغىم بو ياپادان،
مىن كرە بۇيلە چىخدىم فىرتىنادان، بورادان،
گون گلر قالدىر اراق بو داغلارنى آرادان،
چۈرنەكى زىنجىرى يىنەنە من قىراجاغام...

كىم دئىر كى، كۈنۈلدە خاطرن يوخ، يادىن يوخ،
لنت او شعريمە كى، اوندا سىنن آدىن يوخ،
سانما كى، كۈنۈلۈردە قىرىب بىر فريادىن يوخ،
من سەنە چاتماق اوچون سىنى چاغىراجاغام.

* سىلا - وطن

بیر گون

سانما گنتمز باشیمدان بو کشتولی بولودلار،
شیمشک اولوب اوفوقدن یئنه چاخاچاغام من.
گۆزلی اوزاق یولو بکلەین نیشانلییا
ظفرلردن رنگ آلان بیر گول تاخاچاغام من.

توخوما گل باشیما قونان دؤولت قوشونا،
بوراخ منی گۆتورسون بیر عمل ساواشینا،
بیر گون چخیب کازینکین او مغرور، دیک باشینا،
او قهرمان ائلله شانلا باخاچاغام من.

سؤیلىنیز یوردومو چئینهین آمان سیزا،
دیمه سین او تئللی پریشان دوران قیزا.
بیر گون کونول تاپشیریپ داغ دنویرن بیر هیزا*،
جوشغون نهرلر کیمی اوردا اخاچاغام من.

اوردادیر هم وارلیغیم، بشیگیم، مزاریم دا،
اوردادیر گنجلیگیم ده، عشقیم ده، باهاریم دا،
هله تیتربیر آدی سولغون دوداق لاریمدا،
کندی می آتشی نده بیر گون یاخاچاغام من...

* هیز – گوج، سرعت.

نئىلىيىم

كۈچدى باھار، بىتدى گۈز*، او داغلارنى قىش آلدى،
دوست ائلىن دىن بىر خبر آلمادىم، نئىلىيىم؟
باخىب، باخىب يوللارنى گۈزلىرىمى ياش آلدى،
من او ائلىن يولچوسو اولمادىم، نئىلىيىم؟

گزيب، گزيب دولاشدىم، دونيانى سرخوش كىمى،
بوخ اولاسى ياد ائلدە هر يئر مە بوش كىمى...
چىرپىناراق دىدىلدىم يارالى بىر قوش كىمى،
دىنجهلەجك بىر يىوا بولامادىم، نئىلىيىم؟

آه، او وطن، او يوردوم... ائشسىز، جنت بىر اۆلكە،
اونسوز بۆيلە ياشاماق، منجە، يرنج بىر لكە،
اونسوز دىن بىر افسانە، اونسوز تانرى بىر كۆلگە
اونسوز خىلقتدن ايلھام آلامادىم، نئىلىيىم؟

وئرىن مە يوردومو، قايا اولسون، داغ اولسون،
اياق لارىمدا زنجىر، دوشدوگوم بىر آغ** اولسون،
من اولورسم يولوندا، سئونلرى ساغ اولسون،
اوزومو تورپاغىنا سورمدىم، نئىلىيىم؟
گلىب ياشىل قوينونا گىرمدىم، نئىلىيىم؟

* گۈز - پايىز.

** آغ - تور.

آ دوست

گولشن ياپدېم، گوللرينى يئل آلدى،
بېر تېك قۇنچەسىنى درمديم، آ دوست!
بېر باغچا سالدېردېم، گلدى سئل آلدى،
بېر جە مئۈەسىنى گۇرمديم، آ دوست!

دوستا بئل باغلاديم، توزاغا دوشدوم،
جانانە جان دئديم، اوزاغا دوشدوم،
افسونلانمېش قىزىل بېر آغا دوشدوم،
بېرلىك دېلىينە انرمديم، آ دوست!

من باخاركن او سئودىگېم دوغويا*،
سن اورتاق اول بو ايچدىگېم آغويا،
اوردا بېر گلېن وار، قالدى ياغييا،
اونو بېر دويونجا سارمادېم، آ دوست!

بو چارپان قلب اونون، بو تېك جان اونون،
دامارلارېمداكى آخان قان اونون،
كۇنلومو جوشدوران بو ايمان اونون،
من اوزگەيە كۇنول وئرمديم، آ دوست...

* دوغو - شرق.

اۈلمكى، ياشاماقمى؟

بىر آن سوسماق سىرىن تورپاق آلتىندا،
قورتولماق بو آغىر، سون سوز ذلتدن.
زورمو اجب ازرايىلىن پنجهسى،
داوسىللا* دىنن بو گوج ايلتدن؟..
كىم دايانار بو ايچىلمز آغويا،
تانرىم اونو وئرمەسىن بىر ياغىيا؟..

ورم اولسا، حۇكمونو تىز بىلدىرىر،
اجل گلير سولغون اوزو گولدورور،
ايگىرمى ايلدىر نە بىتر، نە اۋلدورور،
جىگرلردن قوپان آه دا قالمادى...
اوز توتاجاق بىر درگاه دا قالمادى...

سن ايستەسن يان ارييه-ارييه،
بىر گول اومسان، باھار دۇنر گنرييه،
ايللر كىچر، يول يىتتىشمز يارييا،
بىر سارابمى منىم اوميد ساندىغىم،
او عملين اينامىيلا ياندىغىم؟..

زامان قىسىر، دادسىز اۋمور بىتميور،
دعوت اوچون اۋلومە ال گنتيور،
تك بىر قورشون، يوخسا نامە يىتميور،
اۈلمكى... يا اوميدە بىل باغلاسام،
يوردم اوچون بىر آز داھا آغلاسام؟

دىرلر اوردا بىر جنت وار،
سۇدا سونار ملكلر،
اۋز يوردونو قۇيب انتميش بىر
شاعر اوردان نە بىكلر؟

دىرلر اوردا يوخموش اۋلوم
زمزم سويو ايچىنجه،
تانرىم! منە سن اۋلوم وئر،
قاف داغىندان كىچىنجه.

دىرلر اوردا نە بىر وطن،
نە ھىجران وار، نە دە كام،
منە خوشدور قوربت ائلدە
وطن ھىجرىلە يانسام...

* داوسىللا – وطن ھسرتى.

قوربت مکتوبلاری

اوراداکى همشیرم*
چوخدان اولدو آلمادیم،
باجیم، سندن نه بیر مکتوب، نه سوراق،
بیلسم نه قدر دریندن اؤزلمیم،
گؤزلىمده بیلسن نئجه تیتیرییر،
او سؤیودلو، او شام قوخولو تورپاق.
هله بیزیم او ویشنهلى باغچامیز،
او منیم نار آغاجیم،
یئرینده دورورمو، باجیم؟
هانى بس، سن بو یاز منه
نیشانلیمین ایشلدیگی،
گؤز یاشلاریلا اؤپوب گوموشلیدیگی،
ماوی، اییک بیر مندیله** یوللایاجاقدین؟
چوخ گؤزلدیم، یای کئچدی،
قیش دا بیتدی،
باهار گلدى، باداملار چیچک آچدی،
هله سندن خبر یوخ،
هاردا منیم اییک، ماوی مندیلم؟
هله گلهچک دئییه،
بوینومو اییه-اییه
ایلرله گؤز یاشلاریمی قورودان،
قوربت قوخولو مندیلمی قوخلارام.
منیم بیرجیک باجیم،
دینله، سانا آلماتاییم قوربتی،
قهر اولاسی، چکیلیمین نازی وار،
قوربت دئیکلری ایسیز بیر آدا،
دؤرد طرفی اوجسوز-بوجاق سیز دنیز،
ساحلرینده یالنیز،
قایالارا چارپان سولارین سسی،
بیر ده قریب مارتیلارین* شرقیسی...
بوردا نه آنا سسی،
نه ده سنین سسین وار،
نه ده او قارا گؤزلو نیشانلیمین نغمهسی،
عشق نه، سئوگی نه،
بیلمز بو داغلار.
بیر قریبین اوزونه
باخیب گولمز بو داغلار...

* شاعرین باجیسی سونانی او ایلر نادان بیر شخص، “بو ساتقینین باجیسی دیر” دئییه
نیشان وئرمیش دیر. بو ناهاق تنهمن سارسیلان سونانین باشینا هاوا گلیمیش، قارداشینین یاد گؤز لردن سیله
قورودوغو مکتوبلارینی یانديرمیش، شعورو دورولمادان وفات انتمیش دیر.
** مندیله – یایلیق.

* مارتى - قاغایی.

لنت شاپرليگيمه

دورما، گۈزل سۇگىلىم، اوخشا منى، سۇ منى،
چوخدان برى دىر كى، من بير گولوشه مۇھتاجيم...
دوغدوم، دوغالى ساردى قىزىل بير آلو منى،
ھاردا ياشىل دىلييم، ھاردا منىم آماجيم*.
نئىلييم، فلک منى محكوم انتميش قوربتە،
لنت اولسون سوندوغو آغو دولو شربت... .

من بىليرم بو يولون يوخ اوجو، يوخ بوجاغى،
اوتوز بئش باھار كنجدى، اوتوز بئش قيشا دوشدوم،
ترك اندهلى او دىلير، او سۇدالى قوجاغى،
چكنلر بىلير آنجاق، نه ظالم ايشه دوشدوم.

اينسانا ان مقدس سادىت، اوجا دىلك،
سۇگىلىلىر يانيندا، دوغدوغو يئردە اولمك.

ياد يئر آنجاق غم چيلر بير آشيقين ايچينه،
دۇرد چنۇره گولشن اولسا، ايستمم من اۆزگه يئر.
بير داشيني دگيشمم مصره، ھينده، چينه،
تانرى جنتى وئرسه، من دئيرم، ائو وئر.

جهنم اولسا بئله، مانا اۆز يوردوم گرک،
آتىلارام قوينونا سۇينەرک، گولمرک.

اوردا بير قايا اولسام، ياسلانساً** يار كۆلگمه،
اونسوز بوردا شۇھرتى، شاعرليگى نئدم من؟
آنم منى دوغاركن قوربان دئميش اولكمه،
بوراخ منى گۈزل قىز، اۆز انليمه گندم من!

لنت شاپرليگيمه، شعریمه، ھوسیمه،
ھارداسان، آى نازلى يورد، سس وئر منیم سسیمه!

* آماج – مقصد.
** ياسلانساً – سۇيكنسه، اوز توتسا.

قالخ، سئوگىلىم

قالخ، سئوگىلىم، قالخ دا منى يولا وور،
گئىچ گلىنسى يورد باشينا چۆكچك...
من آرتىق گۈزلىم گون دوغسون دىيە،
كىم بو بىتمز اينتىزارى چكەجك؟

قالخ كى، يوللار اوزون، عمل اوزاقدا،
بو اوغوردا اولوم دە وار، توزاق دا.

قالخ سئوگىلىم، قالخ دا آتىمى گمل*
سجاق بير اۋوشلە آلنىمى نملە،
يئتر، گون كنجىردىم من بو اۋزلىمە.

سن آلدیرما، داغلار كنجيد وئرمزسە،
فیرتىنلار قوپوب يولومو كسسە!

قالخ سئوگىلىم، قالخ دا، قوشلار اۋتويور،
گۈزومدە بير ساواش عكسى توتويور،
قالخ كى، زامان كنجدى، گونوم بىتيور...

اىل نە دئير، باخ بو مىسكىن دوروشا،
قوللار يىندا گوج يوخمو بير ووروشا؟

قالخ سئوگىلىم، وئر اوخومو، يايىمى،
چك آلتيما او كوھىلان** تايىمى،
كىم او منىم اينكار ائدن سويومو؟

ھانسی قوت بوكن منىم قولومو،
من گندرسم كيم كسەجك يولومو؟

* گم - يوين.

** كوھىلان – تمیز قانلى (آتا ايشارەدير).

قالخ سئوگيليم، قالخ تا منى يولا وور.
دوشمنه كى، قليبمده چوخ آجى وار،
چؤكم ديزه، وورولماز سام آرخادان
هله منده بوزقوردومون گوجو وار.

سن آلديرما، داغلار كنچيد وئرمزسه،
فیرتینالار قويوب يولومو كسس...

“قىزىل كۈلەر” دۇنياسىنا

ھورر اىنسانلىق ھايقىردى: قھر اولسون ظلم، قورخو، كين.
وئردى مىليونلار قوربان... بس يئنه بو قورخو نه؟
مىللتلرى قىزىل بىر اوراقلا بىچمك اوچون
خورتلايان باربارليغين اسكى سيندن فاركى نه؟

دۇنيا يئنه ترسىنه دۈنر، سرخوشمو بىلمم،
قانلى بادىرلرل * ايلنمك خوشمو بىلمم،
بونجا چكىلميش امك بيهوده، يوشمو بىلمم،
موزتريب دوداقلاردا بو بيتمىن شاركى نه؟

ھاردا تھككوم، زولوم، مىليونلوق اسير اىنسان،
ھاردا تعقيبلر، سورگون، توپ-توفنگ، اولوم و قان؟
قالدير دمير پردنى، حۈكمونو وئرسين جاھان،
لنت قىزىل دۇنيانين كۈلەر جىتتىنه!

آج، گۈستر ھر گوشنى، ھر كسى وار، كسى يوخ،
من بىلىرم كى، اوردا اوچان قوشون سسى يوخ،
ھوررىتمى دئيرسن؟ يالان... اونون عكسى يوخ،
مىليونو بئش پارادىر اوردا گمىگين، اتين...

* باديرە – گۈزلىلمز حادثە، درد، غم.

مقدس ايختيالل*

قارانليقدا گۈزلىرىم دىكىلمىش اوفوقلرە،
بىر فېرتىنا سسى وار، بولودلار گۈيدە دال-دال
آچمىش دوغو باغرىنى سۈكەجىك شفقلىرە،
قوپ، ائى دلى فېرتىنا، ريشنى كۈنلۈمە سال،
ايختيالل ايسيتيرم، مقدس بىر ايختيالل...

دوغان گۈنشله قوپسون بىر آخين ولۈملەسى،
گۈرونسون قان كۈپۈكلۈ قاسىر غانين يىلسى**،
بىتسین اسير توركلۈگون، بىتسین آرتىق چىلەسى،
نە زنجىرلى بىر قافقاس، نە قان قوسان بىر اورال،
ايختيالل ايسيتيرم، مقدس بىر ايختيالل...

سوورسون اوممانلارا گۈودە، باجاق، بېلىك، باش،
يئره گىرسىن، كرئملين قالماسىن داش اوستندە داش،
هورر اينسانلىق اوغروندا باشلاسىن قتلى-ساواش،
واخت گلەيش دىر، ائى زامان، بىر اولوم شىرقىسى چال،
ايختيالل ايسيتيرم، مقدس بىر ايختيالل...

* ايختيالل – عصيان، اينقىلاب.

** يئله – يال، اوزون ساچ.

بیر گون گلهجک

اوردا اورتا زامانین وهشتیندن یادیگار،
قارانلیق لار ایچینده قورولموش بیر “جنت” وار.
بیر جنت کی، اؤزی قانلی بیر کرئملین
میلیونلا قافا اودموش تمیلینده یوکسلیر.
روح آلیب دلی پنترو و بیر مودهیش ایواندان،
دونیان ییخیب یاخماق عملینده یوکسلیر...
کرئملین، اونی سورون تاریخین یاپراغینا،
او اولوم قالاسی نین ناسیل قورولدوغونو
نئچه میلیون قانی چیلنمیش توپراغینا،
نئچه میلیون گوناھسیر باشین وورولدوغونو.
کرئملین، او اسکی دن بری ظلمون قایناغی،
کرئملین، هورریتین قبرینی قازان قالا،
کرئملین، او ایندی ده قیرمیزی لار اویناغی،
نثرون لارین روماسی یانیندا هئچ دیر بئل...

اوردا قورموش یووانی جیفته باشلی قارتال لار،
اوردا وحشی چارلارین تاغی – ظفرلری وار.
اوردا هورر اولکهلری ساران زنجیرین اوجو،
اوردا قانلی پرینسلر و کنیازلارین گوجو،
اوردا کوتوزوولارین، نئوسکیلرین یادی،
اوردا سوووروولارین، دونسکوی لارین آدی.
قانلی دهلیزلرینده جان لانی کوزما مینین،
دیوارلاردا کؤلگهسی تیتزر کروپاتکی نین.
اوردا دلی پنترونون هیرسی وار، عملی وار،
اوردا سوسیالیستلرین روسلاشان تمهلی وار.
کرئملین، او چارلیغین قانلی تاختینا یووا،
کرئملین، او بو گون ده خیرچینلاشان موسکوا...
یوخ اوردا هورریتین گؤزله گؤرونن عکسی،
بلکه وار دا، بوغولموش سولو زیندانداسی.
اوردا قان لکھسی دیر تورپاقدان قالان ایزلر،
اورتا چاغین جانلی سی اولوم قوخان دهلیزلر.
اوردا قورخونج گنجملر، قانلی ساباهلار اوردا،
جسدلرله دنیزه گؤمولن آھلار اوردا.
اوردا آنی وئرلن محکمه سیز فرمانلار
اوردا قورشون باشلارین آغری سینی درمانلار،

اوردا زنجیر سسیندن چینلایان اووالار وار.
یاییلیر انگینلره اوردا قیرباج سسلری،
یوللاردا سورگونلرین توکنن نفسلری.
اوردا اولوم کامپلاری* آج میلیونلاری بکله،
گنجملر نئوبتچی سی قان ایچجی کؤپکله.

اوردا قونار قارغالار هر گون مين لرجه لئشه،
 بير اولوم دونياسى دير، سيبيريا باش دان-باشا...
 سيبيريا... او بير مزار هر سورولن ييغينا،
 تانرى بئله پشمان دير اونو ياراتديغينا.
 سيبيريا، او اوزلرى دونلا كاووران بوچاق،
 آتشلى كۆنوللرى بوزلا ياخان بير قوجاق.
 روزگارى اولوم قوخار، گونشى دوندوروجو،
 اوزانديقا اوزانير، نه سونو وار، نه اوجو.
 آتيلانلار قوينونا "ساكيتلشير"، "وسلانير" **،
 اوردا زنهينلر دورور، اوردا فيكىر پاس لانيير.
 يالنيز قوللار چاليشير، كسكىنلشير ديرناقلار،
 بوز باغلاميش تورپاغى قازيب، انشير ديرناقلار،
 اوردا بير تسلى دير گۆزلرده گيزلنن نم،
 آلولو بير جنتله ايسته بوزلو جهنم.
 بوزلو جهنم، او دون بير چارليغين تمهلى،
 بوزلو جهنم، بو گون بير وارليغين تمهلى.
 وارليق كى، ايچديكى قان، يئديكى ده جانلى ات،
 سوموكلرين اوستونده يوكسلير قيزيل جنتت...
 دون اوردا ساكين، ياشيل بير كريم واردى نرده؟
 نئرده قوجا قافقاسين باغريندا چئچن يوردو؟
 اونلار دوا آراكن دوشدوكلرى او درده،
 فقط آز غين موسكوا قودوردوقجا قودوردو.
 بير امر، اوت، يالنيز كسكين بير امر... "باش دان"،
 بير باش كى، وجود انتسه، قلى، جبرى داش دان.
 بير امر... كريم، چئچن، سيبيريايا... بو قادار!
 يوز ايللرله او يئرده مسكن قوران يووالار.
 سوورولدو يول اوستونه بير اوووج تورپاق كيمى،
 چولوق-چوجوق، گلين، قيز - قورو بير يارپاق كيمى

سيبيلدى سيبيريانين او سويوق سينه سينه،
 سس وئردى قيرباج سسى آج قوردلارين سسين...
 اثرمك اوچون "زوربا شئف" قيقيزيل عملينه،
 ميليون داها گؤمورلو "جنتين" تملينه.
 سؤيله، هانسى تاريخده، هانسى دؤورده، نئرده،
 گؤرولموش ميليونلارى آشان سورگون سوروسو؟
 هانسى قلم ترجومان اولموش بو قانلى درده،
 يئمياملارين ايچينده وارمى بؤيله بيرىسى؟

* كامپ - دوشرگه
 ** اوسلانماق - عقلانماق (بورادا ايستنهزا ايله ايشلداليب)

لنت! ھورر بېر عالمده اينسان ھورر يتيھ،
ملون بېر قوت كيمي زنجير وورانا لنت!!!

قاپليپ بېر زومرھنين زور گودن نيتيھ،
مقدس ديلكلره قارشى دورانا لنت!!!
عصرلرين ايچينده ايگير مينجى سى دېر بو،
چكيليرمى چارمىخا ھور بېر ديلك، ھور دويغو؟
بېر “جنت” كى، ساجديغى اولوم، وئردىگى قايغى،
رنگى شفق دېر، گويا، ساجديغى قانا لنت!!
يوخ، يوخ، بو يول دئييل دېر حياتا داد وئرمجك،
اينسان ھورر يتيھ روح و قاناد وئرمجك.
بېر “جنت” كى، ضولمتين پرده سيني ھورمجك،
اونو قاران ليق لاردا اؤيله قورانا لنت!!
وئرسيدى تانريم منھ كئچميش دن بېر انيى،
ياخاراق بېر مشھله، قورارديم بېر ھور اوجاق،
گؤتوروب اينسان ليق دان روح آلان فرمانيى
سالارديم دؤرد بېر يانا، شنلنردى ھر بوجاق...
قازارديم كؤنول لرده يالنيز بېر تك ايندال:
“اينسان لارا ھورر يت، ميللتلره ايستيقلال!”
ھار داسان، ائى خيلاسكار بوزقوردوم، چيخ يولوما،
ھار داسان، ائى تئيمورون قودرتى، گل قولوما،
شيمشكلر كيمي بېر آن من چاخماق ايستيوروم.
ھورر بېر دونيا، ھورر بېر دين، ھورر بېر تانرى، ھورر بېر يول،
ھورر بېر حيات، ھورر ويچدان، ھورر بېر قافا، ھورر بېر قول،
ھورر بېر شنير، ھورر بېر عشق، ھورر بېر مسكن، ھورر امك.
اينسان اوغلونون اصيل ھورر جنتى بو دئمك!
ايندى، بؤيله بېر عالم، بؤيله بېر دونيا دئيھ،
ھر كيرلى بېر بوجاغا، بېر سو كيمي آخمالى.
كوللرينى روزگار وئرمك اوچون ھديه
ھورر اينسان ليق او غروندا كرئملى ياخمالى.

آراز لا دردلشمه

او غلوم آراز اوچون

گلین کیمی قورولورسان،
آخیب، آخیب یورولورسان.
گۆی خزرده دورولورسان
دورنا گۆزلوم، داشقین آراز،
ندیر سنین آشقین آراز؟..

ایلان کیمی آخیشین وار،
جئیران کیمی باخیشین وار،
اینجه سوزدن چاخیشین وار،
دیلبیر اوزلوم، تنلیم آراز،
منیم آنا انللیم آراز.

مین گۆل لرین قایناغین دان،
آخیب یاقوت اویناغین دان،
اؤپوب یارین یانناغین دان،
دردلی-دردلی آخان آراز،
دوست قلبینی یاخان آراز.

ارزورومون اوواسین دان،
شاهین لرین یوواسین دان،
آخیب تورکون قوواسین دان،
کۆنلوم کیمی جوشان آراز،
گئت قوزغونا بوشان، آراز.

بیزیم بوزکیردان کنچرکن،
بیرلشیب کوردن کنچرکن،
دوغدوغوم یئردن کنچرکن،
گل اول منیم دیلیم، آراز،
سور، نجه دیر میلیم، آراز...

هنی آخیرسان، دردوغون یوخ،
دوست حالین دان سوردوغون یوخ،
یاردان خبر وئردیگین یوخ،
قلبین داشدان سرتمی، آراز؟
بو سنده بیر دردمی، آراز؟..

سونرا ندىن دۇندۇ خويون،
دۇوران سىنە قوردۇ اويون،
ايدىن او ياغييا بويون،
اسكى عشقين سولدى آراز،
وئردىگىن سۇز نولدۇ، آراز؟..

فېرتىنالى، بورالىسان،
اسكى درددن يارالىسان،
سوران اولسا هارالىسان،
سۇيله توركدور سويوم، آراز،
سىنە اولماز دويوم، آراز...

قافقاز داغلارينا

اولكوداشيم لئيلايا

قاناديم يوخ اوچوب گلسم ياخانا،
سينن دكى شاهين لره ائش اولسام.
يا دا مغرور بير قارتالين قوندوغو
كؤكسونده بير اسيرديده داش اولسون...

گؤى بير بولود اولوب سنده گريلسم،
تورپاق اولوب آياغينا سريلسم،
بير گول اولوب سنين اوچون دريلسم،
يا اووچونون شيكاري بير قوش اولسام...

باخيپ دورسام اوزاق-اوزاق ايزلره
قولاق وئرسم سنى آنان سؤزلره،
هسرتينله بولودلانان گؤزلره،
سندن آخان بير داملاجيق ياش اولسام...

من كيمم؟

بیر زامانلار آلتای لاردان ائنیب یاشیل دوزلره،
آسیانین گوبیینه آتش یاخان منمیم؟
گۆی خاقانیندان سلام گتیریپ دنیزلره،
باتییا جوشغون بیر سنل کیمی آخان منمیم؟

منمیم قیر باجلایان قریبن اوفوقلرینی؟
هارددا قیر باجیم منیم، گۆستر مانا یئرینی؟
من کیمم، کیملردنم، هارددا منیم ائل-اوبام؟
بو دوغرومو، دئییرلر اوغوز موش ایگید بابام،
سار یلمیش اویماق لارا وئرمک اوچون بیر نیزام.
مینهرک شیمشکلره گۆیده چیخان منمیم؟
آنلات مانا منتی کیم، جنئی کیم، سابوتای کیم،
چینگیز، تئیمور وارمیمیش، گورشاد کیم، جیغاتای کیم؟
سؤیله، منمیم قوران ایلک بیرلیک اساسینی،
سؤیله، منمیم یاپان تورکون تک اساسینی.
منمیم شیمدی توتان تاریخیمین یاسینی؟
شیمدی هسرتله بؤیله دونه باخان منمیم؟

منمیم اولو، دورغون بیر دنیز کیمی بؤیله،
سؤیله، انی بوزقوردلارین یاشیل دیاری، سؤیله!

شېكايت

منىم دە دردىم وار، حاكم، دىنلە سن،
اۋمور كىتابىمى قارالانمىش ياز.
كنچدى اوتوز سىككىز ايلىم ھىچ اولدو،
قلىبىمى يوز يىزدىن پارالانمىش، ياز.

ياز، دوستلارى ساغىر، دۋورانى سرخوش،
ياز، كۈنلۈندە چارپان عمللرى بوش،
سورما نئردىن گلەمىش، نئردە وورولموش،
داغدان-داغا چارپمىش، يارالانمىش، ياز.

بوردا باھار، قىش بىر، تىكانلا بىر گۈل،
او غورسوز بايقوشدان فرق سىزدىر بولبول.
بىر زامان داغلارا حۈكم اندن كۈنۈل
ايندى بىر اكمگە كىرالانمىش*، ياز.

ياز، حاكم! نە يازسان، منجە، بوش قئىرى،
قىرىق بىر قانادىن يۈخ منە خئىرى،
ياز! بىر شاھىن دوشموش قافىندىن آيرى،
ھاردا دوغموش، ايندى ھارالانمىش، ياز.

* اكمگە كىرالانمىش – بىر پارچا چۆرىيە وئىلمىش، تسلىم اندىلمىش.

گۈزل يورد

قافقاس... او گۈزل يورد، او موبېد* وطنىمدير،
من ھورر اولاراق دو غدوم او زومرود ياخاسيندا.
داغلار بئشىگيم، گنىديگى قارلار كفنيمدير،
ايلرله، عصرلرله سورونسىم ده ياسيندا،
ان سوندا او، موثلق كى، منيمدير، او منيمدير!

قافقاس... او ياشىل يورد، او موبېد وتتىمدير...
قافقاس... اونو من گۇرمەدن اولسىم، اونا داير
قبريمده يازىلسين ايكي مىصراع بو كىتابه:
“اشيقدى گۈزل يوردونا قوربتده ده شاعر،
خىيام نئجه اشيقديسه، گول رنگلى شراب...”

* موبېد — ابەدى.

كوسدوگوم باھار

يئنه گلدی كؤنلومون كوسدوگو بوی لك باھار،
يئنه آچدی، شعریمه روح وئرمهين چيچكلر...
عشقی باھاردا دو غموش و باھاردا سولان بير
شاعر او غورسوز گلن بو باھاردان نه بكلر؟

بوراخ، ائللر سئوينسين، بو گلش دن منه نه،
اؤمرو قيش كسپلن بير آشيق اوندان نه آنلار.
ياد بير جنت نه وئرير اوز درديله يانانا،
قلبيمين تسليسی فيرتينالار، بورانلار.

من آنلام چيچكدن، ياشيليقدان، باھاردان،
يئتر کی، اوفوقی سارسين بير شيمشگين چاخیسی.
من اوزاق ياشاديقجا او دو غولدو غوم دياردان،
ايلک باھار سنين اولسون، وئر منه قارلی قيشی.

اون سككيز ايل اولدی، نيسان* ايگيرمی يئددی،
گولرکن تالنييمين دؤندو باھاری قيشا.
اون سككيز ايلدن بری قلب او گونه اينلەدی،
اون سككيز ايلدير هسرت قالدیغيم او دو غوشا.

من نئجه كؤكسومده بئر وئریم بير ياد گوله،
باخ، حالا قان سيز بيور قلبيمين ياراسيندان...
اؤلورسم، قبريم اوسته گليرسه بير ياد بئله
آنلاتسين اودلو يوردون كوروندن، آراسيندان.

۱۹۳۸، ائلازيغ

* نيسان – آپرئل (شاعر ۱۹۲۰-جی ایلين ۲۷ آپرئلینده آذربايجان خالق جومهوريتی نين سوقوتونا ايشاره ائدير).

موسکوا

اوردا ھورر اۆلكەلەرى ساران زنجيرين اوجو،
اوردا پوچ نئرونلارين اۆلوم، قان يايان گوجو.
آلدانيب توزاغينا دوشن ھر ديار بيلير،
اوراغي اينسان بيچر، چكيجى اۆلدوروجو.

كرئملين... اونو سورون تاريخين يارپاغينا،
قاچ ميليون اينسان قانى چيلنميش تورپاغينا؟
ايچديكجه قان ايستبور، ايچديكجه قودوزلانير
دقت! دۆرد بير طرفى ھۆرولو اينسان آغينا*.

اوردا دلى پئترونون** ھيرسى وار، عملى وار،
اوردا سوسياليستليگين روسلاشان تملى وار.
نئردە بير جانناوارلىق، بير جينايت چيخارسا،
اوردا باربار، كوممونيست موسكوانين على وار.

موسكوا، بير جنت او سىرسى بير ييغينا،
كورلار آنجاق او قيزيل مزھابيا*** سيغينا
ساجديغى وھشتلرين قوربانىدير بو كورە،
تانرى بئله پئشماندير اونو ياراتديغينا...

* آغينا – تورونا.

** دلى پئترو – I پيوتر.

*** مذهب – ساللاقخانا.

الله نامينه

روما پاپاسينا

اى قلى تانرى سى نين ائشقىله چارپان پاپاس،
بو تانرى سىز شاعرى دىنلمز ميسن بير از؟
دون تئلئقراف تئللىرى خبر وئردى درين دن
بو ايمان سىز ائلله كوسوب دارىلديغىنى،
كىن پوسكورن گىزلى بير حربه سارىلديغىنى...

او دوغرو دور، بىز آتديق تانرى لارى يئرین دن،
بىزده الله نامينه كىرلى بير شئى قالمادى.
مىدلردن سىلیندى كؤهنه اللهین آدى،
او مىدلر كى، اوردا بير زامان لار شاه لارين
فیرون لارين نامينه رسمى كئچید دوزولدو.

او مىدلر كى، اوردا يئردكى الله لارين
بیر امريله مىنلرجه اینسان قانى سوزولدو.
اوردا كى، سنين كىمى پاپاس لارين دىزینه
يوزلرله باكىرملر گؤز ياش لارى توكورلر.
مقدس مئهراب لارين قان چىلنمىش اوزونه،
الله لارين نامينه قىزلار ديزه چوكورلر.

اوردا كى، بير زامان لار اللهین او غلو عیسی
“مقدس” مریم لرين چكردى كئشىگىنى.
پاپاس لارين بئلىن دن گلن او بير چوجوق لار
گؤز آچىنجا چؤل لرده گورردى بئشىگىنى.

او مىدلر كى، ایندى مئهراب لارى بوش قالمىش،
الله لارين يئرینده توز-تورپاق و داش قالمىش.
او مىدلر كى، آرتیق كىمسه چالماز زنگىنى،
بىز اونلارين بوسبوتون دىيشدیریب رنگىنى
قىرمیزی فیر چالارلا بويامىشيق قاپى سین.

اؤلكه ده چوخالديرىق مدنيت تاپى سین.
فقط سنين بئىنینه الله نامينه
دینین قارا فیتنه سی وارلیغیلا اویناشیر.
گل یئنى دن آنلاتما بیزه تانرى نه، دین نه،
او قهپه لیک دؤورونه بیزده نیفرت قايناشیر.

بىز حالا اونوتمادىق مىليونلارلا بىرىن
بۆيۈك الله نامىنە تۈگۈگۈ آل قانلارى.
بىز حالا اونوتمادىق ھەر زىچىرلى اورىين
بۆيۈك الله نامىنە وئردىگى قوربانلارى.

بىز حالا اونوتمادىق ايكى دوغما قارداشىن
دىن اوچون بىر-بىرىنى دوغرايىپ چاپدىغىنى،
بىز حالا اونوتمادىق بىرىن تارىخىندە،
آتانى اۆز اوغلوغا بىر دوشمن ياپدىغىنى.

بىس دىر الله نامىنە گوناھسىزلار بوغولدو،
بىس دىر الله نامىنە فاهىشەلەر دوغولدو.
يىتەر ساغىر گۆلىرىن ھۆكمرانلىغى بىتدى.
گىتتى آرتىق اللھىن، پىغمبرىن دە گىتتى.
زىننىمچە، پاپام، سىنىن اۋمرون دە پىك آز قالدى.
سن اۋزون وىجدانىلا، سۆيلە، وارمى دىر الله؟
ائى روما قىزلارلىرىنىن قوينوندا ياتان پاپا...

دۈنۈك قارداش

۱۹۴۴-جو ایلده آنا يوردا* سیغینیپ، سونرا
دوشمنلره تسلیم اندیلن و روسلار طرفیندن
سرحدده مکیتهلی توفنگله بیجیلیپ اولدورولن
۱۸۷ آذری قارداشیمین عزیز روحونا

تورک دئیینجه، اؤزو، سۆزو مرد اولور،
دوست دئیینجه، آیریلماز بیر فرد اولور.
قارداش دئییب دارا دوشسم، سیغینسام،
بوندان سورا بو مانا بیر درد اولور...
من ده دئییم بو وفاسیز داغلارا،
اؤز قارداشی دۈنۈك اولان آغلار – آ.

تورک ... او آلتایلارین دونکی اریمی؟
یولوندا جان قویدوم، وئردیم سیریمی.
دوشدوگو آغلاردان قورتارسین دئی،
سردیم آياغینا دوغما یئریمی.
قارداش ارمغانی تۈكۈلن قانلار،
مانا موکافاتمی گئدن قوربانلار؟

من دئییردیم قایخاندير** سویوموز،
بیر قایناقدان وارلیغیمیز، بویوموز،
دیلیم دیلی، یولوم یولو، عمل بیر،
بیر بایراقتا اولدوزوموز، اییمیز،
آذری، تورک، تورکمن... وارمی آیریلیق،
هاردان دوغدو بو ایمان سیز سایریلیق؟

آلنیمیزین یازیسی قارادیر، قارا،
قارادان بیر یایلیق یوللادیم یارا،
یول اوزون، یار اوزاق، یئتیشمز اللر،

تورکلوگون قاینایان قلبینی سارا...
فلک قییمیش بسلنن بو دبلگه،
لنت تورکو خنجرلهمین بیلگه!

بیر سوچمو دوشمنه کؤکس گردیگیم؟
گوناھمی تورکلوگه کۈنۈل وئردیگیم؟
دوشمنین آچدیغی یارادان درین،
آنا یورددا اؤز قارداشدام گوردوگوم.
سسلنسیدیم سس چىخاردی هر داشدان،

نە بکلرسن ساغیر لاشان بیر باشدان؟

قاچدیر * علی قانلی چىخدى اویوندا
نە بيلم قهههلیک وارمیش سویوندا.
گیردیگیم اوزیوردان دۇندریلرکن،
قانیمین آخدیغی سینیر بویوندا،
آچان لالهلردن بیر چلنگ هۇرسم،
تورکلوك دونیاسینا ارمان وئرسم...

* تورکییه نظرده توتولور (بو فاكت ۱۹۴۴-جو ایلده تورکییهده چیخان
“اورقون” درگی سیندن گۇتورولموش دور).
** قاییخان – اوغوز بویلا ریندان بیرىنین آدی.
* قاچدیر – نئچەدیر، نئچه دفعەدیر.

قارا داستان

كىمىسە بىلمىز تانرىداغىن ياسىنى،
دومان ئالمىش ئالتاي لارىن باشىنى.
اوچورموش دور باشدان دۆولت قوشونو،
ستوتىن* اوز چنوپرمىش زامان ھنى...
قوجا توركون دوشدوگو درد يامان ھنى...

دۆرد بىر يانا داغىلمىش تورك سوي لارى،
سۇنموش اوجاق، كۇچوب گىتمىش بوي لارى،
دردلى-دردلى آخار بوزكير چاي لارى،
ساخ لار ايچدن گىزلى اوميد، گومان ھنى...
قوجا توركون دوشدوگو حال يامان ھنى...

آغ ئلنىنا قارا يازى يازىلمىش،
يايلا لاردا دوگون-دمك پوزولموش،
گلين لرين گور ساچ لارى چۆزولموش،
يادا قالمىش، ديلر ائلدىن امان ھنى...
قوجا توركون دوشدوگو حال يامان ھنى...

داغدان-داغا چارپىب گىتمىش دوغان لار،
قايلارا ايز بوراخمىش آل قان لار،
اوردولار بويروق وئرمز ايلان لار،
ھاردا قالمىش سدلر بىخان فرمان ھنى؟
قوجا توركون دوشدوگو درد يامان ھنى...

خاراب اولموش بوخاراسى، باشكندى،
ماتم توتموش سمرقندى، داشكندى،
كندى سوي لر، تۆكر گۆزدن ياش كندى،
نە اوزان وار، نە يازان، نە شامان ھنى...
قوجا توركون دوشدوگو درد يامان ھنى...

قازان، باشقورد باتمىش، كىرىم سورولموش،
منيم بابام، گۆزلو يارىم سورولموش،
قونوم-قونشوم، بوتون وارىم سورولموش،
بولونورمو سىبىر يادا ايمان ھنى...
قوجا توركون دوشدوگو درد يامان ھنى...

تورک انللی بیر-بیرینه بادلانیر،
قازاخ، قیرغیز، تورکمن، اوزبک آدلانیر،
آذری تورک یانیر، ایچدن اودلانیر،
آنا یوردون ایچدن حالی دومان هئی...
قوجا تورکون دوشدوگو درد یامان هئی...

اورغون چاغلار، یاتمیش انلر آییلماز،
تاریم چایی دوغرو یولا قویولماز،
هئی سسلنیر اودریا دیولماز
بو دریادا قالمیش دیر درمان هئی،
قوجا تورکون دوشدوگو درد یامان هئی...

خزر جوشار، خبر سالار کورونه،
آخار گندر، کور سورونه-سورونه،
ایدیل* آغلار، آلتون اوردو یندینه،
آرال کندی وارلیغین دان پشیمان هئی...
قوجا تورکون دوشدوگو درد یامان هئی...

آذربایجان درد ایچینده بوغولموش،
سنونلری دیار-دیار قوولموش،
آغلا، شاعر، آغلا، یوردون داغیلیمیش،
نئرده قوپوز، نئرده قیریق کامان هئی؟..
نئرده بویوک وطن، نئرده توران هئی؟..

* ستوت – قوت، قدرت
* ایدیل – وولقا.

ايگيدلرە چاغىرىش

تورک دوستلار يما

I

گلین دوستلار، گلین دە بیر آریا،
درمان بولون قلییمدکی یارایا،
چاره ندیر بو یازیلان قارایا،
ایگیدلر، ایگیدلر، داشقین ایگیدلر،
دردیم باشیمدان چوخ آشقین ایگیدلر.

یارالی بیر بولبول، قیریق بیر دالدان*،
قوپارسا بیر فریاد، سن آنلا حالدان
سؤکوب ایچیمی قورتاران و بالدان**،
انلیم، گولوم، حالیم یامان ایگیدلر...

فلک بوساتینی قوردو قورالی،
اومروم کنجیدی فیرتینالی، بورالی،
یارالنیام، دوستلار، ایچدن یارالی،
ایگیدلر، ایگیدلر، جانیم ایگیدلر،
قوروموش داماردا قانیم ایگیدلر.

II

گننه بورونموش آل قانا اوفوقلر،
گننه قورخو وئریر مانا اوفوقلر،
گنبدیر*** چتین بیر آنا اوفوقلر،
بو قورخونج سوکوتو ندیر بو غاجاق؟
یوکخسا بیر قانلی گونشمی دو غاجاق؟

ایگیدلر، قورخوم وار، یاخین دان، دوست دان،
خاین بیر زور اندر ایگیدی پوستدان****
ایچین اورپشمزمی او چیلغین سس دن،

کیمدیر اجب یئنه بیر قان قوساجاق،
اومو، یوخسا تار یخیممی سوساجاق؟

دوستلار، دقت او دیکیلن گوزلره،
کیم قاناجاق زهر ساچان سوزلره،
بیر اولوم سونماقدا دوران سیزلره،
سپیرمى ایسترسن، تونج کؤکسون بیر داغ،
اینانماق ایسترسن، باغیرینی سؤک، باخ...

III

آمان، دوستوم، ندىن قاشلار چاتىلدى،
يوخسا گوجوم يابانامى * اتىلدى؟
تميز قانا بىر آفيونمو * قاتىلدى؟
ندىن، بۇيلە بو مىسكىنچە سوسدوغون؟
ندىن، سۇيلە كىچمىشپنە كوسدوگون.

باخ ھىرسىدىن چاتلايىر قېرىندە آتان،
اجب اوردا بىر ايسكلنتى ياتان؟
سىغىنمىش او بۇيوك روخا بو واتان،
واتان تورپاق دئيىل، داماردا قان دىر،
اوندان قئيرى تاپاجاق يئر، يالان دىر.

ھانسى ملون اونا اوزاداجاق ال،
كۈنۈلدە چارپاركن بو اۈلمز عمل.
گل، ائى كىچمىش، كىچمىشكى شانيم، گل.
كىم دىر اجب يوللار يىمى باغلايان،
يادىنىمى اچىمدە بۇيلە آغلايان.

IV

باخىب اوجا قافقاسلاردان اوزاغا،
كىم ميدان اوخوردو روسا، كازاغا،
سالىب بۇيوك اوردولارى توزاغا،
كىم دىر ياپان دۇرد بوجاغا آخىنلار،
سىز سۇيلىين، سىز ائى بىزە باخىنلار.

او كىم، بىر ووروشدا بىخان ھر بورجو،
اۈنۈندە دىز چۇكدو اثرمنى، گورجو،
نر اىگىد قوجا بىر اوردونون ھارجى *
سۇيلە، دوستوم، سۇيلە، بونلار يالانمى؟
بىر ماسالدان خاتىرمە قالانمى؟

ھاردا سنىن زىرھىن *، چلىك قوشاغىن،
قاپىندا سئرب، يونان، بولقار اوشاغىن،
سۇيلە، ايندى ناراھاتمى دۇشبيين؟
ايگىدىم، ايگىدىم، مىسكىن ايگىدىم،
عشقىنە، باختىنا كوسگون ايگىدىم.

V

ايگىدلر ... اتىلن كۈھلن اتلارا،
سارىلن چلىكدن گۈى قانادلارا،
قويمايين ياس چۈكە بىزىم يوردلارا،

ايگيدلر، ايگيدلر، يامان ايگيدلر،
يئنه داغلار باشى دومان ايگيدلر.

آچ، تاريخ سؤيلهسين يئنه بير داستان،
سيلينسين او اسكى قيلينج لار پاسدان،
ياشيل بوزكير لارين *** سييريلسين ياسدان،
ايگيدلر، ايگيدلر، متين ايگيدلر،
دوشمنله دويوشوم چتين، ايگيدلر...

سيلكين، گوزوم، سيلكين منيم قوچاغيم،
يئنه چيچكلنسين يوردوم، اوجاغيم،
يولوندا ايلك قوربان من اولاجاغيم،
ايگيدلر، ايگيدلر، شانلى ايگيدلر،
اينتيقامى مودهيش، قانلى ايگيدلر.

انى گوزومده نوروم، قليبمده قانيم،
تاريخده سوزلرى دينيم، قورانيم،
چارپيشديغيم تورپاق، قوفلو تورانيم...
ايگيدلر، بويانيق كلام، ايگيدلر،
كؤنلومدن سيزلره سلام، ايگيدلر.

* دال – بوداق.
** وبال – مسوليت، ازاب.
*** گئيه – هاميله.
**** پوست – آد، سان، وظيفه.
* يابان – چؤل.
** آفيون – تيريك.
* هارج – بورادا اوردونون اساسى، اوردويا برابر.
** زيره - زيرئه.
*** بوزكير – چؤل، دوزن.

گنجلرہ اومیدیم وار

سن ایسترسن قلبیمی پارچالا، قیر، چئینہ، از،
منیم یئنه بو یولدا توکنمز بیر جانیم وار!
سن اولوم اول، باشیمدا هر آن دولاش، هر آن گز،
منیم یئنه ده بیر گون سانا بیر عصیانیم وار.

خوشمو گلدی سانا بو، بیر آن اوچون سوسدوغوم؟
منی بو یولدان انتمز حوكمونله قان قوسدوغوم.
ائی قوینوندا دونیا یا گلیب آیاق باسدیغیم،
دامارلاریمدا سانا وقف اندیلیمیش قانیم وار.

منیم عشقیم، آ دوستلار، ازملی دیر، ازملی،
کیم سالاجاق کؤنولدن او سئودالی گؤزملی؟
یوخ بیر قوت کی، یاخسین قلبیمدکی عملی،
منیم کی، او قورتولوش گونونه ایمانیم وار.

سن آلدیرما، ایچیمدن یارالبیام، یارالی،
بوراخ، کنچسین گنج اؤمرؤم فیرتینالی، بورالی،
من بیلیرم، سونوندا چیخمام اوزو قارالی،
یوردومون گنجلرینه اومیدیم، اینامیم وار!

نە اولوردو...

نە اولوردو كور اولسايدىم، گۇرمسىدىم ازلدن،
گۇرمسىدىم او دوغدوغوم درەلرى، داغلارى،
آلماسايدىم ايلهامىمى او تالى سىز گۇزلدن،
گۇزلىرىمدە قالماسايدى گۇى شووۋەلان باغلارى...
نە اولوردو، گۇز آچاركن قوزغونومون دىيىندە
من كندىم* يوسونلانمىش، دىل سىز بىر داش بولايدىم،
چوماغىيلا سورو گودن بىر چوبانين اۋنوندە
يار يولوندا كسىلەجك بىر قوربانلىق اولايديم...
من نە بىلىم بو قوربتىن چكىلمەين نازى وار؟
غملىرىنى يازا-ياز اۋمور كنجدى، گون بىتدى،
من دردى يوخ اندم دئركن، دردىم منى اريتدى...

وورما، كۇنول، وورما، البت بو قىشىن بىر يازى وار،
بو قارا گون كنجىجى دىر، بىر گون بىتر، اينلمە،
باغچامىزدا سارى بولبول يئنه اۋتر، اينلمە.

* كندىمە — اۋزومە.

بوراخیلیشا مسؤل: عزیز گوللیئو
تئکنیکی رئاكتورلار: رؤوشن آغایئو
ترتیبأتچی-رئسام: نرگیز الیئو
کومپیوتئر سهیفلاییجی-سی: آلیاننا دوخانینا
کوررئكتور: پریناز سمدووا

بیغیلماما وئرلیمیش دیر ۲۰۰۴.۰۴.۲۴. چاپا ایملالانمیش دیر ۲۰۰۴.۱۱.۱۶.
فورماتی ۶۰ خ ۹۰/۱۶. فیزیکی چاپ ورقی ۱۰. اوفست چاپ اوسولو.
تیراژی ۲۵۰۰۰. سیفاریش ۱۷۵.

کیتاب “شرق-قرب” متبئه سینده چاپ اولونموش دور.
باکی، آشیق السگر کوچ، ۱۷.